

Vilniaus universitetas

Komunikacijos fakultetas

Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas

Beata Žukienė,

Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos programos, 2 kurso studentė

**INFORMACINĖ VEIKLA MOKYKLOS BIBLIOTEKOJE: PASLAUGOS,
METODAI, VEIKSMINGUMAS**
(MAGISTRO DARBAS)

Vadovė doc. dr. V. Mozūraitė

Vilnius, 2008

MAGISTRO DARBO LYDRAŠČIO FORMA

Pildo magistro baigiamojo darbo autorius

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudoti kitose aukštosiose mokyklose.

(magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

(magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

(data) (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

Pildo instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja

Magistro baigiamasis darbas įregistruotas

(instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

(data) (instituto / katedros reikalų tvarkytojos parašas)

Pildo instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu

(recenzento vardas, pavardė)

(data) (instituto / katedros vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau. _____

Žukienė, Beata

Žu 01 Informacinė veikla mokyklos bibliotekoje: paslaugos, metodai, veiksmingumas /Beata Žukienė; mokslinis vadovas doc. V. Mozūraitė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas. – Vilnius, 2008. – 69, [4] lap. – Mašinr. – Bibliogr.: UDK 827.8+021

Reikšminiai žodžiai: Informacinis raštingumas, informaciniai gebėjimai, informacinė veikla, mokyklos biblioteka, bibliotekos paslaugos

Magistro *darbo objektas* – informacinė veikla mokyklos bibliotekoje. Darbo *tikslas* – išanalizuoti informacinių gebėjimų ugdymą mokyklų bibliotekose, jų teikiamas paslaugas, taikomus metodus ir jų veiksmingumą. Darbo *uždaviniai*: išsiaiškinti, kokia informacinė veikla užsiima mokyklų bibliotekose; išnagrinėti mokyklų bibliotekų teikiamas paslaugas ir jų prieinamumą mokyklos bendruomenei; išsiaiškinti mokyklų bibliotekų taikomus metodus, skirtus informacinių įgūdžių ugdymui; išsiaiškinti, kokiais teisiniais dokumentais, rekomendacijomis ar gairėmis reglamentuojama mokyklos bibliotekų veikla; pateikti praktinių ir pasiteisinusių pavyzdžių informacinio raštingumo mokyme; nustatyti, ar teikiamos paslaugos ir naudojami metodai yra veiksmingi.

Naudojant mokslinės literatūros analizės, palyginimų ir indukcinis metodus, prieita išvados, kad mokyklos bibliotekos savo mokyklų bendruomenei teikia informacines paslaugas. Informacinė veikla siejama su bibliotekos teikiamomis paslaugomis, paslaugų teikėjais ir tų paslaugų vartotojais. Norint efektyviai diegti informacinių įgūdžių ugdymą šios srities tyrinėtojai siūlo daugybę modelių, kuriuos taikydami išmokstame rasti ir panaudoti informaciją. Taikant informacinių įgūdžių ugdymo metodus neatsiejamas veiksnys yra bibliotekininko kompetencija, mokyklos bibliotekininko bendradarbiavimas su mokyklos bendruomene. Atlikus empirinį trumpalaikį taikomąjį tyrimą Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose prieita išvados, kad mokyklų bibliotekose teikiamos paslaugos ir taikomi metodai yra veiksmingi informacinių įgūdžių ugdymo srityje. Nors mokyklų bibliotekininkai susiduria su finansinėmis problemomis informacinė veikla vyksta sklandžiai, naudojami įvairūs metodai ir ieškoma naujų, norint pagerinti teikiamų paslaugų kokybę.

Magistro darbas gali būti naudingas mokyklų bibliotekininkams, pedagogams, informacijos ir komunikacijos, bibliotekininkystės dėstytojams ir studentams.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. INFORMACINĖ VEIKLA MOKYKLOS BIBLIOTEKOJE	8
1.1 Mokyklos bibliotekos samprata, funkcijos ir jų įgyvendinimas.....	8
1.2 Lietuvos mokyklų bibliotekų padėtis ir šiuolaikinė mokyklos biblioteka.....	13
1.3 Mokyklos bibliotekininkas ir jo veikla.....	15
1.4 Mokyklos bibliotekos paslaugų vartotojai.....	17
1.5 Bendradarbiavimas vykdant informacinių įgūdžių mokymą	18
1.6 Paslaugos mokyklos bibliotekoje	21
2. INFORMACINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMO METODAI IR JŲ VEIKSMINGUMAS	25
2.1 Skaitytojų ugdymo būdai.....	25
2.2 Informacinių įgūdžių mokymo modeliai	26
2.3 Informacinių įgūdžių ugdymo metodai	28
2.4 Informacinių įgūdžių reikšmė ir veiksmingumas	31
3. TYRIMAS „INFORMACINIŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS MOKYKLOS BIBLIOTEKOJE“ ..	35
3.1 Anketinio tyrimo metodika.....	35
3.2 Mokyklos bibliotekų paslaugos ir jų prieinamumas	37
3.3 Mokyklos bibliotekų indėlis į informacinio raštingumo ugdymą	46
3.4 Informacinio raštingumo metodų taikymo veiksmingumas	55
3.5 Tyrimo apibendrinimas.....	61
IŠVADOS	64
SUMMARY	KLAIDA! ŽYMELĖ NEAPIBRĖŽTA.
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	67
PRIEDAS	KLAIDA! ŽYMELĖ NEAPIBRĖŽTA.

IVADAS

Mokyklos biblioteka aptarnauja moksleivius ir mokyklos personalą, parūpina jiems spaudinių, garso ir vaizdo dokumentų, muzikos įrašų, bibliografinės informacijos, atsižvelgdamos į mokymosi procesą bei vaikų užklasinę veiklą. Mokyklos biblioteka turi būti kiekvienoje valstybinėje pradinėje, pagrindinėje, vidurinėje, vakarinėje, pagalbinėje aukštesniojoje, gimnazijoje ar specialiojoje mokykloje.¹ Kiekviena mokykla vykdo informacinę veiklą, nes ji aptarnauja savo mokyklos bendruomenę, tačiau ne visų mokyklos bibliotekų ir jų darbuotojų požiūris į informacinę veiklą sutampa.

Temos aktualumas ir naujumas. Vaikams svarbu išmokti naudotis informacija, mokėti ją suprasti ir teisingai ją vertinti, mokėti atsirinkti. Šiandienos informacinės visuomenės gyvenimas nebeįsivaizduojamas be tokių įgūdžių, kurių vaikams prireiks ateityje ne tik mokantis mokykloje, bet ir kasdieniniame gyvenime, vėliau ir darbe. Todėl mokyklų bibliotekos turi ne tik kaupti mokymuisi reikalingą fondą, bet ir mokyti juo naudotis. Tema yra aktuali todėl, kad nuoseklus informacinių įgūdžių praktinis taikymas mokyklose kloja tvirtus pamatus vaikų ateičiai ir jų informaciniams gebėjimams. Nors kitose šalyse ši tema nagrinėjama jau gana seniai, o Lietuvoje informacinių įgūdžių lavinimas ir informacinė mokyklų bibliotekų veikla taip pat žinoma, tačiau ši tema dar vis yra nauja, informaciniai įgūdžiai nepakankamai ugdomi praktiškai.

Temos problematika. Šiandienos mokyklos rengia būsimus visuomenės narius ir pilnaverčius piliečius. Mokyklos biblioteka turėtų prisidėti prie mokyklos bendruomenės (pedagogų, mokinių) informacinio raštingumo ugdymo. Tačiau daugelis Lietuvos mokyklų bibliotekų susiduria su įvairiomis problemomis, tarp kurių dažniausiai įvardijamas nepakankamas finansavimas, todėl taikomi nevisi metodai bei teikiama nepakankamai paslaugų mokyklos bibliotekoje, neužtikrinamas informacinių gebėjimų ugdymas.

Tyrimo objektas. Magistro darbo objektas – mokyklų bibliotekų informacinė veikla ir jos vykdymas. Informacinė veikla šiame darbe suprantama, kaip informacinio raštingumo ugdymas mokyklų bibliotekose.

Darbo hipotezė. Lietuvos mokyklų bibliotekos, teikdamos paslaugas ir taikydamos metodus, skirtus informaciniams įgūdžiams ugdyti, savo darbą atlieka veiksmingai. Išsikeltai hipotezei patvirtinti arba paneigti atliktas empirinis tyrimas.

¹ MOZŪRAITĖ, V. Mokyklų bibliotekos. In *Knygotyra* : enciklopedinis žodynas. Vilnius, 1997, p. 263- 264 p.

Darbo tikslas. Atskleisti mokyklų bibliotekų įtaką informacinės veiklos įgūdžių lavinimui bendrojo lavinimo Lietuvos mokyklose, aptariant mokyklų bibliotekų paslaugas, jų įgyvendinimo metodus ir veiksmingumą.

Darbo uždaviniai.

- Išsiaiškinti, kokia informacine veikla užsiima mokyklų bibliotekos;
- išnagrinėti mokyklų bibliotekų teikiamas paslaugas ir jų prieinamumą mokyklos bendruomenei;
- išsiaiškinti mokyklų bibliotekų taikomus metodus, skirtus informacinių įgūdžių ugdymui;
- išsiaiškinti, kokiais teisniais dokumentais, rekomendacijomis ar gairėmis reglamentuojama mokyklos bibliotekų veikla;
- pateikti praktinių ir pasiteisusių pavyzdžių informacinio raštingumo mokyme;
- nustatyti, ar teikiamos paslaugos ir naudojami metodai yra veiksmingi.

Darbo metodai. Magistro darbe „Informacinė veikla mokyklos bibliotekoje: paslaugos, metodai, veiksmingumas“ tikslui ir uždaviniams pasiekti bus naudojamos mokslinės literatūros, dokumentų analizės, palyginimų, indukcinis bei empirinio tyrimo metodai.

Naudota literatūra. Analizei atlikti naudojamos mokslinės publikacijos mokyklų bibliotekų ir informacinių įgūdžių ugdymo tema. Tai straipsniai iš bibliotekinio žurnalo „Tarp knygų“, tęstinio mokslo darbų leidinio „Informacijos mokslai“, straipsniai iš teminių rinkinių „Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys“, „Šiandien aktualu“, naudojamos Europos Sąjungos projekto PULMAN gairės, įstatymai, reglamentuojantys švietimo veiklą, metodinė literatūra skirta mokytojams ir švietimo darbuotojams, J. E. Herringo knyga „Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje“, skirtas pedagogams ir mokyklų bibliotekininkams, siekiantiems užtikrinti kokybišką informacinę veiklą savo darbe. Taip pat apžvelgiamos IFLA/ UNESCO mokyklų bibliotekų gairės, kurios sudarytos įvairių šalių atstovų, dirbančių skirtingomis sąlygomis, ir kuriose aptariami šiuolaikinei mokyklos bibliotekai aktualūs dalykai.

Darbo struktūra. Magistro darbas susideda iš trijų pagrindinių dalių. Pirmoje dalyje aptariama informacinė mokyklos bibliotekos veikla ir joje teikiamos paslaugos. Supažindinama su Lietuvos mokyklų ir jų bibliotekų padėtimi. Pristatoma šiuolaikinės bibliotekos koncepcija, veiklos modelis. Nagrinėjama mokyklos bibliotekininko veikla, aptarimai bibliotekos paslaugų vartotojai, aiškinama bendradarbiavimo svarba vykdant mokyklos bibliotekų veiklą. Antroje dalyje aptariami skaitytojų ugdymo būdai įvairaus pasirengimo grupėse, pristatomi informacinių įgūdžių ugdymo modeliai ir metodai, aiškinamas informacinių įgūdžių veiksmingumas ir reikšmė mokiniams ir pedagogams. Trečioji darbo dalis – tai empirinis tyrimas, skirtas išsiaiškinti Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų

indėlių į informacinio raštingumo ugdymą. Tyrime pristatomi duomenis apie mokyklų bibliotekų teikiamas paslaugas, taikomus metodus ir jų veiksmingumą.

1. INFORMACINĖ VEIKLA MOKYKLOS BIBLIOTEKOJE

Šiame skyriuje aptariama ir analizuojama mokyklos bibliotekos samprata, funkcijos ir jų įgyvendinimas. Aptariama Lietuvos mokyklų bibliotekų padėtis ir pristatoma šiuolaikinė mokyklos biblioteka. Aptariami mokyklos bibliotekininkai ir jų veikla bei mokyklos bibliotekų paslaugų vartotojai. Pristatoma bendradarbiavimo reikšmė mokyklų bibliotekose vykdant informacinių įgūdžių ugdymą ir pateikiamos mokyklų bibliotekų teikiamos paslaugos.

1.1 Mokyklos bibliotekos samprata, funkcijos ir jų įgyvendinimas

Lietuvoje bibliotekų veiklą reglamentuojantis pagrindinis įstatymas yra „Lietuvos respublikos bibliotekų įstatymas“ (2004 m. Nr. IX-2378), kuriame taip pat numatoma ir mokyklos bibliotekų veikla ir vieta Lietuvos bibliotekų sistemoje. Mokyklų bibliotekos organizuodamos savo veiklą taip pat remiasi LR bibliotekų įstatymu, Lietuvos mokyklų bibliotekų koncepcija, IFLA/ UNESCO mokyklų bibliotekų manifestu, Europos Sąjungos projekto PULMAN gairėmis, taip pat įstatymais reglamentuojančiais šalies švietimo ir mokslo valdymą, organizacijų vidinėmis nuostatomis ir pan. Lietuvos Respublikos įstatymais numatyta ne tik bendra bibliotekų, bet ir mokyklų bibliotekų veikla. Pagal LR Bibliotekų įstatymą (2004 m.)² biblioteka apibrėžiama, kaip įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse ir vykdantis bibliotekų veiklą, arba juridinio asmens, turinčio teisę vykdyti bibliotekų veiklą, struktūrinis padalinys. Mokyklų bibliotekos (išskyrus aukštosios) yra Lietuvos bibliotekų sistemos dalis (kitos dalys – nacionalinė, apskričių, savivaldybių, mokslo ir studijų institucijų, specialiosios, kitos bibliotekos). Pagal įstatymą mokyklos (išskyrus aukštosios) biblioteka gali vykdyti bibliotekų veiklą; mokyklos biblioteka yra šios mokyklos struktūrinis padalinys, joje aptarnaujama mokyklos bendruomenė; valstybinėje aukštesniojoje, profesinėje ir bendrojo lavinimo mokykloje turi veikti mokyklos biblioteka; Apskričių ir savivaldybių viešosios bibliotekos teikia metodinę pagalbą mokyklų bibliotekoms.

Mokyklos biblioteka priklauso Lietuvos bibliotekų sistemai, pagal įstatymus visos mokyklos gali turėti biblioteką, kaip savo struktūrinį padalinį ir aptarnauti savo bendruomenės narius. Mokyklos

² LRS. *LR Bibliotekų įstatymas* [Interaktyvus]. Vilnius: LRS, 2004 [Žiūrėta 2008 m. balandžio 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=238641>

bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudojasi visa mokyklos bendruomenė: pedagogai, moksleiviai, administracija. Jie turi lygias teises būti vienodai aptarnaujami. Moksleivių tėvai, kiti su mokykla susiję asmenys ir organizacijos mokyklos bibliotekoje aptarnaujami mokyklos nustatyta tvarka. Mokyklos biblioteka bendradarbiauja su pedagogų švietimo centrais, apskričių ir savivaldybių viešosiomis bibliotekomis, kitų mokyklų bibliotekomis, Nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, kitomis įstaigomis ir institucijomis. Įstatymu numatytas bendradarbiavimas tarp kitų bibliotekų ir įvairių organizacijų yra teigiamas ir siektinas, tačiau Lietuvos mokyklų bibliotekos dažnai apsiriboja savo vidine veikla ir bendradarbiavimas vyksta tik mokyklos viduje. Pagal Europos sąjungos projekto PULMAN gaires³ vaikams reikalingos tokios paslaugos, kurios įvairiais būdais skatintų jų tobulėjimą, nauji pagrindiniai gebėjimai buvo apibrėžti Europos sąjungos Tarybos susitikime Lisabonoje 2000 m.: gebėjimai naudotis informacijos technologijomis, užsienio kalbų, technologinės kultūros, vadybos ir socialiniai gebėjimai. Nors šie gebėjimai apibrėžti kaip viešųjų bibliotekų paslaugos vaikams, tačiau nereikia pamiršti, jog užsienyje (ir kitose Europos Sąjungos šalyse) ne visi moksleiviai turi privilegiją biblioteka naudotis savo mokykloje, todėl šie apibrėžti pagrindiniai gebėjimai Lietuvoje turi būti taikomi pirmiausia mokyklų bibliotekose, nes jos yra „arčiausiai“ moksleivių.

Lietuvos mokyklos bibliotekos koncepcija patvirtinta Švietimo ir mokslo ministro 2001m.⁴ Koncepcijoje skelbiama, jog realizuodama kiekvieno mokyklos bendruomenės nario teisę gauti ir skleisti informaciją, mokyklos biblioteka plečia savo funkcijas. Švietimo bendruomenei būtina, kad reformos darbuose dalyvautų ir mokyklos biblioteka, padedanti augančiai kartai integruotis į informacinę visuomenę. Ji drauge su pedagogų bendruomene turi ugdyti moksleivių socialinius, asmeninius komunikacinius, informacinius ir kritinio mąstymo gebėjimus, teikti pagalbą rengiant projektus, įvaldant naujas informacijos ir komunikacijų technologijas. Šiuolaikinis žmogus, tapdamas informacinės visuomenės piliečiu, pirmiausia turi išmokti susirasti jam reikalingą informaciją, ją atsirinkti, analizuoti, vertinti ir šios informacijos pagrindu kurti žinias, reikalingas nuolatiniam mokymuisi. Mokyklos bibliotekos koncepcija apibrėžia mokinių integravimąsi į informacinę visuomenę, informacinių įgūdžių ugdymą, atsižvelgdama į Europos Sąjungos Tarybos apibrėžtus pagrindinius gebėjimus Lisabonos susitikime.

Lietuvos švietimo koncepcijoje pabrėžiama, jog ugdymo turinys ir procesas įvairaus lygio mokyklose turi padėti ugdyti šiuolaikinę informacijos vartotoją, kelti jo informacinę kultūrą. Siekiant įgyvendinti šį tikslą, labai svarbiais veiksniais tampa informacijos šaltinių kaupimas ir saugojimas

³ *Europos sąjungos projekto PULMAN gairės* / Vilnius :VU leidykla, 2002. – 29 p.

⁴ *Lietuvos mokyklos bibliotekos koncepcija* [Interaktyvus] / LR Švietimo ir mokslo ministras. –Vilnius, 2001-06-13 [Žiūrėta 2008 gegužės 7 d.]- Įsakymas Nr. 982. Prieiga per internetą: < http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/01_982.htm>

įvairiose laikmenose, jų skleidimas ir naudojimas. Šios užduoties – ugdyti informacinius gebėjimus – turi imtis šiuolaikinė mokykla, į kintantį ugdymo procesą įtraukdama pagrindinį mokyklos informacijos šaltinį – biblioteką.

Mokyklos bibliotekos koncepcijos tikslas – apibrėžti šiuolaikinės mokyklos bibliotekos sampratą bei funkcijas. Koncepcija bus pagrindas švietimo įstaigų veiklą reglamentuojantiems dokumentams rengti. Koncepcija numato, kuria linkme vyks pokyčiai Lietuvos bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų bibliotekose. Koncepcija yra priimta prieš 7 metus ir numato mokyklų bibliotekų plėtrą. Nors koncepcijoje dėstomos mintys ir tikslai yra siektini, tačiau 2006 m. atlikto tyrimo⁵ duomenimis pasirodė, jog 243 Lietuvos mokyklų bibliotekos visiškai neturi kompiuterių. Rezultatai atrodo pesimistiški, o už mokyklų ir jų bibliotekų veiklą atsakančios institucijos neįgyvendina užsibrėžtų tikslų.

Pagal minėta mokyklos bibliotekų koncepciją⁶ yra skelbiama ir mokyklos bibliotekos samprata, kuri yra apibrėžiama kaip „atviras švietimo ir informacijos centras, mokymo ir mokymosi vieta su modernia informacine bei technine baze. Ji visapusiškai tenkina mokyklos bendruomenės narių informacinius poreikius, savo fondais ir veikla dalyvauja ugdymo procese, sudarydama sąlygas asmenybei savarankiškai tobulėti. Mokyklos biblioteka turi būti įsteigta kiekvienoje bendrojo lavinimo ir profesinėje mokykloje. Tačiau iš kas metinių mokyklos bibliotekų tyrimų pastebime, kad ne visa veikla vyksta sklandžiai, kol kas ne visos mokyklų bibliotekos gali užtikrinti reikiamą materialinę ir techninę bazę mokyklos bendruomenei. Sampratoje taip pat skelbiama, jog šiuolaikinė mokyklos biblioteka turėtų veikti, kaip informacijos centras. Tačiau norint mokyklos biblioteką pavadinti informacijos centru reikia, jog joje vykstanti veikla atitiktų informacijos centro veiklą, o ne tik tradicinės bibliotekos. Mokyklos biblioteka taps informacijos centru, kai ji ne tik kaups informaciją, bet ir ją skleis ne tik senuoju „padaviau-paėmiau“ metodu. Informacijos sklaida turėtų apimti keletą paslaugų: nuolatinį mokytojų informavimą apie jiems skirtą literatūrą, pagalba moksleiviams susirandant informaciją rengiamiems projektams, informacinių gebėjimų ugdymą, informacinės medžiagos rengimą visai mokyklos bendruomenei“⁷.

Koncepcijoje apibrėžiama ir tai kas yra šiuolaikinė mokyklos biblioteka- atliekanti ir informacijos centro funkcijas, aprūpinama specialiomis techninėmis priemonėmis skirtomis daugeliui laikmenų skaityti, saugoti bei naujai informacijai kurti, ir darbui tinkamais baldais. Mokyklos bibliotekoje esantys kompiuteriai tampa ne tik informacijos paieškos, saugojimo, kūrimo, bet ir ryšio su

⁵ KRYŽANAUSKIENĖ I. *Bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekos šiandien. Tarp knygu*, 2007, nr. 5, p. 9-12.

⁶ *Lietuvos mokyklos bibliotekos koncepcija*, išnaša 4 p. 9.

⁷ MOZŪRAITĖ V. *Mokyklos biblioteka ar mokyklos informacijos centras? Tarp knygu*, 2001, nr. 4, p. 3.

kitomis institucijomis bei duomenų bazėmis priemone. Informacijos technologijos padeda sukurti naują, moksleiviams patrauklią mokymosi aplinką, kurioje lengviau realizuojami šiuolaikinio ugdymo reikalavimai. Tai visas kompleksas reikalingų priemonių mokyklos bibliotekai- informacijos centrui. Tačiau šiandien dar ne visos mokyklų bibliotekos gali dirbti, kaip informacijos centras.

Mokyklos biblioteka teikia edukacines bei informacines paslaugas ir moko mokyklos bendruomenę naudotis interaktyviomis technologijomis. Taip sudaromos sąlygos ir pagerinamos galimybės moksleiviams savarankiškai mokytis, o pedagogams rengtis pamokoms ir ieškoti naujų darbo metodų. Todėl mokyklos biblioteka, bendradarbiaudama su kitomis švietimo, kultūros, informacijos įstaigomis, turi gerinti informacijos vartotojų aptarnavimą.

Koncepcijoje taip pat išskiriamos mokyklos bibliotekų funkcijos, kurioms yra priskiriamos informacinės ir edukacinės funkcijos⁸:

- komplektuojamas, tvarkomas, saugomas ir populiarinamas fondas visose įmanomose laikmenose atsižvelgiant į ugdymo proceso poreikius;
- mokyklos bendruomenės nariams teikiamos informacinės paslaugos, susijusios su ugdymo procesu;
- ugdomi moksleivių informaciniai gebėjimai – ieškoti, rasti, kaupti, analizuoti, sintetinti, vertinti ir pateikti informaciją bei jos šaltinius;
- teikiama pagalba pedagogams įgyvendinant ugdymo planus;
- sudaromos sąlygos savarankiško mokymosi kokybei gerinti;
- mokyklos bendruomenės nariai mokomi prasmingai naudotis informacinėmis technologijomis;
- moksleiviai rengiami tapti visą gyvenimą trunkančio mokymosi proceso dalyviais;
- moksleiviams teikiamos profesinio informavimo paslaugos interneto technologijų priemonėmis.

IFLA / UNESCO Mokyklos bibliotekų manifestas⁹ taip pat skelbia pagrindines mokyklos bibliotekos funkcijas:

- Palaikyti ir plėtoti mokyklos siekiamus tikslus;
- Plėtoti ir palaikyti vaikų skaitymo įpročius ir džiaugsmą skaityti, mokytis ir naudotis bibliotekomis visą gyvenimą;
- Sudaryti sąlygas informacijos kūrimo ir naudojimo patyrimui žinioms, supratimui, vaizduotei ir džiaugsmui;
- Paremti moksleivių siekimą įgyti ir taikyti įgūdžius, reikalingus bet kokios formos ar pobūdžio

⁸ Lietuvos mokyklos bibliotekos koncepcija, išnaša 4 p.9.

⁹ IFLA/ UNESCO Mokyklų bibliotekų manifestas [Interaktyvus] / [vertė A. Glosienė]. Vilnius, 2000 [Žiūrėta 2007 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifesto-li.pdf> >

informacijai vertinti ir naudoti, taip pat jautrumą bendruomenėje vykstantiems komunikacijos procesams;

- Teikti prieigą prie vietos, regiono, nacionalinių ir pasaulinių išteklių, kurie atveria besimokantiejiems skirtingas idėjas, patirtį ir nuomones;
- Organizuoti veiklą, skatinančią kultūrinį ir socialinį sąmoningumą;
- Dirbti su moksleiviais, mokytojais, administracija ir tėvais, siekiant mokyklos misijos įgyvendinimo;
- Skelbti, kad intelektualinė laisvė ir laisva prieiga prie informacijos yra esminės pilietinei ir demokratinei visuomenei;
- Skatinti skaitymą, populiarinti mokyklos bibliotekos fondus ir paslaugas visai mokyklos bendruomenei ir už jos ribų.

Lygindami Lietuvos ir Europos Sąjungos skelbiamas mokyklų bibliotekų funkcijas iš kart galime atkreipti dėmesį į tai, jog IFLA suformuluotos funkcijos pateikiamos patraukliau, skatina susidomėjimą ir kelia mokyklos bibliotekos bendruomenės dvasią ir pasitikėjimą savimi, motyvuoja siekti mokyklos ir mokyklos bibliotekos tikslų. Lietuviškų mokyklos bibliotekų funkcijos konkretnės ir „griežtesnės“, labiau orientuotos į mokinių edukacinę veiklą ir informacinių technologijų naudojimą, mažai užsimenama apie mokinių skatinimą skaityti, sudaryti jiems palankias ir kūrybingas sąlygas mokymuisi, skatinti kultūrinį ir socialinį sąmoningumą, kad prieiga prie informacijos yra esminė pilietinė teisė. Iš esmės išvardintos funkcijos yra panašios ir siekia tokių pat tikslų, tačiau lietuviškosios labiau atsižvelgia į tradicinį, nors ir pagrįsta naujomis informacijos technologijomis bibliotekos modelį. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose keliamas tikslas kryptingai plėsti mokyklos bibliotekos komplektavimą, ieškoti naujų papildomų bibliotekininko darbo su mokytojais ir moksleiviais būdų bei atitinkamai plėsti mokyklų bibliotekininkų kvalifikacijas. Mokyklų bibliotekų funkcijos yra svarbios informacinio raštingumo ugdymui ir jų teikiamų paslaugų, metodų ir veiksmingumo užtikrinimui. Pagal savo organizacijos funkcijas (Funkcija¹⁰ [lot. *functio* - atlikimas, veikla] pareigos, veiklos sritis, paskirtis) yra formuojamos ir jos teikiamos paslaugos bei metodai skirti mokymuisi skatinti. Todėl mokyklų bibliotekos nusistatydamos savo funkcijas, kurias galima praplėsti ir/ arba pritaikyti konkrečios mokyklos bibliotekai gali sėkmingai jas taikyti ir ugdyti informacinį moksleivių raštingumą ir ruošti juos kryptingam viso gyvenimo mokymuisi. Pagal išvardintus galiojančius LR įstatymus, koncepcijas, rekomendacijas ir gaires galime spręsti apie mokyklų bibliotekų padėtį Lietuvoje. Visi reikalavimai ir rekomendacijos siekia užtikrinti tinkamą

¹⁰ *Tarptautinis žodžių žodynas* [Interaktyvus]. – Kaunas, 2002 [Žiūrėta 2007 gegužės 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kazkas.kobra.ktu.lt/index.php?sid=25580cb8154bbd9e7acf93f758b73520&Nr=1815>>.

bibliotekų veiklą ir prižiūrėti ar viskas vykdoma tinkamai, veiksmingai. Tačiau ne visus užsibrėžtus tikslus mokyklų bibliotekos įgyvendina tinkamai, mokyklų bibliotekų veikla atsispindi jų ataskaitose, kur nurodomi pagrindiniai neefektyvios veiklos veiksniai, tai- nepakankamas, per mažas finansavimas, maži bibliotekininkų atlyginimai, nepakankamas darbuotojų kompetencijos lygis. Bibliotekų problemos tradiciškai siejamos su ekonominiais sunkumais. Bet problemų gali būti ir neaiškioje mokyklos bibliotekų priklausomybėje, gali būti, jog todėl ne itin aiškiai apibrėžta jų paskirtis. Tai susiję su fondu kaupimu, ir su galimų paslaugų teikimu.¹¹ Neigiami veiksniai trukdo tinkamai įgyvendinti nustatytus prioritetus ir tinkamai diegti informacinių įgūdžių ugdymą padedant mokyklų bibliotekoms.

1.2 Lietuvos mokyklų bibliotekų padėtis ir šiuolaikinė mokyklos biblioteka

Mokyklos biblioteka yra svarbi mokyklos dalis ir jai reikia įveikti visus su švietimo kaita susijusius procesus. Apie mokyklų bibliotekų padėtį būtų paprasčiau kalbėti, jeigu mokyklos biblioteka iš pat pradžių būtų buvusi įtrauka į švietimo reformą. Pedagogų kvalifikaciniuose seminaruose moksleivių „mokymasis mokytis“ beveik nebuvo siejamas su bibliotekos teikiamomis galimybėmis, su profesionalia bibliotekininko pagalba mokytojui ir moksleiviui.¹²

Biblioteka šių dienų mokykloje yra pedagoginių ir informacinių paslaugų centras. Tačiau daugelis pedagogų į bibliotekininką žiūri iš aukšto, o tokia padėtis trukdo mokyklai funkcionuoti, kaip informacijos centrai ir teikti visas paslaugas. Taip pat, ne visi mokyklų vadovai suvokia mokyklos bibliotekos reikšmingumą ir jos padėtį mokykloje. Dažnai bibliotekininkai tampa tik pagalbiniu personalu „paduoti-paimti“ knygas ir išdalinti vadovėlius.

Lietuvos bibliotekininkų draugijos Mokyklų skyrius 2006 m. pradžioje kreipėsi į Švietimo ir mokslo ministeriją su aktualiais mokyklos bibliotekoms klausimais. Siūlyta išsiaiškinti tikrąją mokyklų bibliotekų padėtį. Anketas kūrė ir apdorojo pačios mokyklų bibliotekininkės. Iš viso gauta ir apdorota 1713 anketų. Išsiaiškinta, jog 243 mokyklų bibliotekos visiškai neturi kompiuterių, o 17 mokyklų jų turi 20 ar daugiau. Ketvirtadalis beveik neturi ir specialisto bibliotekos darbuotojo. Didžioji dalis bibliotekininkų turi aukštąjį išsilavinimą, bet beveik 7 proc. darbuotojų turi vos vidurinį išsilavinimą. 71,3 proc. apklaustųjų dar nepradėjo diegti kompiuterinės programos MOBIS. Pažymima, kad ši programa jau turėjo veikti iki 2006 metų pabaigos. Labiausiai jaučiamas metodinės ir dalykinės pagalbos trūkumas. Dėl metodinės pagalbos buvo kreiptasi į Kultūros ministrą. Buvo atsakyta: bibliotekų įstatymo 12 straipsnis teigia, kad mokyklų bibliotekoms metodinę pagalbą teikia apskričių ir

¹¹ MOZŪRAITĖ V. *Kokia mokyklos bibliotekos ateitis? Tarp knygų*, 1997, nr. 5, p. 5- 6.

¹²AUGUSTAITIENĖ A. Biblioteka šių dienų mokykloje. *Tarp knygų*, 2005, nr. 2, p. 9-10.

viešosios bibliotekos, tačiau neesant poįstatyminių aktų ir nustatytos tvarkos tokia pagalba nėra teikiama. Duomenys apie mokyklose dirbančių bibliotekininkų amžių taip pat nėra optimistiški: 68 proc. jų vyresni nei 40 metų.¹³

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima būtų teigti, kad problemų daug: metodinės pagalbos stoka, literatūros trūkumas, lėšų stygius, mažas atlyginimas, kompiuterinės programos MOBIS diegimas, prastos bibliotekų patalpos, didelis darbo krūvis, informacinių ir komunikacinių technologijų trūkumas, trumparegiškas mokyklų vadovų požiūris į mokyklos bibliotekininką.

Tačiau nevertėtų pamiršti ir savo darbui atsidavusių mokyklos bibliotekininkų, kurie supranta mokyklos bibliotekos svarbą šiuolaikinėje švietimo sistemoje, domisi ir randa būdų kaip efektyviai vykdyti informacinių įgūdžių ugdymą, padėti pedagogams ir mokyklos administracijai. Sektiniais pavyzdžiais galime laikyti Panevėžio „Vyturio“, Alytaus „Jotvingių gimnazija, Šiaulių J. Jablonskio gimnazija, Kaišiadorių A. Brazausko¹⁴ ir kt. mokyklų bibliotekas, kurios nelaukia nurodymų iš valdžios ir savo iniciatyva imasi įgyvendinti naujoves ir vystyti mokyklos informacinę veiklą.

Norint mokiniams diegti ir lavinti jų informacinius įgūdžius mokyklos biblioteka turėtų dirbti, kaip informacijos centras. Norint mokyklai įgyti informacijos centro statusą reikia, kad biblioteka ne tik kauptų informaciją, bet ir ją skleistų. Informacijos sklaida sudaro keletą etapų: nuolatinį mokytojų informavimą apie jiems skirtą literatūrą, pagalba moksleiviams susirandant informacijos šaltinius, informacinių gebėjimų ugdymą, informacinės medžiagos rengimą visai mokyklos bendruomenei¹⁵.

Pasak D. V. Loertscherio, JAV San Jose universiteto profesoriaus, šiuolaikinės mokyklos biblioteka remiasi į penkis funkcinius kampus: duomenų kampelis; sena, bet malonu; mokytojų atokvėpio kampelis; knygos ir malonūs niekniekiai, pasidaryk ir pasiimk.¹⁶ Visi šie kampai yra funkciniai, ir jų išdėstymas erdvėje eiliškumo tvarka nėra svarbus. Svarbu, kad visi šie kampai veiktų mokyklos bibliotekoje ir mokiniai galėtų lavinti savo informacinius įgūdžius. Duomenų kampe stovi kompiuteriai su interneto ryšiu. Laisvalaikio kampe laikoma populiari periodika, filmų vaizdajuostės, muzikos įrašai. Mokytojų kapelyje kaupiama metodinė literatūra, priemonės mokymuisi. Savarankiško mokymosi kampe kaupiamos visos informacijos laikmenos reikalingos moksleiviams projektiniams darbams rengti. Priemonių gamybos kampui priklauso spausdintuvai, kopijavimo aparatai, garso ir vaizdo aparatūra, kitos priemonės skirtos ne tik darbų gamybai, bet ir jų pristatymui.

¹³ KRYŽANAUSKIENĖ, išnaša 5 p. 10

¹⁴ MOZŪRAITĖ, išnaša 7 p. 10

¹⁵ MOZŪRAITĖ, išnaša 7 p. 10

¹⁶ MOZŪRAITĖ V. *Šiuolaikinės mokyklos bibliotekos kaita* [Interaktyvus]. Vilnius, 2000. [žiūrėta 2008, sausio 4]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/15/str8.html>>

Sėkmingai šiuolaikinės mokyklos bibliotekos veiklai užtikrinti reikalinga tam tikra mokyklos bibliotekos sistema, kuri apjungia visus bibliotekoje ir mokymo programose veikiančius planus ir bendradarbiaudama su mokyklos bendruomene gali efektyviai mokyti informacinių įgūdžių savo mokyklos narius. Tokią mokyklos sistemą sudaro trijų grupių elementai: baziniai (personalas, įranga, informacinės laikmenos, biudžetas), pagalbiniai (planavimas, organizavimas, personalo parinkimas, vadovavimas, kontrolė) ir pirmaeiliai (mokymo plano sudarymas ir įdiegimas, instruktavimas ir aptarnavimas, projektavimas ir kūryba, vadovavimas ir konsultavimo paslaugos). Baziniai elementai tampa organizacinių tikslų įgyvendinimo pagrindu. Pirmaeiliai elementai parodo veiklos rezultatą, o pagalbiniai elementai panaudoja bazinius elementus suplanuotiems tikslams pasiekti. Veikiantis grįžtamasis ryšys tarp šių sistemos elementų garantuoja sistemos kontrolę ir galimybę taisyti nukrypimus nuo išankstinių planų. Šiuolaikinė mokyklos biblioteka gali būti centralizuota, decentralizuota ir integruota. Centralizuota sistema būdingesnė mažesnėms mokykloms, tada visos funkcijos atliekamos vienoje vietoje. Decentralizuotoje bibliotekoje padaliniai esantys už mokyklos ribų, gali atlikti kai kurias funkcijas, tokiu atveju praverčia bendradarbiavimas su kitomis kultūros ir švietimo organizacijomis. Visiškai integruotos sistemos šiuo metu dar kuriamos, nes tokia biblioteka turi būti labai gerai sutvarkyta ir visas funkcijas atlikti vienoje patalpoje.¹⁷

Šiuolaikinės mokyklos biblioteka vykdanči visą savo funkcijas užtikrina mokinių informacinių įgūdžių ugdymą, pateikia reikiamą informacijos šaltinius bendradarbiauja su visa mokyklos bendruomene, skatina skaityti, domėtis ir mokytis. Tokia mokyklų bibliotekų veikla deda tvirtus pamatus jaunimo ateičiai ir ruošia juos viso gyvenimo mokymuisi.

1.3 Mokyklos bibliotekininkas ir jo veikla

Mokyklos bibliotekininkas turi turėti vidinės motyvacijos, mokėti bendrauti su jaunuimais ir ugdyti vaikų informacinius įgūdžius. Jo profesinis pasirengimas taip pat labai svarbus- mokyklos bibliotekininkas, turi turėti ne tik bibliotekinį išsilavinimą, bet išmanyti ir pedagogiką, būti puikus psichologas. Mokyklos bibliotekininko veikla pradėta suprasti plačiau, ne tik kaip knygų išdavėjo, nors fondo tvarkymas neturėtų būti pamirštas, mokyklos bibliotekininkas turi mokėti valdyti informaciją ir jos procesus, išmanyti informacines technologijas, būti savo mokyklos bibliotekos vadybininku.

Mokyklos bibliotekininkas turi informacinių ir bibliotekininkystės žinių. Tai reiškia, kad jis moka tvarkyti ir komplektuoti mokyklos bibliotekos fondą, kuris atitinka mokyklos mokymo

¹⁷ MOZŪRAITĖ V. Mokyklų media centrai . *Informacijos mokslai*, 1997, nr. 7(2), p. 70-77.

programas ir politiką. Taigi bibliotekininkas turi išmanyti komplektavimo, klasifikavimo, indeksavimo, literatūros, vaikų ir jaunimo tipologijos ir skaitybos žinias¹⁸. Informacijos ir ryšių technologijų progresas atveria galimybes kurti, saugoti, apdoroti ir skleisti informaciją, todėl ir mokyklų bibliotekininkai padeda kurti naują informacinių žinių visuomenę. Reiškia, kad mokyklos bibliotekos fondas neturi apsiriboti vien tik tradicinėmis laikmenomis. Reikia nepamiršti, kad mokyklos bibliotekos fondą reikia nuolat prižiūrėti, jį tikrinti ir nekaupiti nebereikalingos informacijos, į komplektavimo veiklą įtraukti ir mokyklos bendruomenę. Vien gerai sukomplektuoto fondo neužtenka, jeigu apie jį niekas nežinos ir nemokės juo naudotis jis bus nereikalingas. Čia būtinos bibliotekos vadybos žinios ir glaudus bendradarbiavimas su mokyklos bendruomene.

Mokyklos biblioteka turėtų funkcionuoti kaip atskiras lygiavertis mokyklos padalinys, kuris turi būti aiškiai nusistatęs savo veiklos strategiją, tikslus. Turėti raštu įforminta mokyklos bibliotekos politiką, kuria turėtų žinoti visa mokyklos bendruomenė. Būdamas geru vadybininku mokyklos bibliotekininkas turi mokėti valdyti vadybinius procesus. Mokyklos bibliotekos vadybai reikia daug bazinių ekonomikos, teisės, politikos, etikos žinių. Vykdydamas mokyklos bibliotekos vadyba bibliotekininkas turi¹⁹:

- Apibrėžti mokyklos bibliotekos politiką ir sudaryti jos vystymo programą. Mokyklos politikos sudarymas yra svarbus visos mokyklos bendruomenei.
- Nustatyti mokyklos bibliotekos strategiją, misiją, tikslus ir siekius. Tik žinodamas bibliotekos misiją ir veiklos strategiją jis gali siekti įgyvendinti trumpalaikius ar ilgalaikius tikslus. Tikslų siekti padeda sudarytas strateginis planas ir išsikelti konkretūs uždaviniai tiems tikslams pasiekti.
- Vertinti pasirinktą veiklos planą ir mokėti jį pritaikyti prie naujų sąlygų.
- Įtraukti mokyklos bendruomenę į bibliotekos veiklą. Populiarinti biblioteką įtraukiant jos veiklą ir paslaugas į mokymo planus. Padėti pedagogams ir mokiniams.
- Organizuoti mokyklos bibliotekos fondą, įrangą ir paslaugas taip, kad jos tarnautų tikslų įgyvendinimui.
- Mokėti efektyviai išnaudoti bibliotekos erdvę. Taip, kad bibliotekos erdvėje būtų patogų dirbti mokytojams ir mokiniams, būtų kur pasiilsėti ir mokyklos erdvė turėtų būti palanki kūrybai, grupiniam ir savarankiškam darbui.
- Numatyti bibliotekos finansinę strategiją, mokėti atlikti finansines operacijas, rengti bibliotekos finansinę ataskaitą objektyviai įvertinant paslaugas ir veiklą.

¹⁸ MOZŪRAITĖ V. Reikalavimai profesionalui. *Tarp knygų*, 1998, nr. 4, p. 13-14.

¹⁹ MOZŪRAITĖ, išnaša 18.

Mokyklos bibliotekininko veikloje taip pat labai svarbus veiksnys yra vartotojų aptarnavimas. Aptarnavimo veikla apima tiesioginį bendradarbiavimą su vartotoju, padedant jam rasti informaciją. Bibliotekininkas turi atsižvelgti į vartotojo poreikius, gebėti jam pasiūlyti tinkamą informaciją, atsižvelgti į informacijos ieškotojo lygį, nes panašios informacijos gali prireikti ir pedagogui ir pradinukui ir abiturientui. Todėl bibliotekininkas turi mokėti pasiūlyti tinkamą ir suprantamą informaciją.

Mokyklos bibliotekininko veikla susideda iš tam tikrų veiklos blokų: bibliotekos informacijos išteklių tvarkymo, mokyklos bibliotekos vadybos ir vartotojų aptarnavimo.

1.4 Mokyklos bibliotekos paslaugų vartotojai

Vykdamt informacinę veiklą mokyklos bibliotekos susiduria su kelių tipų informacijos vartotojais. Tai skirtingo amžiaus ir socialinės padėties žmonių grupės, iš kurių kiekvienas turi poreikių informacijai. Pedagogai, mokyklos administracija, mokiniai ir kitas mokyklos personalas gali būti mokyklos bibliotekos klientai. Jiems reikia sudaryti palankias sąlygas naudotis visais bibliotekos informaciniais ištekliais.

Pedagogams reikalingos bibliotekų paslaugos tobulinant savo kvalifikaciją ir mokymo įgūdžius, sudarinėjant mokymo planus, įtraukiant vaikus į mokymosi procesą. Pedagogai gali vesti pamokas bibliotekų patalpose naudodamiesi bibliotekos teikiamais ištekliais. Mokyklos administracija ir kitas mokyklos personalas taip pat neatsiejamas nuo mokyklos veiklos, mokyklos administracija lankydama bibliotekoje rodo pavyzdį mokiniams ir skatina juos naudotis biblioteka.

Mokiniai naudodamiesi bibliotekos teikiamomis paslaugomis mokosi praktiškai įgyvendinti mokytoju pateiktas užduotis, lavina savo informacinius įgūdžius. Mokiniam mokyklos biblioteka padeda geriau atlikti namų užduotis, skatina domėtis su mokymo programa susijusia literatūra. Reikia nepamiršti, kad mokykloje mokosi skirtingo amžiaus vaikai ir jiems būtina pagalba ir skirtingo lygio informacija. Pradinių klasių mokiniai (1-4 klasė), pagrindinės mokyklos mokiniai (5-10 klasė), vidurinės mokyklos mokiniai (11-12 klasė). Specialiųjų poreikių vaikai – tai vaikai su fizine ar intelektine negalia. Neįgalieji vaikai turi būti laikomi visateisiais paslaugų vartotojais, orientuojant tam įstaigos politiką ir pritaikant interjero ir pastato dizainą; jie turi turėti galimybę vienodai naudotis visomis bendrosiomis paslaugomis, tiek ir informacinėmis, jie turi turėti galimybę naudotis prieiga ir paslaugomis savarankiškai ir be tarpininkų.²⁰

²⁰ *Viešosios bibliotekos skaitmeninės eros sankryžose*. Europos projekto PULMAN gairės. Vilnius: VU, 2002. – p. 20.

Kaip vartotojų grupė gali būti išskirti tėvai ir globėjai. Kurie galėtų naudotis mokyklos bibliotekos paslaugomis. Padėti mokyklos bibliotekininkui ir pedagogams vykdant mokymo veiklą. Tėvai taip pat yra atsakingi už vaikų auklėjimą ir švietimą, todėl jiems turėtų būti prieinamos ir mokyklų bibliotekų paslaugos.

1.5 Bendradarbiavimas vykdant informacinių įgūdžių mokymą

Labai svarbus veiksnys vykdant informacinę veiklą ir jos mokant mokyklų bibliotekose yra geranoriškas, sistemingas bendradarbiavimas. Norint efektyviai diegti informacinių įgūdžių gebėjimus į šį procesą turi būti įtraukta mokyklos bibliotekos veikla, mokyklos personalas, mokyklos direktorius, kitos švietimo ir kultūros organizacijos. Tik dirbdamos drauge jos gali dėti tvirtus pagrindus mokiniams įgyjant informacinius įgūdžius ir juos pritaikant ateityje, ne tik mokymosi mokykloje procese.

Bendradarbiavimas tarp mokyklos direktoriaus ir bibliotekininko. Direktorius yra mokyklos vadovas ir nuo jo požiūrio ir suvokimo kas yra informaciniai įgūdžiai priklauso daugelis mokykloje vykstančių procesų. Nuo direktoriaus priklauso mokyklos darbo atmosfera, ugdymo procesų naujovių diegimas. Nėra svarbu kas inicijuoja mokyklos bibliotekos kaitą ar pats bibliotekininkas ar direktorius, daug svarbesnis veiksnys čia yra bendradarbiavimas²¹. Direktorius ir mokyklos bibliotekininko bendradarbiavimas padeda diegti mokykloje naujoves, nes nuo direktoriaus priklauso mokyklos biudžeto paskirstymas, o kaip racionaliai panaudos lėšas skirtas bibliotekai priklauso ir nuo bibliotekininko.

Efektyvi visos mokyklos politika ir sistemingas jos plėtojimas sudaro sąlygas bendradarbiauti. Akivaizdus ir svarbus bendradarbiavimas tarp mokyklos bibliotekininko ir mokytojo. Mokytojai vykdo administracijos paskirtą mokymo programą, o ją įgyvendinti padeda bibliotekininkai. Mokytojas ir bibliotekininkas turi kurti mokymo planus kartu, nes taip galima užtikrinti efektyvų ir integruotą mokinių informacinių įgūdžių mokymą.²² Pedagogai planuoja pamokų temas iš anksto informuodami mokyklos bibliotekininką, arba net drauge su juo, atsižvelgdami į informacijos gavimo galimybes²³.

Mokyklos bibliotekos bendradarbiavimas su kitomis kultūros ir švietimo organizacijomis. Mokyklos bibliotekininkas turi stengtis užmegzti ryšius su kitomis organizacijomis, tokiomis kaip viešosios bibliotekos, muziejai, archyvai, teatrai. Išvysčius ryšius tarp šių organizacijų galima išplėsti mokyklos bibliotekos veiklą ir už jos ribų. Viešosios bibliotekos kaupia daugiau ir įvairesnės

²¹ MOZŪRAITĖ V. *Direktorius ar bibliotekininkas - kas svarbesnis?*. Tarp knygų, 2001, nr. 3, p. 11-13.

²² HERRING J. E. *Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje*. – Vilnius: Garnelis, 1998. – P. 42

²³ MOZŪRAITĖ, išnaša 17 p. 15

literatūros, į muziejų vaikus galima siųsti istorijos pamokų užduotims atlikti, teatre vykstantys spektakliai gali supažindinti su istoriniais įvykiais ar literatūros kūriniais.

Mokyklos ir jų bibliotekos turi siekti įgyvendinti užsibrėžtus tikslus, o tam reikalingas kvalifikuotas personalas ir bendradarbiavimas su kitomis mokyklomis ir kitomis institucijomis. Šiuo tikslu yra kuriamos specialios bendradarbiavimo- partnerystės programos. Viena iš tokių programų yra *eTwinning*²⁴ informacinis leidinys - tai kompiuterinis leidinys, skirtas vidurinių lavinimą teikiančių švietimo įstaigų darbuotojams, norintiems pradėti tarptautinį bendradarbiavimą, per *eTwinning* programą. Šis mėnesinis leidinys yra leidžiamas visomis Europos kalbomis ir prenumeratoriams siunčiamas elektroniniu paštu. Jame galima rasti pasiūlymų bendradarbiauti, naujų projektų idėjų, naujienų iš centrinės *eTwinning* paramos tarnybos bei kitų Europos nacionalinių tarnybų. Puslapyje lietuvių kalba galima rasti daug naudingos informacijos kaip įgyvendinti įvairius projektus, plėsti bendradarbiavimą, pateikiama mokymosi medžiaga. Tinklapyje sudėti parengti projektai su nuorodomis kaip žingsnis po žingsnio juos įgyvendinti. Tinklapyje pateikiama daug metodinės medžiagos naudingos informacinių įgūdžių ugdymui.

Šioje programoje pateikiami bendradarbiavimo modeliai, kurie reikalingi sėkmingam informacinių įgūdžių ugdymui mokykloje, jame numatyta vieta ir mokyklų bibliotekininkams. Bendradarbiavimo modeliai yra siejami su visos mokyklos bendradarbiavimu, su mokyklų bendradarbiavimu, su ilgalaikiais mainais, su kitomis *Socrates*²⁵ akcijomis, ir naujomis partnerystėmis. Į partnerystės projektus galima įtraukti visa mokyklos bendruomenę, arba kiekvienu konkrečiu atveju pasirinkti sau tinkamą bendradarbiavimo projektą. Išskiriamos tokios bendradarbiavimo sistemos: mokyklų vadovų dvyniavimasis, mokytojų dvyniavimasis, mokytojų komandų dvyniavimasis, konsultantų, mokyklos inspektorių ir mokyklos bibliotekininkų dvyniavimasis. Mokyklos bibliotekų bendradarbiavimas išskiriamas kaip komunikacija dėl informacijos (pvz., Du bibliotekininkai keičiasi šaltiniais ir metodika, siekiant mokykloje geriau teikti informacines paslaugas).

Tai veiksminga pagalba mokant informacinių įgūdžių, kur reikiamos informacijos gali rasti mokyklos bendruomenės nariai, administracija, pedagogai, mokyklos bibliotekininkai ir veiksmingai taikyti siūlomus metodus savo mokyklos bibliotekos veikloje.

²⁴ *eTwinning- Mokyklų partnerystė Europoje* [Interaktyvus] / Europos komisija. – Vilnius, 2004-2008. – Prieiga per internetą: <<http://www.etwinning.net/ww/lt/pub/etwinning/index2006.htm>>.

²⁵ *Education and training* [Interaktyvus] / Europos komisija. – Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html>

Kiti projektai skelbiami elektroninėje erdvėje yra labiau orientuoti į informacinių technologijų diegimą ir naudojimą. Galėtumėme išskirti *Elearniningeuropa.info*²⁶ - tai portalas, kuris kaupia informaciją apie multimedijos technologijų bei interneto naudojimą švietime, mokymuose ir visą gyvenimą trunkančio mokymo procese Europoje. Portalas atviras visiems su šiomis temomis susijusiems dalyviams ir bendrijoms, norinčioms pasidalinti patirtimi, išplatinti informaciją apie projektus bei padiskutuoti įvairiomis temomis. Pagrindinis portalo tikslas - didinti bendradarbiavimą ir apsikeitimą tarp visų šios srities dalyvių teikiant įvairias paslaugas ir išteklius. Portalas priklauso nuo plataus spektro vartotojų aktyvaus dalyvavimo. Šis Europos komisijos inicijuotas projektas taip pat skatina bendradarbiavimą tarp mokyklų, o į šią veiklą gali įsitraukti ir mokyklų bibliotekininkai, kurie padėtų diegti naujas informacines technologijas mokyklos bibliotekoje.

Kitas internetinis puslapis *Europos mokyklų tinklas*²⁷ yra tinklas, kuris jungia kitus Europos tinklus, siekiančius skatinti Europos mokyklose naudoti informacines ir komunikacines technologijas:

- remdamas bendradarbiavimą tarp mokyklų
- siūlydamas platų ugdomojo turinio ir paslaugų spektrą,
- skatindamas gerąją praktiką ir patirtį
- remdamas bendrą veikimą ir standartizacijos procesus švietime.

Visi išvardinti projektai skatina informacinių įgūdžių ugdymą ir bendradarbiavimą, šiuose tinklalapiuose galime skelbti savo informaciją, diskutuoti, susipažinti su kitų mokyklų darbais. Lietuvoje mokyklų bibliotekų vaidmuo pabrėžiamas informacijos technologijų diegimo Lietuvos švietime strategijoje. Strategijoje skelbiama, kad mokyklų bibliotekose ir skaityklose turi būti įrengtos kompiuterizuotos darbo vietos bibliotekos darbuotojams ir klientams, įdiegta bibliotekų informacinė sistema, užtikrintas kokybiškas įvairių mokyklos, šalies ir pasaulio informacijos šaltinių prieinamumas. Bibliotekos turi tapti moksleivių informacinės kultūros ugdymo centrais. Todėl mokyklų bibliotekos gali remtis išvardintų portalų patirtimi, taikyti siūlomus informacinių įgūdžių mokymo metodus, siūlyti savo projektus taip įtraukdamos mokyklų bibliotekų veiklą į visos mokyklos bendruomenę.

²⁶ *Elearniningeuropa* [Interaktyvus] / Europos komisija. – Prieiga per internetą: <<http://www.elearningeuropa.info/main/index.php?page=home>>

²⁷ *European Schoolnet* [Interaktyvus] . – Prieiga per internetą: <<http://www.europeanschoolnet.org/ww/en/pub/eun/news/newsletters.htm>>.

1.6 Paslaugos mokyklos bibliotekoje

Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerijos pažyma „Dėl vidurinių mokyklų ir gimnazijų bibliotekų veiklos“²⁸ skelbia, kad dažniausiai mokyklos bibliotekų teikiamos paslaugos yra: pagalba moksleiviams ir mokytojams ieškant informacijos projektiniams darbams atlikti; informacijos paieška pagal moksleivių bei mokytojų užklausas, kai pasitelkiami įvairūs turimi informacijos šaltiniai (abėcėliniai katalogai, kartotekos, žodynai, žinynai, bibliografiniai informaciniai leidiniai); informacijos paieška itin reikalingu atveju kitose informaciją teikiančiose institucijose (viešosiose bibliotekose, kompiuterinėse firmose, interneto tinklapiuose ir kt.). Bibliotekose nesamos skaitytojų pageidaujamos literatūros darbuotojai ieško artimiausiose bibliotekose, tačiau darbą apsunkina tai, kad mokyklų bibliotekose nėra bibliografinės informacijos apie kaimyninių bibliotekų fondus; informacijos teikimas pedagogams dalykams mokyti bei naujiems ugdymo metodams taikyti; nuolatinis informavimas apie naujai gautus leidinius (pateikiami naujai išleistos literatūros sąrašai, organizuojamos parodėlės); rekomenduojamų moksleiviams perskaityti knygų sąrašų sudarymas; renginių organizavimas; individuali pagalba moksleiviams renkantis literatūrą savarankiškam mokymuisi bibliotekoje; moksleivių mokymas naudotis visais galimais informacijos šaltiniais, pagal jų pageidavimus ir galimybes reikalingos literatūros paruošimas. Mokyklose teikiamos papildomos paslaugos, kurios reikalauja tam tikros įrangos. Dažnai teikiama kopijavimo paslauga moksleiviams ir mokytojams (dalyje mokyklų ši paslauga yra nemokama); teikiama naudojimosi kompiuteriais paslauga; dalies mokyklų bibliotekose galima pasinaudoti vaizdo ir garso aparatūra; mokyklų bibliotekose teikiama prieiga prie interneto, tarpbibliotekinio abonemento paslauga (TBA) beveik neteikiama, nes ji yra mokama ir per brangi.

Pagal Europos sąjungos projekto PULMAN viešųjų bibliotekų paslaugas vaikams ir mokykloms²⁹ gaires skelbiama, jog vaikams reikalingos paslaugos, kurios įvairiais būdais skatintų jų tobulėjimą intelektualinį ir emocinį, kalbos, socialinį, lavinimosi ir motorinį. Bibliotekos gali sudaryti vaikams galimybę ugdyti savo socialinius gebėjimus, estetinius jausmus ir domėjimąsi literatūra ir menais. Būtina daug intensyviau plėsti vaikams skirtas informaciniu technologijų naudojimu pagrįstas paslaugas, stengiantis išugdyti pozityvų požiūrį į mokymąsi. Paslaugos gali būti teikiamos bibliotekoje, internetu ar naudojant skaitmenines priemones. Jas gali tobulinti pačios bibliotekos arba

²⁸ *Dėl vidurinių mokyklų ir gimnazijų bibliotekų veiklos*. [Interaktyvus] Lietuvos respublikos mokslo ir švietimo ministerija, 2001[žiūrėta 2007, lapkričio 5]. Prieiga per internetą:< http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/bsp9.htm>

²⁹ *Viešosios bibliotekos skaitmeninės eros sankryžose*, išnaša 20 p. 17

bendradarbiaudamos su kitomis kultūros ir švietimo organizacijomis, kad suteiktų veiksmingą pagalbą formalizuotam ir neformaliai visų lygių mokymuisi.

PULMAN projekto *gairėse* pateikiamos rekomenduotinos paslaugos vaikams viešosiose bibliotekose. Atsižvelgiant į tai, jog paslaugos teikiamos vaikams, jas galima pritaikyti ir mokyklų bibliotekose. Mokyklų bibliotekos bendradarbiaudamos su viešosiomis bibliotekomis gali:

- Tapti susitikimo punktu mokyklos bendruomenei, partnerystės dėka sklandžiau teikti paslaugas vaikams, tėvams ar globėjams ir pedagogams.
- Sukurti jungtinę mokymosi aplinką ugdyti ir tobulinti viso gyvenimo mokymosi, skaitymo ir naudojimosi informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis gebėjimus.
- Padėti geriau atlikti namų užduotis.
- Sukurti bendrų pomėgių aplinką suaugusiesiems ir vaikams, tam naudojant knygas, kompiuterius, informacines ir komunikacines technologijas, muziką, teatrą, kiną ir kitą kultūrinę veiklą. Bibliotekoje turi būti sukuriama tokia aplinka, kad vaikai joje jaustųsi patogiai, saugūs ir laimingi.
- Veiksmingai daryti įtaką visų formų raštingumo ugdymui. Funkcinio raštingumo- skaitant knygas ir elektroninių formatų dokumentus. Skaitmeninio raštingumo- siūlydamos informacines ir komunikacines technologijas naudojimu pagrįstas paslaugas vaikams, pvz., orientavimosi internete, gerinančio vaikų naršymo ir paieškos gebėjimus, taip pat interneto svetainių turinio ir tinkamumo vertinimo. Regimojo raštingumo- naudojant plakatus, afišas ir kompiuterinius vaizdus. Naudojimosi žiniasklaida raštingumo- naudodamos laikraščius, televiziją, radiją, apimant ir prieigą prie jų ir per internetą.
- Bendradarbiaudamos su kitomis švietimo organizacijomis sukuriant šaltinių blokus- bibliotekos siūlo bendrus kompiuterių tinklus ir pateikia būtinausių šaltinių direktorijas internete, taip pat vietoje esančius blokus švietimui/mokymuisi, kad padėtų nacionalinėms ir/arba vietinėms mokslo programoms.
- Padėti socialiai įsiliesti akcentuojant daugiakultūrinį ir daugiakalbį turinį ir paslaugas neįgaliems vaikams.
- Sustiprinti pažintį su kultūra, sukuriant pilietiškumo ir kultūrinio identiteto jausmą, atskleidžiant vaiko kultūrinę kilmę.

Kol kas ne visos Lietuvos mokyklos teikia visas rekomenduotinas paslaugas mokyklų bibliotekoms; kaip matome iš LR Kultūros ir švietimo ministerijos pažymos, paslaugos mokyklų bibliotekose yra teikiamos remiantis švietimo programomis ir projekto *PULMAN gairėmis*, tačiau

kalbant apie bendradarbiavimą tarp kitų bibliotekų ir kultūros organizacijų turime paminėti, kad bendradarbiavimas tarp organizacijų nėra išvystytas, bibliotekų vartotojai neinformuojami apie visas mokyklos bibliotekos galimybes. Nėra sukurtų specialių tinklų, kurie leistų mokyklos bibliotekoms laisvai ir nevaržomai bendradarbiauti su kitomis bibliotekomis, muziejais ar archyvais. Dažniausiai pasitaikanti paslauga – labai tradicinė – tai knygų skolinimas į namus. Suteikti platesnes galimybes naudotis įvairiausiais informacijos ištekliais mokyklų bibliotekose dažniausiai trukdo prastas jų finansavimas, todėl ne visos mokyklų bibliotekos gali suteikti prieigą prie interneto ar net kompiuterio. Norėdami plėsti savo paslaugas ir neturėdami pakankamai finansinių galimybių tai padaryti, mokyklų bibliotekų darbuotojai turėtų palaikyti glaudžius ryšius su kitomis bibliotekomis ir kultūros bei švietimo organizacijomis ir tokiu būdu suteikti mokyklos bendruomenei platesnį spektrą paslaugų.

Vis sparčiau kasdieniniame gyvenime įsigali informacinės ir komunikacinės technologijos, prieiga prie kurių tampa ir bibliotekų paslaugų dalimi. Norint teikti paslaugas, susijusias su informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis, mokyklų bibliotekoms reikalinga techninė materialinė bazė ir įgūdžiai tomis technologijomis naudotis. Mokyklos bibliotekininkas turi būti pasirengęs naudotis informacinėmis technologijomis, domėtis jų naujovėmis ir perteikti savo žinias mokyklos bendruomenės nariams taip kad jie galėtų jomis naudotis nevaržomai ir savarankiškai. Mokyklos techninėje bazėje turėtų būti:

- Telefonas
- Fakso aparatas
- Kopijavimo aparatas
- vaizdo ir garso aparatūra
- Kompiuteris su interneto prieiga ir kitomis programinėmis sistemomis
- Spausdintuvas
- Skeneris
- Ir kt.

Telefonas ir fakso aparatas turėtų būti ne tik mokyklos administracijoje ar mokytojų kambaryje. Telefonas reikalingas ne tik mokyklos bibliotekininkui, bet ir mokiniams. Jiems praverstų mokantis bendrauti su „nematomais žmonėmis“, kurie gali suteikti informacijos ieškomu klausimu. Kopijavimo aparatas, spausdintuvas, skeneris – skirti informacijai kopijuoti ir dauginti. Ypač populiarus paslauga dokumentų kopijavimas, kuri padeda pedagogams padauginti mokymo medžiagą ir ją dalinti mokiniams. Daugelyje mokyklų kopijavimo paslauga yra mokama, o už kopijas susimoka mokiniai ir mokytojai. Naudojantis dauginimo, kopijavimo ir skenavimo paslaugomis privalu nepamiršti ir

autorinių teisių, svarbu priminti, ypač moksleiviams, kad kopijuodami informaciją savo užduotims atlikti jie turi nepamiršti autorinių teisių ir nepasisavinti informacijos kaip savo sukurtos. Vaizdo ir garso aparatūra sudaro ne tik vaizdo įrašų ar muzikos grotuvai, bet ir pačios priemonės kurti vaizdai ir garsui. Fotoaparatas, filmavimo kamera, garso įrašymo aparatūra gali būti naudojama mokinių projektiniams darbams įgyvendinti. Kompiuteris su interneto prieiga ir kitomis operacinėmis sistemomis moksleiviams ir pedagogams padeda ne tik ieškant informacijos mokymui ir mokymuisi, bet ir laisvalaikio organizavimui. Svarbu perspėti apie interneto pavojus, bibliotekininko pareiga išmokyti naudotis ne tik technika, bet ir suprasti kokią informaciją pateikia rasti šaltiniai. Ją reikia mokėti kritiškai vertinti, žinoti, pagal ką nustatyti ar informacija patikima.

Mokyklų bibliotekos stengiasi teikti kuo daugiau šiuolaikinių ir modernių paslaugų, tačiau ne visos jos įmanomos dėl mažų mokyklų bibliotekų biudžeto. Telefono nėra ir jis prieinamas tik pedagogams, kopijavimo paslaugos apmokestintos, kompiuterių mažai, vaizdo aparatūra pasenusi arba jos nėra. Norint plėsti informacinių technologijų bazę galimas bendradarbiavimas su mokyklos informatikos mokytojais. Žinoma, vieno kompiuterio neužtenka, jų skaičius bibliotekoje turėtų būti paskirstytas pagal mokykloje besimokančių mokinių skaičių. Didelėse mokyklose neužtenka ir vieno kopijavimo aparato.

2. INFORMACINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMO METODAI IR JŲ VEIKSMINGUMAS

Šioje darbo dalyje pristatomi skaitytojų ugdymo būdai. Aptariami mokymo metodai, kurie taikomi mokiniams turintiems nevienodą pasirengimo lygį mokyti informacinio raštingumo. Taip pat nagrinėjami informacinių įgūdžių mokymo modeliai ir ugdymo metodai. Aiškinama informacinių įgūdžių reikšmė ir jų veiksmingumas.

2.1 Skaitytojų ugdymo būdai

Skaitytojų ugdymas (vadovavimas skaitymui) – tai kryptinga bibliotekos veika, kuria siekiama didinti skaitybos efektyvumą, formuojant ir tobulinant skaitytojo asmenybę. Skaitytojų ugdymas reikalingas ne tik gramatiniam raštingumui ugdyti, bet ir tolimesniam informacinių įgūdžių ugdymui. Pagrindiniai skaitytojų ugdymo principais laikome³⁰:

- Skaitytojų ugdymo ir jų savarankiškumo dermė
- Tiesioginio ir netiesioginio skaitymo dermė
- Skaitytojų diferencijavimas
- Individualus skaitytojų ugdymas.

Skaitytojų ugdymo ir jų savarankiškumo dermės principas. Skaitytojų ugdymo terminas pabrėžia bibliotekos poveikį skaitytojui ir jo skaitybai. Susidaro įspūdis, kad skaitytojų ugdymo teorija nepalieka vietos paties skaitytojo aktyvumui, jo savarankiškumui. Poveikis skaitybai- tai bibliotekos ir bibliotekos kliento sąveikos rezultatas, abi pusės yra lygiaverčiai partneriai.

Tiesioginio ir netiesioginio skaitytojų ugdymo dermės principas atkreipia dėmesį į skaitytojų ugdymo rūšis. Tiesiogiai skaitytojai ugdomi bibliotekininkams bendradarbiaujant su skaitytojais. Netiesiogiai skaitytojas bendrauja ne su bibliotekos darbuotojais, bet su jų rezultatais. Šiam ugdymo būdai būdingas tinkamai suformuotas bibliotekos fondas, parengta racionali informacijos paieškos sistema, skaitytojų aptarnavimo forma.

Skaitytojų diferencijavimas yra suprantamas, kaip skaitytojų grupavimas, remiantis esminiais skaitybos požymiais. Diferencijavimas padeda geriau pažinti skaitytojus, atskleisti jų bendrus ar ypatingus požymius. Mokyklos bibliotekoje skaitytojų diferencijavimas neišvengiamas dėl kelių ryškių

³⁰ *Teoriniai bibliotekininkystės pagrindai* / sudarė Genovaitė Raguotienė. – Vilnius: STL, 1995. – P. 197- 207.

skaitytojų tipų . Tai skirtingo amžiaus ir socialinės padėties žmonių grupės, iš kurių kiekvienas turi poreikių savitai informacijai gauti.

Individualus skaitytojų ugdymas reikalauja atsižvelgti į konkrečiam skaitytojui būdingus savitus bruožus. Šiuo atveju svarbiausiais laikomi skaitytojo individualūs bruožai ir poreikiai.

2.2 Informacinių įgūdžių mokymo modeliai

Škotų pedagogo *J.Herringo* knygoje „*Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje*“³¹ pateikiami skirtingų tyrinėtojų siūlomi informacinių įgūdžių ugdymo modeliai. , Jie visi vienas nuo kito radikaliai nesiskiria, turi tas pačias pakopas, tik vienos jų siauresnė, kitos reikalauja platesnio išsiginimo į problemą. Visi modeliai susideda iš tam tikrų žingsnių, kuriuos reikia žengti, norint atlikti paskirtas užduotis. Galima būtų išskirti pagrindinius žingsnius, kurie atliekami susidūrus su konkrečia užduotimi. Tai problemos nustatymas, suvokimas, jos išsprendimas ir užduoties įgyvendinimas.

PLUS modelis mokytojams ir mokyklų bibliotekininkams pateikia tam tikrą sistemą, kuria galima pasinaudoti per pamokas ir supažindinti mokinius su skirtingais informacinių įgūdžių ugdymo aspektais. Modelis susideda iš: tikslo – tyrimo ir užduoties tikslo nustatymo; vietos – su tikslu susijusių svarbiausių informacijos šaltinių radimas; panaudojimo- informacijos ir idėjų atranka ar atmetimas, informatyvusis skaitymas, konspektavimas ir darbo pristatymas; savęs vertinimo – savo darbo ir informacinių gebėjimų užduotims atlikti įvertinimas ir mokymasis ateities labui.

Marlando modelis. Šis modelis paremtas devyniapakopiu planu arba klausimais, kurie gali kilti įvairias užduotis atliekantiems mokiniams. Marlando nuomone, tai jokių būdu nereiškia, kad šis planas yra privalomas visoms mokykloms, o mokiniams atliekant užduotis taip pat neprivalu pereiti per visas pakopas. Klausimai į kuriuos reikia atsakyta vadovaujantis Marlando modeliu:

1. Ką man reikia padaryti?
2. Kur aš galėčiau nueiti?
3. Kaip gauti informaciją?
4. Kuriais šaltiniais pasinaudoti?
5. Kaip tais šaltiniais pasinaudoti?
6. Ką reikėtų užsirašyti?
7. Ar gavau reikalingą informaciją?
8. Kaip tą informaciją pateikti?

³¹ HERRING, išnaša 22 p. 18

9. Ko aš pasiekiau?

EXIT modelis. Šis modelis pritaria jau minėtam Marlando modeliui, nes juo remdamiesi mokiniai yra skatinami mąstyti. Šis modelis yra didžiulis indėlis į informacinių įgūdžių tyrimo procesą.

Didysis šešių įgūdžių modelis. Tai JAV tyrinėtojų Eisenbergo ir Berkovitzo sukurta metodika. Šie įgūdžiai apibrėžiami kaip sistemingas problemos sprendimo būdas. Jie susideda iš:

1. Užduoties apibrėžimo.
2. Informacijos siekimo strategijos.
3. Informacijos šaltinių radimo.
4. Informacijos panaudojimo.
5. Sintezės.
6. Vertinimo.

Nacionalinės švietimo technologijos tarybos modelis (NCET). Šis modelis mokiniams, atliekantiems užduotis, kurioms reikia pasitelkti įvairių rūšių informaciją, suteikia progą paanalizuoti įvairius užduočių atlikimo procesus, o tai naudinga ir mokiniams ir mokytojams. Sekdami aštuoniais NCET modelio pateiktais klausimais, pereiname per visus informacijos paieškos ir panaudojimo žingsnius.

Irving modelis. Jam didelės įtakos turėjo Marlando modelis. Irving modelį sudaro devyniapakopis planas. Irving nuomone, mokytojai ir mokyklų bibliotekininkai turėtų išanalizuoti informacinius įgūdžius ne tik savo, bet ir mokinių akimis ir juos sieti su nepertraukiama mokinių veikla mokykloje. Pabrėžiama ir tai, kad laikytis visų devynių pakopų neprivalu, nes kai kurias gali tekti kartoti iš naujo.

Tabbererio modelis. Susideda iš penkių žingsnių: planavimas, informacijos radimas, informacijos panaudojimas, informacijos pateikimas ir apžvalga. Pagal šį modelį informaciniai įgūdžiai gali sudaryti mokytojų planuojamos mokymo programos pagrindą.

Australijos modelis. Visoje šalyje yra taikomas informacijos apdorojimo modelis, kurį sudaro: apibrėžimas, vietos radimas, atranka, kūrybinis procesas ir pateikimas, vertinimas.

Bandymai suklasifikuoti visus informacinių įgūdžių modelius atskleidžia virtualią problemą, kurias turi spręsti programos savo mokyklose planuojantys mokytojai ir mokyklų bibliotekininkai. Taip pat informacinius įgūdžius reikėtų vertinti kaip mąstymo įgūdžius (kritinis mąstymas), nes jų padedami mokiniai gali pateikti klausimus sau apie savąjį mokymosi procesą. Kokį modelį išsirinkti, gali spręsti kiekvienas. Galima rinktis jau minėta *J. Heringo* knygą „*Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje*“,

kurioje detaliai analizuojamas PLUS modelis, galima rinktis ir kitus knygoje pateikiamus modelius, galima susikurti ir savo, tik svarbu, kad jis atitiktų gebėjimų seką.³²

2.3 Informacinių įgūdžių ugdymo metodai

Taikant įvairius mokymosi ir mokymo metodus svarbu suprasti mokinių pasirengimo lygį ir tam taikyti atitinkamus būdus, kad mokiniai suprastų ir įsisavintu pateikiamą medžiagą. Taikant atitinkamus metodus mokinių pasirengimo lygis kinta, gerėja, todėl svarbu iširti mokinių pasirengimą ir taikyti tam labiausiai tinkamus metodus. Pasirengimas – tai mokinio gebėjimo, noro ir ankstesnio patyrimo mokytis kritinio mąstymo būdu laipsnis³³. Nustatyti mokymosi lygį galima atsižvelgiant į dalykines žinias ir patyrimą, patyrimą mokantis aktyvaus mokymosi metodais, norą dalyvauti, norą išbandyti naujus dalykus, kompetencija, norą imtis atsakomybės. Mokiniai, kurie geba ir nori dirbti, vadinami puikiai pasirengusiomis grupėmis. Tie kurie geba, bet nenori arba nori, bet nesugeba dirbti, yra vidutiniškai pasirengusios grupės. Tos grupės, kurios nesugeba ir nenori dirbti, vadinamos nepakankamai pasirengusiomis.

Nepakankamai pasirengusiose mokinių grupėse metodai turi būti griežtos struktūros, akivaizdžiai apibrėžti, mokiniai turi gauti aiškius ir konkrečius nurodymus kaip ir ką daryti. Vidutiniškai pasirengimo grupėse naudojami nelabai griežtos struktūros metodai. Mokiniai laikosi nurodytų taisyklių, bet turi tam tikrą veiksmų laisvę ir gali savarankiškai priimti sprendimus. Puikaus pasirengimo grupėse, naudojami visiškai negriežtos struktūros metodai, o mokiniai gali būti savarankiškesni. Nors mokytojas nurodo mokymosi uždavinius, mokinių vaidmuo, kaip bus mokomasi yra svarbiausias.³⁴

Mokinių pasirengimas keičiasi, kai įgyjama teigiamos patirties mokantis įvairaus pasirengimo grupėse, todėl būtina keisti pačius metodus, suteikiant galimybę ir toliau tobulėti. Kaip aktyvaus mokymo metodai gali būti taikomi tam tikri mokymo metodai. Nepakankamai pasirengusiose grupėse: įtraukianti paskaita, diskusija, diskusija mažose grupėse, svarbus įvykis (nurodant svarbu įvykį susijusį su pamokos tema), atvejo analizė, skaitymas. Vidutiniškai pasirengusiose grupėse: įtraukianti paskaita, minčių lietus (spontaniškai atliekamas struktūrinis pratimas, aktyviai skatinantis pateikti, kuo daugiau idėjų), jėgos lauko analizė (vedama diskusija, kurios metu kiekvienas problemos sprendimas įvertinamas, pagal tai, kiek jis yra realus, naudinga daryti po minčių lietaus), mokinių interviu

³² MOZŪRAITĖ V. *Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje*. Tarp knygų, 2001, nr. 5, p. 9-11.

³³ *Aktyvaus mokymosi metodai* / Atviros Lietuvos fondas, vert. V. Lepeškieienė. – Vilnius: Garnelis, 1998. – P. 35.

³⁴ Aktyvaus mokymosi metodai, išnaša 33, P. 36.

(mokiniai pateikia iš anksto pateiktus klausimus kitiems mokiniams), grupės pranešimas (mokiniai yra prašomi patyrinti savo atradimus nurodyta tema; galima atlikti ir individualiai), debatai arba pranešimas nurodytu klausimu, vaidmenų atlikimas (gebėjimas įsijausti į kitų žmonių požiūrius, veiksmus), rašymas, skaitymas. Puikaus pasirengimo grupėse taikytini mokymo ir mokymosi metodai tokie kaip ir nepakankamai ir vidutiniškai pasirengusiose grupėse, tik šie metodai pateikiami griežtai nestruktūruoti ir pagal mokinių pasirengimo lygį.

„Virtuali kelionė klasėje“³⁵ – tai priemonė padedanti pedagogams mokytis vieniems iš kitų. Šis šablonas parengtas remiantis Michaelio Fullano darbu apie mokytojų mokymosi ir dalijimosi žiniomis, lankantis kitose mokyklose, svarbą mokyklos tobulinimui. Tokiu būdu mokytojai ne tik skatinami naudoti informacines technologijas savo darbe, bet ir gilintis į savo profesines žinias bei reflektuoti. Kiek tai įmanoma „Virtuali kelionė klasėje“ siekia atkurti tai, ką mokytojas patirtų lankydamasis realioje pamokoje. Šioje svetainėje pateikiami Švietimo informacinių technologijų centro ir Microsoft Lietuva organizuoto metodinės medžiagos parengimo apie informacinių technologijų taikymą ugdymo procese konkurso darbai, pasiūlyti mokytojų iš visos Lietuvos. Kaip minėta, svetainėje pateikiami pamokų pavyzdžiai, kurie yra suskirstyti pagal mokinių amžių (klases) ir mokomuosius dalykus, mokymosi sritį ir pagal programinę įrangą, kurioje yra užfiksuota virtuali kelionė klasėje. Mokytojai ar mokyklų bibliotekininkai išsirenka jiems reikiamą mokslo sritį ir mokinių amžių, atlieka paiešką ir taip savo darbui gali gauti tinkamų pavyzdžių.

Panevėžio „Vyturio“ vidurinės mokyklos informacinių gebėjimo ugdymo mokytoja ir mokyklos bibliotekos vedėja Raimonda Budnikienė pateikia savo virtualios kelionės klasėje pamoką „Dovanoju kačiuką“³⁶. Mokykloje yra parengta informacinio raštingumo ugdymo strategija, integruojamoji informacinių gebėjimų ugdymo programa, penktųjų klasių mokiniams organizuojamas integruotas informacinių gebėjimų ugdymo kursas. Projektas „Dovanoju kačiuką“ parengtas integruotoms gamtos ir informacinių gebėjimų pamokoms. Projektas skirtas 5-tos klasės mokiniams, jame pateikiama išgalvota situacija: jūsų katė atsivedė kačiuką, bet mama neleidžia jį pasilikti. Šis projektas skatina ugdyti meilę globotiniams ir rūpinimąsi jais, mokytis spręsti gyvenimiškas problemas, ugdyti informacijos paieškos internete, informacijos atrankos gebėjimus. Projektas aprašytas pateikiant metodines rekomendacijas, kaip vesti pamoką, kokius klausimus ir kokias užduotis pateikti mokiniams. Projekte aprašoma pamoka ir pateikiamas projekto konspektas, klasės vaizdai, veiklos tyrimas, mokinių darbo pavyzdžiai, mokytojų vertinimas, mokinių atsiliepimai apie pamoką, užduoties pavyzdžiai,

³⁵ *Virtuali kelionė klasėje* [Interaktyvus] . – Prieiga per internetą: <<http://metodika.emokykla.lt/default.htm>>

³⁶ BUDNIMIENĖ R. *Dovanoju kačiuką* [Interaktyvus]. – Panevėžys, 2004 [Žiūrėta 2008 sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://metodika.emokykla.lt/sites/vkk/Konkurso%20dokumentai/Dovanoju_kaciuka.pps>

informacija apie standartų atitikimą, vertinimo aspektai (kaip mokiniai vertino pamoką, įgytas žinias, įgūdžius), autentiškumo vertinimas, projekto įgyvendinimo galimybės (ar turima įranga ir pan.). Pagal mokinių pateiktus komentarus ir vertinimą (atsakymus į klausimus) galime spręsti, kokių jie žinių ir įgūdžių įgijo (projekte galima rasti mokinių citatų apie pamoką), pagal gautus rezultatus galima nustatyti mokinių informacinio raštingumo lygį, tolesnes užduotis pateikti taip, kad mokiniai toliau tobulėtų, ne tik mokėtų surasti faktus ir juos pateikti, bet ir juos analizuoti, pateikti savo vertinimą.

Tokių ir panašių integruotų pamokų vedimas mokiniams padeda įsisavinti ne tik mokomo dalyko žinias, jas suprasti, bet ir padeda išmokti naudotis informacinėmis technologijomis ir jas taikyti. Tačiau tokios pamokos gali vykti tik tada, kai mokykla aprūpina visomis reikiamomis priemonėmis, sukuria mokymosi komfortą. Dar vienas pavyzdys, kaip mokinius įdomiai įtraukti į mokymosi procesą suteikiant jiems reikiamą materialinę bazę, kuri padeda ne tik kuri ar ieškoti informacijos, bet ir suprasti ją praktiškai gali būti Marijampolės "Multicentras"³⁷.

Marijampolėje veikiantis Multicentras yra pirmasis Lietuvoje veikiantis interaktyvaus mokymosi centras, centras įkurtas prie Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos, šalia kurios veikia ir vaikų skaitykla. Nors šis centras nėra kurios nors mokyklos dalis, bet visi Marijampolės moksleiviai yra laukiami multicentre. Tai galėtų būti puikus viešosios bibliotekos, Multicentro ir mokyklų bendradarbiavimo pavyzdys. Multicentras suteikia plačias galimybes mokytis pritaikant naujausias informacines technologijas. Mokiniai priimami individualiai ir pamokų metu pagal tvarkaraštį. Čia galima mokytis technikos, dizaino, kalbos, meno, pasaulio pažinimo, aplinkosaugos ir pan. Visas mokymasis yra paremtas informacinėmis ir kompiuterinėmis technologijomis. Kompiuteriai tarnauja kaip pagalbinė priemonė prie kitų technologijų, galima mokytis visų išvardintų dalykų, multicentre galime rasti sumažintų įvairių prietaisų, kurie atlieka savo funkcijas kaip ir tikrieji (pvz., miniatiūrinis atliekų perdirbimo aparatas). Mokiniai išmoksta ne tik teoriškai, kaip vyksta atliekų perdirbimas, bet ir praktiškai gali stebėti šitą procesą. Mokydamiesi dizaino mokiniai konstruktoriais gali rinkti įvairias figūras, o užprogramavę jas kompiuteriu gali suteikti galimybę savo figūroms judėti, sukurti, važiuoti ir pan. Kompiuterinė įranga ir aparatai pritaikyti ne tik technikos, bet ir meno, muzikos, aplinkos pažinimui, šitaip mokiniams suteikiami ir labai naudingi praktiniai įgūdžiai. Toks centras yra vienintelis Lietuvoje, ir ne visos vaikų bibliotekos, o tuo labiau mokyklų bibliotekos, neturi tokių galimybių. Kaip skelbiama Multicentro interneto svetainėje – „*Tai vieta, tarnaujanti mokslui ir žinojimui, siūlanti plačias veiklos sritis ir tyrinėjimus, apimančius daugelį sričių, susietus su naujausiomis informacinėmis ir kompiuterinėmis technologijomis*“.

³⁷ *Multicentras* [interaktyvus]. – Marijampolė, 2007- 2008[Žiūrėta 2008 m gruodžio 21 d.]- Prieiga per internetą. <<http://www.marijampole.mvb.lt/multicentras> >.

Nors kiekvienai mokyklos bibliotekai turėti bent po tokį vieną centrą/padalinį didžiuosiuose Lietuvos miestuose šiandien nėra galimybių, tačiau remiantis šiuo pavyzdžiu mokyklų bibliotekos gali stengtis ne tik aprūpinti moksleivius informacinėmis ir kompiuterinėmis technologijomis, bet ir kurti savo "multicentrus", kuriuose irgi galima būtų eksperimentuoti, gal būt ne tokius modernius ir ne su tokia materialine baze, atsižvelgiant į kiekvienos finansines galimybes, bet taip skatinti mokinių motyvaciją mokslui ir mokymuisi.

2.4 Informacinių įgūdžių reikšmė ir veiksmingumas

Mokymasis, kurio pagrindas - informacinių gebėjimų bei kritinio mąstymo ugdymas - tai iššūkis šiuolaikinei visuomenei. Įvairių pasikeitimų skatinama mokyklos biblioteka turi priimti šį iššūkį, imdamasi vadovauti visam procesui, kuris, kaip ir pats šaltiniais paremtas mokymas, leidžia rasti tokį atsakymą į klausimą, kuris inspiruoja naujo klausimo, naujos problemos atsiradimą³⁸. Šiuolaikiniame pasaulyje yra diegiamos ir nuolat kinta informacinės technologijos. Mokydamiesi ir mokydami tomis technologijomis naudotis mokyklų bibliotekininkai deda viso gyvenimo mokymosi pagrindus jaunimui. Mokoma rasti ir vertinti surastą informaciją, ją sisteminti ir analizuoti užduodant sau klausimus. Labai svarbu, kad mokoma kritinio mąstymo, kuris leidžia suvokti problemas nevienpusiškai. Įvaldę informacinius įgūdžius mokiniai nepasimeta informacijos gausoje, o informacijos perteklius yra vienas iš žinių visuomenės požymių. Informaciniai įgūdžiai neapsiriboja vien informacinių technologijų panaudojimu, tai visas procesas, kurio metu yra suvokiama ir išsiaiškinama problema. Mokiniai, įvaldę informacinius įgūdžius, nepasimeta informacijos gausoje, moka atskirti naudingą informaciją nuo nenaudingos, geba kritiškai vertinti interneto išteklius ir jais akylai nepasitikėti. Ateityje technologijos darys vis modernesnės, todėl gebėjimas efektyviai panaudoti informaciją bus laikomas vienu iš svarbiausių ateities įgūdžių.

Mokytojų ir mokyklų bibliotekininkų, kaip mokslo propaguotojų ir kompiuterinių informacijos priemonių teikėjų, vaidmuo ateityje taip pat padidės, tačiau svarbiausia ateityje sudaryti sąlygas, kad mokykloje būtų ugdomi ir tobulinami įvairialypiai įgūdžiai. Kad rytdienos mokykloms prieinama technologija turėtų tikrą, o ne tariamą poveikį mokiniams įgyjant informacinių įgūdžių.³⁹

Informacinių įgūdžių poreikis didėja jau dabar, neabejotinai didės ir ateityje, jis reikalingas ne tik mokyklos, bet ir tolimesniame gyvenime studijuojant, dirbant, rūpinantis savo namais.

³⁸ MOZŪRAITĖ, išnaša 16 p.14

³⁹ HERRING, išnaša 22 p. 18

Visuotinai pripažįstama, kad informaciniai gebėjimai turi būti ugdomi. Mokyklos biblioteka yra informacinių gebėjimų ugdymo mokykloje koordinatorius. Bibliotekininkas yra informacinių gebėjimo ugdymo mokytojas, integruojamosios programos sudarytojas, mokytojų konsultantas ir tyrimų organizatorius. Informacinių įgūdžių ugdymo metodai⁴⁰:

- Turi būti vykdomi visos mokymo programos metu
- Per pamokas ir mokyklos bibliotekose
- Šį darbą turi atlikti mokytojai ir mokyklų bibliotekininkai
- Atsižvelgiant į įvairių gabumų mokinių poreikius
- Atsižvelgiant į spausdintinių ir kompiuterinių informacijos šaltinių apimtį.

Kritinis mąstymas- tai gebėjimas įvairiapusėškai analizuoti ir įvertinti situaciją bei mintis, kad būtų pasirenkama protinga ir pagrįsta pozicija. Kritinis mąstymas nereiškia negatyvaus vertinimo ar kritikos, tai yra protingas įvairių požiūrių ir filosofijų svarstymas tam, kad būtų prieita prie pagrįstų vertinimų ir sprendimų. Kritinis mąstymas reiškia būdus, kuriais perdirbamos, sutelkiamos ir apmąstomos žinios. Tai ne pats turinys, o apsvaistymo procesas, kuris gali būti taikomas visose srityse.⁴¹ Kritinis mąstymas pasižymi bruožais, kurie vidinės prasmės suvokimo procesas, reikalauja apsvaistyti įvairius požiūrius, puoselėja pagarbą mažumos nuomonei, verčia tikrinti ankstesnes prielaidas.

Egzistuoja daugybė mokymosi metodų ir nėra konkrečiai vieno tinkamo visiems. Mokymosi metodus reikia taikyti atsižvelgiant į mokyklos struktūrą, jos direktoriaus poziciją, mokyklos bibliotekos veiklą. Sėkmingas informacinių įgūdžių ugdymas labai priklauso nuo visų minėtų veiksnių susiliejimo. Pati mokyklos struktūra turi skatinti personalo bendradarbiavimą, mokyklų direktoriai privalo palaikyti informacinių įgūdžių ugdymą įgyvendinant visą mokyklos programą, mokymo ir mokymosi būdai neturėtų trukdyti sujungti du švietimo aspektus – vieną orientuota į mokytoją, kitą – į mokinį. Kritinis mąstymas ir mokymosi metodai turi skatinti mokytis ir dirbti savarankiškai. Kritinis mąstymas suvokiamas kaip asmeninis gebėjimas naudoti informacinius įgūdžius sprendžiant užduotis susijusias su mokymo programomis.

Informacinis raštingumas – gebėjimas gauti, vertinti ir vartoti informaciją, naudojant įvairius šaltinius. (C. Doyle, 1992) sugebėjimas spręsti problemas, priimti sprendimus, savarankiškai mokytis,

⁴⁰ HERRING, išnaša 22 p. 18

⁴¹ *Aktyvaus mokymosi metodai*, išnaša 33, p. 7-11.

profesiniai tobulėti ir atlikti mokslinius tyrimus (K. C. Bruce, 1994). Mokinys, turintis informacinių gebėjimų, turi turėti įvairių įgūdžių⁴²:

- Sugeba savarankiškai mokytis.
- Žino informacijos komunikacijos procesus.
- Naudoja įvairias informacijos technologijas ir sistemas.
- Motyvuotas naudoti informaciją.
- Žino informacijos struktūrą.
- Kitiškai vertina informaciją.
- Turi savo paieškos strategiją ir informacijos panaudojimo stilių.

Žinodami kokių įgūdžių reikia turėti, kad galėtum taikyti informacinius gebėjimus, galime teigti, kad informacinį raštingumą sudaro:

- Raštingumas(skaitymas, rašymas)
- bibliotekiniai įgūdžiai;
- kompiuterinis raštingumas;
- technologijų naudojimo gebėjimai;
- kritinio mąstymo gebėjimai;
- komunikaciniai gebėjimai;
- etikos normų suvokimas.

Informacinio raštingumo veiksmingumas priklauso nuo išvardintų turimų įgūdžių ir sugebėjimo juos pritaikyti tinkamu momentu, esant atitinkamai situacijai. Informacinių gebėjimų ugdymas bus veiksmingas tik tada kai jis bus pritaikomas praktiškai, visiškai suprastas ir įsisavintas. Mokyklų bibliotekos ir jų personalas turėtų integruotai dirbti su kitais mokyklos pedagogais tam, kad pasiekti rezultatai būtų veiksmingi ir naudingi.

Informacinio raštingumo veiksmingumas priklauso ir nuo ugdymo kokybės. Tam, kad būtų suteiktos kokybiškos žinios, mokyklos bibliotekininkai ir mokyklos personalas taip pat turi turėti tam tikrų įgūdžių ir žinių. Mokyklos bibliotekininkai turi ne tik mokėti veikti kaip tradicinės bibliotekos atstovai ar vadovėlių saugotojai, bet ir turi valdyti ir mokėti pateikti visas informaciniam raštingumui būtinas žinias. Gebėti užmegzti partnerystės ryšius tarp kitų mokyklų, mokyklų bibliotekų, kitų kultūros institucijų.

⁴² TUKEVIČIENĖ G. *Informacinis raštingumas* [Interaktyvus]. –Kaunas, [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.mokom.lt/UserFiles/File/Skaidres1.pdf>> .

Svarbus veiksnys informacinių įgūdžių įsisavinimui ir veiksmingumui yra mokymosi aplinka. Svarbu ne tik mokymosi komfortas: patogūs mokymuisi pritaikyti baldai, informacinės ir kompiuterinės technologijos, geras apšvietimas, patalpos, bet ir moksleivių motyvacija, pedagogų ir bibliotekininkų bendradarbiavimas, sugebėjimas įtraukti į kokybiško mokymosi procesą.

Informacinių įgūdžių vertinimas atliekamas mokiniams pateikiant įvairius klausimynus susijusius su jau atlikta užduotimi. Mokiniai turi atsakyti į jiems pateiktus klausimus ir suprasti atliktos užduoties naudingumą, informacinių įgūdžių mokytojai, išnagrinėję mokinių atsakymus, gali vertinti jų įgytas žinias ir informacinio raštingumo lygį. Pagal gautus rezultatus jie gali kurti naujas užduotis, kurios leistų toliau tobulėti ar stiprinti įgūdžių stoką. Klausimyno pavyzdys iš R. Budnikienės projekto "Dovanoju kačiuką":

Kuo Tau buvo naudinga interneto pamoka "Dovanoju kačiuką"?

Kas Tau buvo įdomiausia šios pamokos metu?

Kas buvo sunkiausia šios pamokos metu?

Kokia pati didžiausia Tavo sėkmė šios pamokos metu?

Ką tu patartum kitaip daryti mokytojoms, kai jos organizuos pamokas kitiems penktokams?

Ką Tu patartum kitiems penktokams, kai jie dirbs tokioje pamokoje?

Kaip pagirtum draugų atliktus darbus ir pristatymą?

Kokias pastabas norėtum pasakyti draugams?

Kokią pastabą norėtum pasakyti kartu su tavim dirbusiam draugui?

Už ką norėtum pagirti kartu su tavim dirbusį draugą?⁴³

Informaciniai gebėjimai turi būti diegiami nuo ankstyvo amžiaus, užduotis ir mokymo metodus pritaikant kiekvienai amžiaus grupei ir informacinio raštingumo lygiui. Informacinio raštingumo gebėjimai suteikia tvirtą pagrindą ir ruošia mokinius viso gyvenimo mokymuisi.

⁴³ BUDNIMIENĖ, išnaša 36.

3.TYRIMAS „INFORMACINIŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS MOKYKLOS BIBLIOTEKOJE“

Šiame skyriuje pateikiama atlikto tyrimo duomenys ir analizė. Aprašoma tyrimo metodika. Tyrimas suskirstytas į tris dalis, kuriose aptariamos mokyklų bibliotekų paslaugos ir jų prieinamumas, analizuojamas mokyklų bibliotekų indėlis į informacinį raštingumą bei aptariamas informacinio raštingumo metodų taikymo veiksmingumas. Pateikiamas tyrimo apibendrinimas.

3.1 Anketinio tyrimo metodika

Tyrimo tema (problema). Šiandienos mokyklos būsimus visuomenės narius ir pilnaverčius piliečius rengia ateities darbams ir visuomeniniam, socialiniam gyvenimui. Mokykla ir jos bendruomenės nariai formuoja besimokančiųjų pasaulėžiūrą, didina jų žinių bagažą, formuoja gebėjimą orientotis dideliuose informacijos srautuose. Mokyklos biblioteka turėtų prisidėti prie mokyklos bendruomenės (pedagogų, mokinių) informacinio raštingumo ugdymo. Tačiau daugelis Lietuvos mokyklų bibliotekų susiduria su įvairiomis problemomis, tarp kurių dažniausiai įvardijamas, per mažas/nepakankamas finansavimas, todėl taikomi nevisi metodai bei teikiama nepakankamai paslaugų mokyklos bibliotekoje, neužtikrinamas informacinių gebėjimų ugdymas.

Tyrimo objektas. Tyrimo „Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje“ objektas yra mokyklos biblioteka, jos teikiamos paslaugos, metodai ir jų veiksmingumas, taip pat mokyklos bibliotekininkas, kurio darbinė veikla lemia paslaugų prieinamumą ir metodų veiksmingumą. Tyrime dalyvauja Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekos (pradinės, pagrindinės, vidurinės mokyklos ir gimnazijos).

Tyrimo dalykas. Tyrimo dalykas atspindi tyrimo problemos pagrindinį klausimą. Tyrimo dalyką sudaro mokyklos bibliotekos teikiamos paslaugos, informaciniams įgūdžiams ugdyti skirti metodai, mokyklos biblioteka, kaip lygiavertis mokyklos padalinys, vykdamas informacinę veiklą.

Tyrimas tikslas – *išsiaiškinti, kaip ir kiek mokyklos biblioteka, dalyvauja ugdant informacinius mokinių gebėjimus.* Anketinis tyrimas „Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje“ skirtas išsiaiškinti, kaip informaciniai įgūdžiai ugdomi mokyklos bibliotekose per jose teikiamas paslaugas, naudojamus metodus ir aptarti tų paslaugų ir metodų veiksmingumą.

Tyrimo uždaviniai:

- Išsiaiškinti mokyklų bibliotekų teikiamas paslaugas ir jų prieinamumą mokyklos bendruomenei.
- Išnagrinėti mokyklų bibliotekų taikomus metodus, skirtus informacinių įgūdžių ugdymui.
- Nustatyti, ar teikiamos paslaugos ir naudojami metodai yra veiksmingi.

Tyrimo hipotezė. Lietuvos mokyklų bibliotekos, teikdamos paslaugas ir taikydamos metodus, skirtus informaciniams įgūdžiams ugdyti, savo darbą atlieka veiksmingai.

Tyrimo technika. Nuspręsta, kad pasiekti teigiamų rezultatų ir atsakyti į išsikeltus tikslus ir uždavinius reikalingas anketinis tyrimas. Buvo sudaryta 13-kos klausimų anketa, kurioje 5 klausimai yra uždari, 8 – atviri. Klausimyną sudaro trys klausimų blokai: apie mokyklų bibliotekų teikiamas paslaugas, apie mokyklų bibliotekų taikomus metodus informacinio raštingumo sklaidai ir apie metodų ir taikomų būdų veiksmingumą. Anketinė apklausa elektroniniu paštu „Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje“ - empirinis trumpalaikis taikomasis tyrimas.

Tyrimo imtis. Apklausti visų Lietuvos mokyklų bibliotekų darbuotojus yra sudėtinga, tam prireiktų didelių materialinių ir laiko sąnaudų. Rengiantis tyrimui išaiškėjo, jog ne visos mokyklos turi elektroninį paštą ar interneto svetaines, kas palengvintų prieinamumą prie apklausiamųjų. Iškilė problema ir su tomis mokyklomis, kurios naudojami interneto paslaugomis, tačiau dažniausiai nurodyti kontaktiniai asmenys yra mokyklos vadovai arba mokyklos raštinės darbuotojas, tik nedaugelyje mokyklos internetinių puslapių pateikiama informacija apie mokyklos biblioteką, o dar mažesnėje dalyje yra pateikiami duomenys apie kontaktus su mokyklos biblioteka. Todėl nuspręsta pasirinkti, imties tūrio parinkimo būdą, kuris vadinamas sisteminiu arba mechaniniu⁴⁴. Rezultatų tikimasi Lietuvos mastu (tiriamosios grupės atžvilgiu), todėl nuspręsta apklausti po 20 mokyklų kiekvienoje Lietuvos apskrityje (iš viso 200 mokyklų). Tam, kad surinkti duomenys būtų patikimi (moksliniams tyrimams patikimu laikoma 95 proc., paklaida 5 proc.) turime apskaičiuoti imtį (atrankinę visumą). Taigi, kad apskaičiuotumėme kiek reikia apklausti respondentų, kad duomenys būtų laikomi patikimais taikome formulę:⁴⁵

$$\frac{200}{0,0025*200+1} = 133,3 .$$

Vadinasi, kad duomenys būtų patikimi turime gauti 133 teisingai užpildytas anketas. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos, kurie yra skelbiami Atviros informavimo, konsultavimo

⁴⁴ KARDELIS K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* : vadovėlis. – Kaunas: Judex, 2002. – 400 p. - P. 324.

⁴⁵ *Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys*. Šaš.3 / LNB. – Vilnius: LNB, 2005. – 344 p. – P. 250.

ir orientavimo sistemos (AIKOS) internetiniame puslapyje, 2008 m. lapkričio 6 d.⁴⁶ Lietuvoje buvo 1420 bendrojo lavinimo mokyklų, iš jų 1278 – pradinės, pagrindinės, vidurinės mokyklos ir gimnazijos. Galime teigti, jog tokiu atveju bus mėginama apklausti kas šeštą bendrojo lavinimo mokyklą Lietuvoje.

Tyrimo eiga. Norint sužinoti Lietuvos bibliotekų padėtį ir atsakyti į rūpimus klausimus buvo sudaryta 13- kos klausimų anketa, skirta mokyklų bibliotekininkams. Sudarytas klausimynas buvo išsiųstas elektroniniu paštu (anketinė apklausa paštu). Šitoks apklausos būdas pasirinktas dėl patogesnio prieinamumo prie respondentų, laiko ir materialinių išteklių minimumo. Anketoje buvo informuota apie vykdomo tyrimo tikslus, kam skirta anketa, kur bus panaudoti gauti duomenys ir nurodytas anketos grąžinimo terminas. Atsakymams pateikti buvo skirtos 3 savaitės, nurodyta grąžinimo termino data. Į anketos klausimus respondentai atsakinėjo savo noru. Antrąją tyrimo savaitę respondentams buvo išsiųstas priminimas/ paraginimas atsakyti į anketos klausimus. Tokiu būdu buvo surinkta pakankamas kiekis duomenų, reikalingų tyrimui atlikti.

Atsakyti į anketos klausimus galima buvo trimis būdais: naudojantis pateikta interaktyvia nuoroda, pildyti prie elektroninio laiško prisegtą dokumentą ir grąžinti jį elektroniniu paštu arba, atsispausdinus anketą ir ją užpildžius, siųsti paprastu paštu. Atsakymai gauti visai trimis būdais. Populiariausias būdas atsakyti į anketos klausimus – internete patalpinta apklausa.

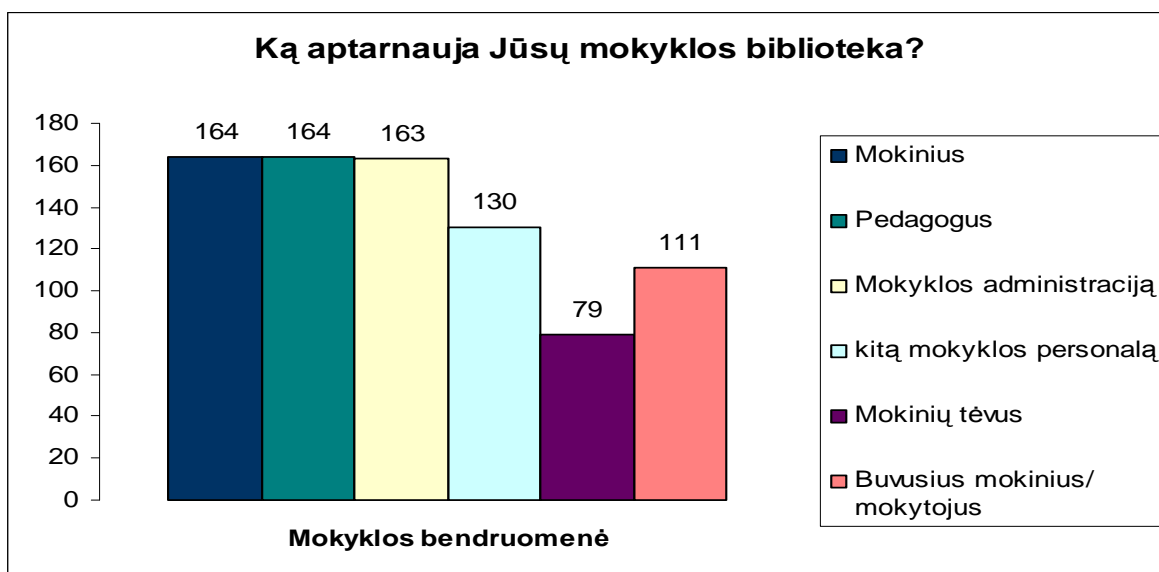
Iš viso gauti 166 atsakymai, iš jų – 164 užpildytos anketos. Viename atsakyme be anketos pranešama, kad pasirinktoje mokykloje nėra bibliotekos, kitame atsiųstas straipsnis apie mokyklos bibliotekos veiklą. Taigi, galime teigti, kad apklausoje dalyvavo ir į anketų klausimus atsakė 82 % respondentų, todėl pateiktus duomenis galime laikyti patikimais.

3.2 Mokyklos bibliotekų paslaugos ir jų prieinamumas

Anketos klausimyne buvo pateikti uždaro tipo klausimai norint išsiaiškinti, kam ir kokias paslaugas teikia mokyklos bibliotekos, ar ir kaip informuojama mokyklos bendruomenė apie galimybę naudotis mokyklos bibliotekos paslaugomis, ar paslaugos yra prieinamos mokyklos bendruomenei, ar bendradarbiaujama su kitomis organizacijomis. Į pirmąją anketos klausimą „Ką aptarnauja Jūsų mokyklos biblioteką?“ atsakė visi dalyvavę respondentai. Jie galėjo rinktis ir pažymėti jų mokyklos bibliotekos veiklą atitinkančius atsakymus. Mokyklos bibliotekininkų klausta, ar jie aptarnauja: mokinius, pedagogus, mokyklos administraciją, kitą mokyklos personalą, buvusius mokinius/

⁴⁶ AIKOS [Interaktyvus]. [Vilnius]: ŠMM,2004 [žiūrėta 2008 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.aikos.smm.lt/statistika/Ins4_1.html>.

mokytojus. Klausimas buvo pateiktas, norint išsiaiškinti, ar mokyklos biblioteka aptarnauja visą mokyklos bendruomenę, t.y. ar mokyklos biblioteka neapsiriboja vien vadovėlių išdavimu mokiniams ir pedagogams. Suskaičiavus rezultatus paaiškėjo, jog visos mokyklų bibliotekos, dalyvavusios apklausoje, aptarnauja mokinius ir pedagogus (abiem atvejais gauti 164 (100 %) atsakymai,). Galime teigti, kad mokyklos bibliotekos rūpinasi pagrindinėmis tikslinėmis savo grupėmis. Mokyklos administraciją aptarnauja 99% (163 respondentai) apklaustųjų. Vadinasi, mokyklos biblioteka reikalinga ne tik mokiniams ir pedagogams, bet ir mokyklos administracijai. Mokinių tėvai aptarnaujami ne visose mokyklose – atsakymai rodo, kad juos aptarnauja 48% (79 respondentai) mokyklų bibliotekų. Taip gali būti todėl, kad patys mokinių tėvai nėra suinteresuoti mokyklos bibliotekos veikla arba tiesiog nežino apie tokią galimybę. 111 (68%) respondentų, teigiamai atsakė į klausimą, ar jie aptarnauja buvusius mokinius/ mokytojus (žr. 1 pav.). Tai rodo bendradarbiavimą su buvusiais mokyklos bendruomenės nariais. Šį atsakymą daugiausiai pažymėjo miestelių ir rajonų mokyklų bibliotekininkai. Galime teigti, kad mokyklos bibliotekos paslaugos reikalingos ir jos buvusiems bendruomenės nariams, o mažesnėse gyvenvietėse mokyklos biblioteka gali dirbti ir viso miestelio bendruomenės labui, jeigu nėra arti esančių viešųjų bibliotekų.

1 pav. Kokius mokyklos bendruomenės narius aptarnauja mokyklos biblioteka?

Antruoju anketos klausimu klausta: „Kokios paslaugos yra teikiamos Jūsų mokyklos bibliotekoje“? Galima buvo rinktis iš pateiktų 14 atsakymo variantų arba įrašyti savo atsakymą. Klausimas padalintas į dvi dalis, norint sužinoti, kokios paslaugos teikiamos mokiniams ir mokytojams. Žinoma, mokyklos biblioteka gali teikti daug daugiau ir įvairesnių paslaugų, tačiau pateiktais atsakymų

variantais norėta atrinkti pagrindines paslaugas, jau daugelyje bibliotekų tapusias tradicinėmis. Lentelėje pateikta bibliotekų atsakymų procentinė išraiška, o 2 pav. – skaitmeninė:

1 lentelė. *Paslaugos bibliotekoje mokytojams ir mokiniams*

	Paslaugos	Mokytojams	Mokiniams
1	Informacija apie naujai gautus leidinius	86 %	81%
2	Rekomenduojamų perskaityti knygų sąrašai	34%	68%
3	Prieiga prie IT	73%	74%
4	Internetas	72%	73%
5	Intranetas	16%	14%
6	Knygų skolinimas skaitykloje	72%	68%
7	Knygų skolinimas į namus	76%	74%
8	Elektroninis knygų katalogas/ MOBIS	18%	15%
9	Galimybė naudotis garso aparatūra	37%	37%
10	Galimybė naudotis vaizdo aparatūra	50%	43%
11	Galimybė kopijuoti dokumentus	56%	55%
12	Galimybė skenuoti dokumentus	45%	41%
13	Galimybė atsispausdinti dokumentus	71%	55%
14	Galimybė įrašyti informaciją į savo laikmeną	69%	66%

Apie naujai gautus leidinius mokyklos bendruomenė yra informuojama 141-oje (86%) mokykloje, pirmenybė teikiama mokytojams. Informaciją apie naujai gautus leidinius mokiniams teikia 134 (81%) biblioteka. Norėtusi, kad tokia informacija būtų pateikiama visose mokyklose visiems be išimties. Pedagogams yra aktualios ne tik mokymo priemonės, bet ir metodinė literatūra, kuri nėra taip reikalinga mokiniui.

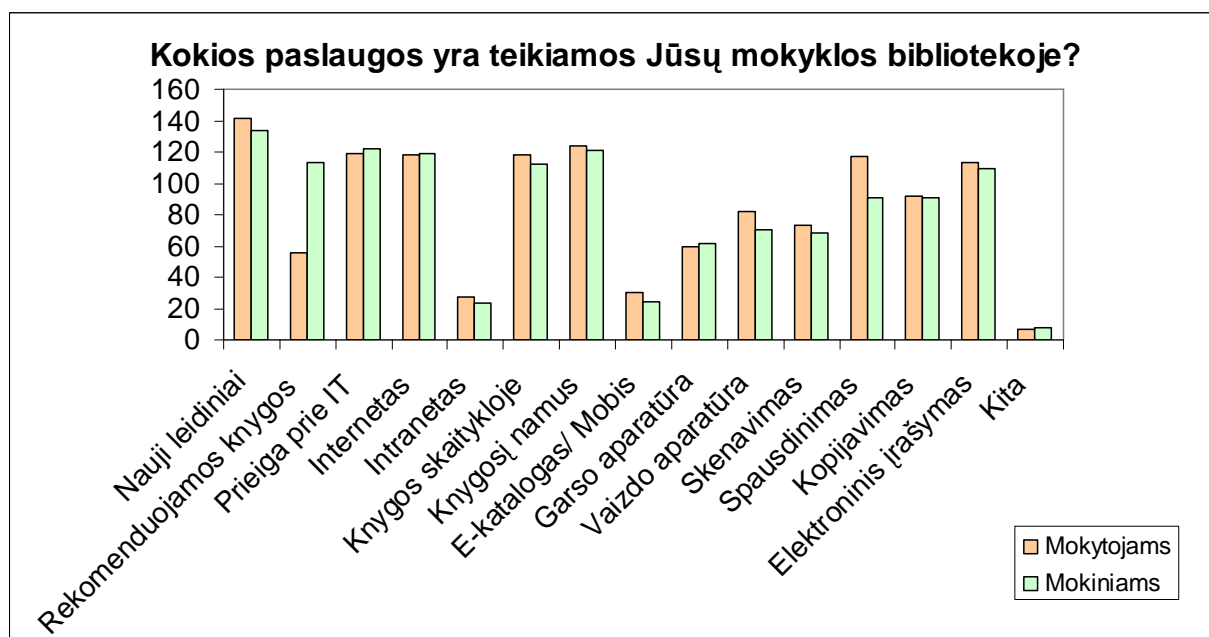
Rekomenduojamų perskaityti knygų sąrašai sudaromi ir mokytojams ir mokiniams, tačiau šiuo atveju matome, kad rekomendacijas pedagogams teikia 56 (34%) mokyklos, o mokiniams – 113 (68%). Taip gali būti todėl, kad pasitikima pedagogų kompetencija, ir jie savarankiškai gali nuspręsti, kurias knygas verta ar reikia skaityti norint pagilinti jau turimas žinias ar pasisemti naujų idėjų. Be to, kaip minėta anksčiau, informacija apie gautus naujus leidinius 5 % dažniau pateikiama mokytojams. Mokytojai savo ruožtu iš gautos informacijos apie naujus leidinius savarankiškai sprendžia apie jiems siūlomą literatūrą.

Prieiga prie informacinių technologijų suteikiama 73% mokytojų ir 74% mokinių. Ne visos mokyklų bibliotekos turi prieigą prie informacinių technologijų. Dažniausiai taip pasitaiko todėl, kad informacinių technologijų bazė yra kaupiama mokyklos informatikos kabinete. Dar 2006 m. atliktame tyrime „Bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekos šiandien“⁴⁷ išsiaiškinta, kad iš tyrime dalyvavusių 1713 bibliotekų 243 mokyklų bibliotekos visiškai neturi kompiuterių. Palyginus rezultatus galima

⁴⁷ KRYŽANAUSKIENĖ, išnaša 5.

pastebėti, jog ten, kur yra kompiuteriai, ten yra ir interneto ryšys. Nepopuliarus mokyklose pasirodė intranetas, juo naudojasi 16% (27 MB) mokyklų mokytojų ir galimybė juo naudotis suteikiama 14 % (23 MB) mokinių. Intranetas mokykloje gali būti nediegiamas dėl informacinių technologijų stokos ne tik bibliotekoje, bet ir visoje mokykloje. Tam, kad užtikrintų sklandų ir kokybišką darbą, vidinis tinklas turi būti lengvai prieinamas (prieiga ne tik iš mokyklos bibliotekos kompiuterių), nuolat naudojamas mokyklos bendruomenės. Knygų skolinimo skaitykloje ir į namus paslauga turėtų būti teikiama visose mokyklų bibliotekose, tačiau suskaičiavus rezultatus išsiaiškinta, kad knygas skaitykloje mokytojams skolina 72 % (118), o į namus – 76% (124) mokyklų bibliotekų. Mokiniamis skaitykloje knygas skolina 68% (112), o į namus – 74% (121) mokyklų bibliotekų. Galimybė naudotis elektroninio knygu katalogu/ MOBIS suteikiama 18% mokytojų ir 15% mokinių. Čia galime prisiminti jau minėtą tyrimą⁴⁸, kuriame taip pat minimas MOBIS. Anksčiau atliktame tyrime paaiškėjo, kad 71% apklaustųjų dar nepradėjo diegti šios elektroninės sistemos.

Galimybė naudotis garso aparatūra tiek mokiniamis tiek mokytojams bibliotekose nėra didelė, ir vieniems ir kitiems prieigą prie aparatūros teikia 37% MB. Mokyklų bibliotekos dar nėra pasirengusios dirbti kaip informacijos centrai, todėl visa mokymui reikalinga bazė nėra kaupiama bibliotekoje, o saugoma ten, kur jos prireikia dažniausiai pvz., muzikos ar užsienio kalbų kabinetuose.

2 pav. Paslaugų teikiamų mokiniamis ir mokytojams palyginimas

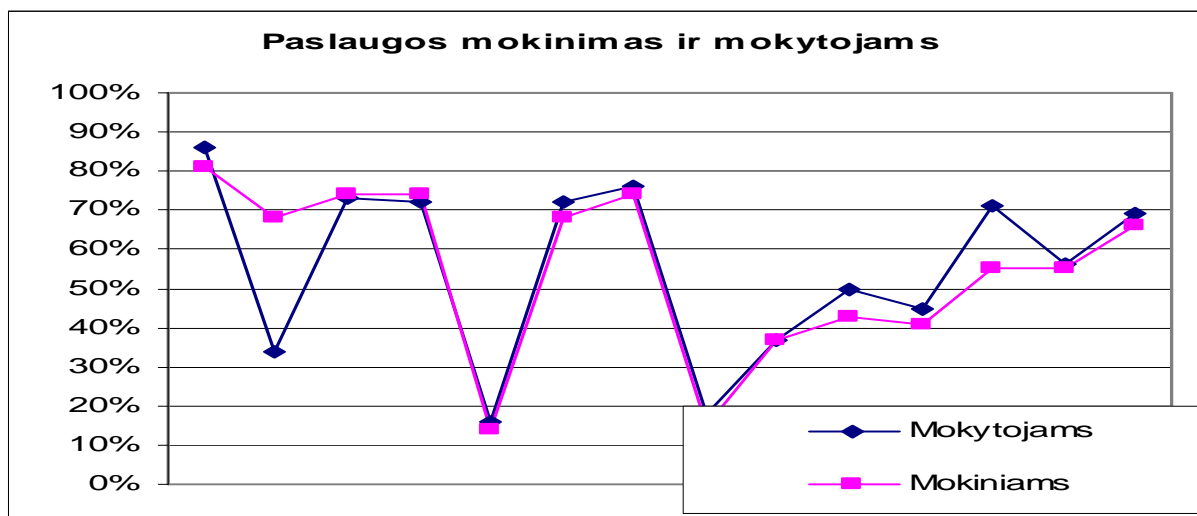
⁴⁸ KRYŽANAUSKIENĖ, išnaša 5.

Galimybė naudotis vaizdo aparatūra mokyklos bibliotekose suteikiama 50% (82) mokytojų ir 43% (70) mokinių. Galimybę kopijuoti dokumentus teikia daugiau negu pusė mokyklų bibliotekų, paslauga lygiaverčiai teikiama tiek mokiniams (55% MB), tiek mokytojams (56% MB), to priežastis ta, kad mokyklose kopijavimo aparatai yra įrengiami mokyklos koridoriuose ar kitose patalpose. Mokyklų bibliotekose taip pat suteikiama galimybė skenuoti dokumentus, tačiau tik iš dalies, nes 45% (73) MB teikia šią galimybę mokytojams ir 41% (68) mokiniams, o tai mažiau negu pusė respondentų. Mokiniai ir mokytojai bibliotekose turi galimybę atspausdinti dokumentus, mokytojams ši galimybė suteikiama 71% (117) apklaustųjų mokyklų, mokiniams žymiai mažesnė – 55% (91) MB. Galimybė įrašyti informacija į savo laikmeną suteikiama 69% (113) mokytojų ir 66% (109) mokinių. Tačiau ši galimybė galėtų būti suteikiama lygiai tiek procentų, kiek mokyklų bibliotekose yra kompiuterių (mūsų atveju 73% mokytojams, mokiniams 74%).

Atsakymus apie kitas teikimas paslaugas pažymėjo 13 respondentų. Buvo pateikiami tokie variantai, kaip galimybė naudotis multimedijos įrenginiais, paruošti pamokas, konsultuotis dėl projektinės veiklos, laminuoti dokumentus, naudotis interaktyvia lenta. Taip pat pažymėta, kad mokyklos bibliotekoje vyksta moksleivių darbų ir projektų parodos, skaitymo užsiėmimai. Dvi mokyklos išskyrė tokią paslaugą, kaip darbo biržos informacija ir PIT (programa „Profesinio informavimo taškas“, skirtas baigiamųjų klasių moksleiviams ir visiems, kas nori keisti profesiją). Vienoje iš mokyklų buvo pažymėta tokia paslauga, kaip informacijos teikimas per mokyklos televiziją (mokyklos vestibulyje televizorius transliuoja mokyklos naujienas). Tai ne tik galimybė naudotis vaizdo aparatūra, bet ir galimybė žiūrėti televiziją, joje transliuojamas informacinės ir kultūrinės laidas. Vienoje iš mokyklų skolinami ne tik tradiciniai dokumentai, bet ir kompaktinės plokštelės (CD, DVD).

Analizuojant anketas paaiškėjo, jog ne visos paslaugos lygiaverčiai yra prieinamos tiek mokiniams, tiek mokytojams. Yra paslaugų, kurias teikiant pirmenybė skiriama mokytojams (žr. 3 pav.), dažniausiai tai paslaugos, susijusios su technologijomis. Tai nėra gerai, visos paslaugos turėtų būti teikiamos lygiaverčiai. Pasak IFLA/UNESCO gairių mokyklų bibliotekoms⁴⁹, mokyklos biblioteka atlieka informacijos vartų funkcijas, dėl to ji turi teikti prieigą prie visos reikiamos elektroninės, kompiuterinės, garso ir vaizdo įrangos.

⁴⁹ IFLA/UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms / vert. Donata Andriuškevičienė. – Vilnius : LNB, 2004. – 44 p.

3pav. Paslaugų mokiniams ir mokytojams pasiskirstymas.

Trečiuoju anketos klausimu klausta: „Kokias būdais informuojate mokyklos bendruomenę apie teikiamas paslaugas?“ Pateikti ir galimi atsakymų variantai: raštu (skelbimai), raštu individualiai, žodžiu (susirinkimuose ir pan.), žodžiu individualiai, per mokyklos radiją, bibliotekos skelbimų lentoje, mokyklos skelbimų lentoje, mokyklos interneto svetainėje, kita. Šiuo klausimu norėta išsiaiškinti, ar mokyklos bibliotekos teikiamos paslaugos yra žinomos mokyklos bendruomenei. Informuoti ir pranešti apie bibliotekoje teikiamas paslaugas ar naujoves yra būtina, nes kitaip mokyklos bibliotekos veikla neteks prasmės, netarnaus mokyklos bendruomenės labui.

Atsakymą, kad informuoja raštu (skelbimai) pasirinko 67% (110) mokyklos bibliotekininkų. Raštu individualiai informuoja 21% apklaustųjų. Žodžiu susirinkimų metu mokyklų bibliotekininkės apie teikiamas paslaugas informuoja 73% (119-oje) apklausoje dalyvavusių mokyklų. Šitoks informacijos pateikimo būdas yra pasitaikantis dažniausiai, nes jis paprastas, nereikalauja papildomų išteklių ir pasiekia tikslines grupes. Informacija apie paslaugas žodžiu individualiai teikiama 63 % (104-iose) MB. Informuoti individualiai galima ne tik dalyvaujant susirinkimuose ar vykdant veiklą susijusią su mokymų, bet ir pertraukų ar asmeninių pokalbių metu. Informavimas individualiai suteikia galimybę užmegzti dialogą tarp mokyklos bibliotekininko ir mokyklos bendruomenės nario ar jų grupės. Tokiu atveju galima iškart išsiaiškinti kilusius neaiškumus, susijusius su paslaugų teikimu, pasikonsultuoti.

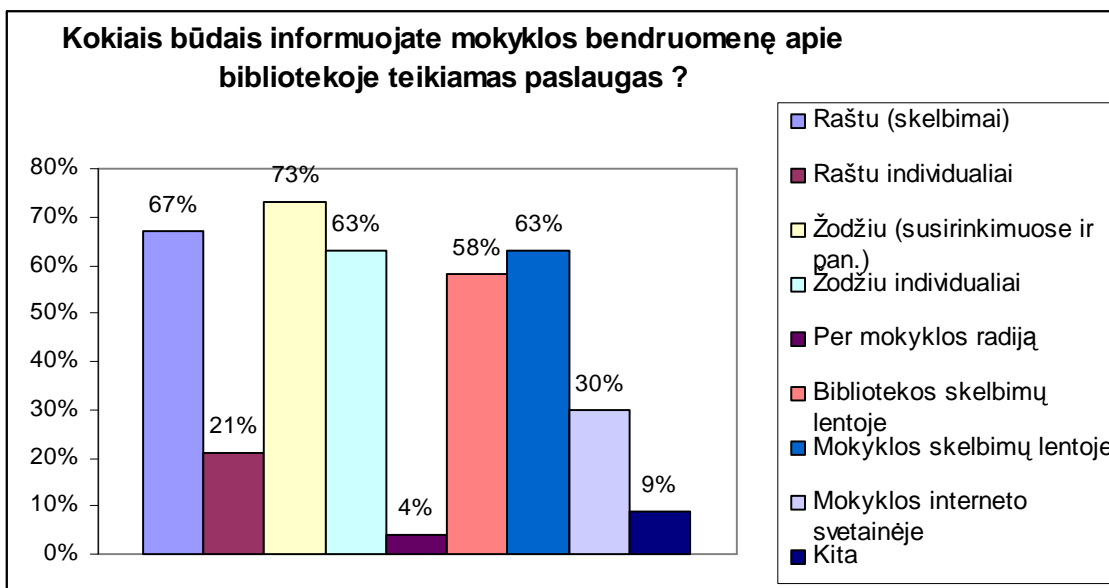
Teikti informaciją per mokyklos radiją nėra galimybės kiekvienoje mokykloje, nes tik nedaugelis mokyklų turi savo radiją. Tačiau toks informavimas yra efektyvus, nes jo metu apie paslaugas sužino visa mokykla iš karto, o skelbimų lentos gali informaciją papildomai priminti. Informacija per mokyklos radiją teikiama 4% (6-iose) apklausoje dalyvavusių mokyklų.

Paaiškėjo, kad 58% (95) mokyklų bibliotekų apie savo veiklą informuoja bibliotekos skelbimų lentoje. O bendroje mokyklos skelbimų lentoje informaciją talpina 63% (104) MB. Skelbiant informaciją apie teikiamas paslaugas ar kitus įvykius mokyklos bibliotekoje reikėtų nepamiršti, kad skelbimai turėtų būti išvaizdūs ir ryškūs, traukiantys dėmesį, kad kuo daugiau mokyklos bendruomenės narių pastebėtų skelbimą ir pasinaudotų jame teikiama informacija. Informaciją mokyklų interneto svetainėse teikia 30% (50) apklaustųjų. Daugelis mokyklų turi savo interneto svetaines, tačiau tik nedidelėje dalyje iš jų yra atskiras puslapis, skirtas mokyklos bibliotekai.

Atsakinėdami trečiąjį anketos klausimą respondentai galėjo rinktis ir kelis jiems tinkamus atsakymus. Taigi, 1-3 informavimo būdus pažymėjo 11% (18), iš kurių tik vienoje anketoje nurodytas vienintelis informavimo būdas – mokyklos skelbimų lenta. 80% (133) apklaustųjų informavimui naudojo nuo 4 iki 9 pateiktų būdų. Kuo daugiau ir kuo įvairesni informavimo kanalai, tuo geriau sužinoma apie skelbiamą informaciją. Beveik visais būdais informuoti mokyklos bendruomenę imasi 26% (43) apklaustųjų, jie naudoja nuo 7 iki 9 pateiktų būdų, taip pat papildomus informavimo būdus įrašydami į skiltį „kita“. Dažniausiai mokyklos bendruomenė informuojama žodžiu susirinkimų metu (74(43%)), raštu skelbimuose (67%), ir individualiai žodžiu (63%), bei mokyklos skelbimų lentoje (63%) (žr. 4 pav.).

Respondentai galėjo rinktis ir įrašyti savo informavimo būdą. Tai padarė 9% apklaustųjų. Pasitaikę atsakymų variantai tarpusavyje panašūs. Apie teikiamas paslaugas mokyklos bibliotekoje dar galima sužinoti iš skrajučių ir lankstinukų, bibliografinių ar informacinių pamokėlių, iš aplanko mokytojų kambaryje, elektroniniu paštu, per televizorių, esantį mokyklos vestibulyje, mokyklos laikraštyje ir netgi miestelio centre esančioje skelbimų lentoje. Vienoje iš anketų nurodyta, jog „informuoti nereikia, nes visi žino apie teikiamas paslaugas“. Informavimas apie bibliotekos paslaugas tai bibliotekininko pareigos nurodytos ir gairėse mokyklų bibliotekoms⁵⁰: formuoti ir įgyvendinti paslaugų plėtros politiką; siekti, kad bibliotekos paslaugos būtų vertinamos įtraukiant į bendrą mokyklos vertinimo sistemą. Turi būti ne tik pranešama apie paslaugas, bet ir formuojama paslaugų politika ir jų plėtra.

⁵⁰ *IFLA/UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms* / vert. Donata Andriuškevičienė. – Vilnius : LNB, 2004. – 44 p.- P.22-23.

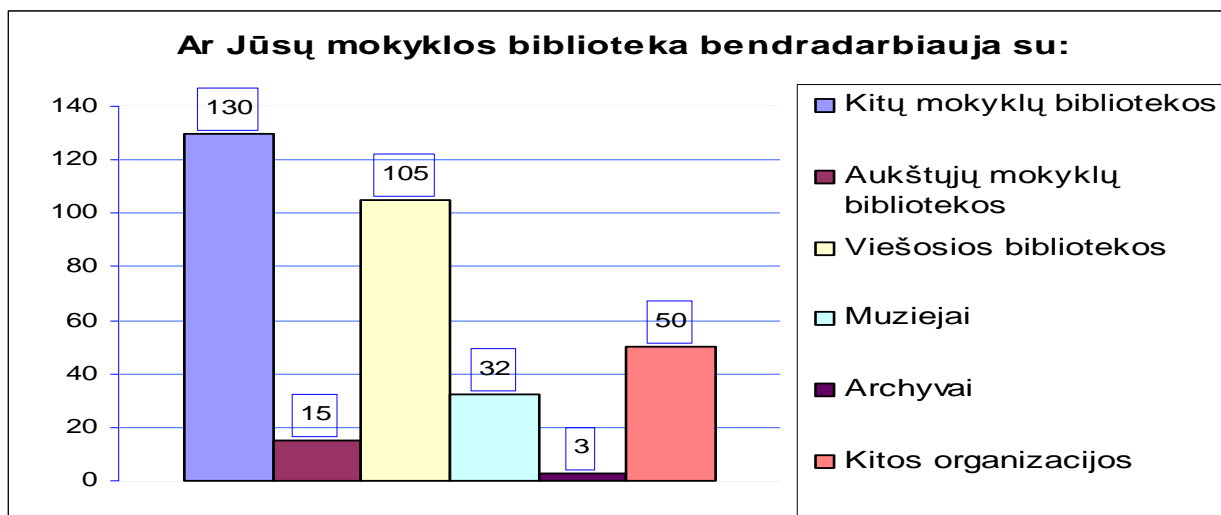
4pav. Mokyklos informavimas apie bibliotekoje teikiamas paslaugas

Ketvirtuoju klausimu mokyklos bibliotekininkų teirautasi, su kokiomis kitomis organizacijomis jie bendradarbiauja. Bendradarbiauti su kitomis organizacijomis taip pat yra viena iš bibliotekos veiklos praplėtimo galimybių. Prie klausimo pateiktas potencialių partnerių sąrašas: kitų mokyklų bibliotekos, aukštųjų mokyklų bibliotekos, viešosios bibliotekos, muziejai, archyvai, kitos kultūros ir mokslo organizacijos. Norint pagerinti mokyklos bibliotekos paslaugas pravartu bendradarbiauti su kitomis organizacijomis. Taigi, mokyklų bibliotekos labiausiai linkusios bendradarbiauti su kitų mokyklų bibliotekomis, tai daro 79% (130) apklaustųjų. Bendradarbiavimas su aukštųjų mokyklų bibliotekomis labai nedidelis – su jomis bendradarbiauja 9% (15) MB. Tai nėra geras rodiklis, juk paskutiniųjų klasių mokiniai besirengdami abitūros egzaminams turėtų būti suinteresuoti gauti kuo daugiau informacijos iš aukštųjų mokyklų, o tokią galimybę galėtų suteikti mokyklos biblioteka, bendradarbiaudama su aukštųjų mokyklų bibliotekomis. Taip pat aktyviai yra bendradarbiaujama su viešosiomis bibliotekomis.

Mokyklos bibliotekos ir viešosios bibliotekos bendradarbiavimą pažymėjo 64% (105) apklausoje dalyvavusių respondentų. Ryšiai tarp mokyklos ir viešosios bibliotekos turėtų pagerinti paslaugas ir jų kokybę abiejų bendruomenių atžvilgiu. 20% (32) mokyklų bibliotekų yra užmezgusios ryšius su muziejais. Bendradarbiavimas tarp mokyklos bibliotekos ir muziejų suteiktų galimybę plačiau pažinti savo krašto ar tam tikros srities istoriją, padėtų plėtoti moksleivių kultūrinį gyvenimą. Mažiausiai yra bendradarbiaujama su archyvais, ryšius su jais palaiko 2% (3) mokyklų bibliotekų. Bendradarbiaujama ir su kitomis mokslo ir kultūros organizacijomis. Keletas respondentų išvardino: laisvalaikio ir

pramogų centrai, bažnyčia, seniūnija, leidyklos, ambasados Lietuvoje ir užsienyje, visuomeninė organizacija „Gelbėkime vaikus“, profesinės mokyklos.

Grupuojant duomenis paaiškėjo, kad 49% MB bendradarbiauja su trimis, keturiomis, penkiomis ar net su visomis paminėtomis organizacijomis. Ryšius su viena ar dviem organizacijomis palaiko 49% apklaustųjų – dažniausiai jie bendradarbiauja su kitų mokyklų bibliotekomis ir viešosiomis bibliotekomis. 12% iš vis nebendradarbiauja su kitomis organizacijomis (žr. 5 pav.).

5pav. Mokyklų bibliotekų bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis, pagal anketų atsakymų skaičių.

Galime teigti, kad didžioji dalis – 88% – mokyklos bibliotekų bendradarbiauja su viena arba keliomis organizacijomis. Apžvelgiant surinktuosius duomenis galime teigti, jog visos apklaustos mokyklų bibliotekos aptarnauja pagrindines ir tikslines mokyklos bendruomenės grupes – mokinius ir mokytojus. Pagrindinėms aptarnaujamoms grupėms yra teikiamas visas komplektas paslaugų. Šios paslaugos reikalingos užtikrinti sklandžią mokyklos bibliotekų veiklą ir teikti naudą mokyklos bendruomenei. Tačiau tarp teikiamų paslaugų pastebimas netolygumas, dalies teikiamų paslaugų pirmenybė priklauso mokytojams, nors visos paslaugos turėtų būti teikiamos lygiaverčiai, neišskiriant nei mokinių nei pedagogų. Apie teikiamas bibliotekos paslaugas yra informuojama įvairiais būdais, 80% apklaustųjų naudoja keturis ir daugiau būdų informacijos apie paslaugas sklaidai. Ryšius palaiko ir bendradarbiauja su įvairiomis organizacijomis 88% respondentų, o 49% ryšius palaiko su trimis ir daugiau organizacijų. Todėl galime teigti, kad mokyklos bibliotekų teikiamos paslaugos pasiekia tikslinę auditoriją, rūpinasi mokyklos bendruomenės informaciniais poreikiais ir geba formuoti bibliotekos paslaugų politiką.

3.3 Mokyklos bibliotekų indėlis į informacinio raštingumo ugdymą

Antrąją klausimų grupę buvo siekiama išsiaiškinti, kokiais metodais ir būdais naudojami mokyklų bibliotekos, norėdamos kuo geriau teikti paslaugas mokyklos bendruomenei, suteikti moksleiviams visą gyvenimą trunkančio mokymosi įgūdžių, skatinti vaizduotę, padėti jiems tapti atsakingais piliečiais. Mokyklos bibliotekos darbo sėkmė ir naudojami metodai priklauso nuo mokyklos bibliotekininko, kuris ir organizuoja savo mokyklos bibliotekos veiklą. Mokyklos bibliotekos personalas turi gebėti organizuoti mokyklos bibliotekos veiklą, konstruktyviai ir nešališkai bendrauti su vaikais ir suaugusiais, sugebėti suprasti vartotojų poreikius, pažinti kultūrinės įvairovės, išmanyti mokslo metodologijas ir švietimo teorijas, turėti informacinių įgūdžių ir mokėti naudoti informaciją, išmanyti vaikų literatūrą, išmanyti informacinį raštingumą, mokėti praktiškai taikyti vadybos ir rinkodaros žinias, išmanyti informacines technologijas ir pan.

Penktuoju anketos klausimu klausta, kaip aktyviai mokyklos biblioteka dalyvauja mokyklos bendruomenės veikloje, ar supažindina mokytojus su metodine literatūra, ar padeda moksleiviams rengti projektines užduotis, mokyklos renginius ir pan. Atsakymai į šį klausimą padės suprasti, ar mokyklų bibliotekos įsitraukia į bendrą mokyklos veiklą, ar padeda įgyvendinti mokymosi planus, ar vyksta bendradarbiavimas tarp mokyklos bendruomenės ir mokyklos bibliotekos. Čia svarbus mokyklos bibliotekininkų, pedagogų, moksleivių, mokyklos administracijos ir kito personalo požiūris į mokyklos biblioteką.

Į pateiktą klausimą galima buvo atsakyti laisva forma. Suskaičiavus gautus rezultatus paaiškėjo, jog 79% (130) apklaustųjų nuolat ir aktyviai dalyvauja mokyklos bendruomenės veikloje, o likę 21% (34) nors ir dalyvauja, bet nelabai aktyviai. Pagrindinės nelabai aktyvaus dalyvavimo priežastys buvo tokios, kaip mokyklos administracijos ar personalo nepalaikantis požiūris, mokinių nenoras skaityti, pačios bibliotekininkės šiuo metu studijuoja bibliotekininkystę ir informaciją Vilniaus universitete, todėl joms lieka mažiau laiko rūpintis bibliotekos integracija mokyklose. Aktyviai dalyvaujantys mokyklos bendruomenės veikloje bibliotekininkai nurodė, kad tai daro nuolat, kasdien arba išskyrė kassavaitinius arba kasmėnesinius susitikimus su mokyklos personalu. Gautus atsakymus, kaip biblioteka dalyvauja mokyklos bendruomenės veikloje, galime suskirstyti:

- supažindina mokytojus su metodine literatūra;
- supažindina mokyklos bendruomenę su nauja literatūra;
- rengia parodas;
- prisideda prie mokyklos renginių;
- organizuoja renginius bibliotekoje;

- padeda moksleiviams ruošti projektams;
- dalyvauja valstybiniuose bei užsienio projektuose;
- organizuoja informacinio raštingumo pamokas;
- suteikia galimybę praleisti laisvalaikį;
- teikia visokeriopą pagalbą mokiniams ir pedagogams jiems rūpimais klausimais
- organizuoja savo veiklą taip, kad ji būtų suderinta su mokyklos ir mokymo planais.

Įsijungdamos į mokyklos veiklą bibliotekininkės mini jau išvardintus metodus, tokius kaip informacija mokyklos bendruomenei žodžiu ar raštu, visomis įmanomomis informavimo priemonėmis bibliotekoje ir mokykloje. Taip pat bibliotekininkės aktyviai dalyvauja mokytojų metodininkų susirinkimuose, o kelios priklauso mokytojų tarybai. Suskaičiavus rezultatus pastebėta, kad 35% (45) mokyklos bibliotekininkų rengia informaciją apie metodinę literatūrą ir apie ją informuoja nuolat, taip pat daro su švietimo naujienomis ir naujovėmis susijusias apžvalgas ir jas pateikia pedagogams. Apie naują literatūrą pedagogus ir moksleivius informuoja 19% (25) MB. Organizuojamos naujai gautų leidinių, mokinių darbų pagal mokomuosius dalykus, įsimintinoms valstybės, mokyklos ar su skaitymų susijusioms datoms paminėti skirtos parodos.

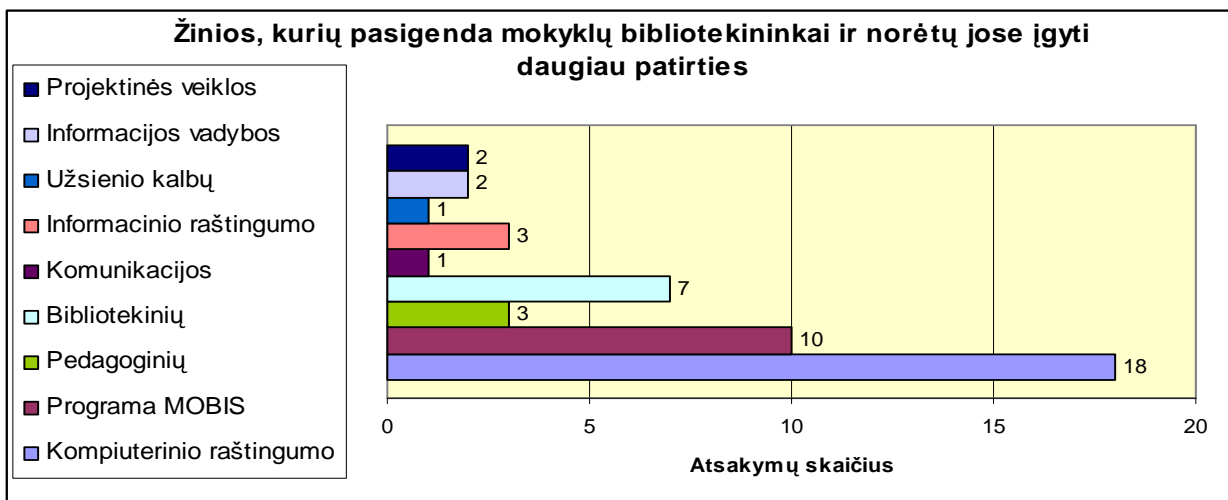
Pačiose bibliotekose taip pat vyksta renginiai, jie būna organizuojami bibliotekininkų arba visos mokyklos bendruomenės. Bibliotekos rengia knygų skaitymus, susitikimus su rašytojais, leidėjais, švenčia, „Vaikų literatūros dienos“, „Knygnešio dienos“ šventes, organizuoja viktorinas ir konkursus daugiausiai skaitantiems ir pan. Tokia veikla užsiima 17% (22) bibliotekininkų. Mokyklos bibliotekininkai aktyviai dalyvauja rengiant ir visos mokyklos renginius – tai daro 32% (41) apklaustųjų.

Besirengdami mokyklos renginiams bibliotekininkai padeda pedagogams ir mokiniams, atrenka reikalingą medžiagą, kai kurie net vadovauja renginiams. Bibliotekininkai skuba į pagalbą mokiniams, rengiantiems projektus, padeda susirasti literatūrą, atrinkti tinkamiausią, konsultuoja ir pan. – tai nurodo 32% (41) respondentų (iš 130 dalyvaujančių aktyviai). Taip pat ir patys bibliotekininkai rengia projektus, kuriais užsitikrina paramą ar finansavimą, nors tai daro nedaugelis – 5% respondentų. Bibliotekose vyksta ir informacinio raštingumo pamokos (jas mini 23% respondentų). Šios pamokos organizuojamos ir atskirai, ir integruotos į kitus mokomuosius dalykus, rengiamos bibliografinės pamokėlės ir kompiuterinio raštingumo pamokėlės. Intensyviai rūpinasi moksleivių laisvalaikiu 19% (25) mokyklos bibliotekų. Jose galima ramiai paruošti pamokas, paskaityti periodiką ir pan. Mokyklos bibliotekos planai nuolat derinami su mokyklos ir mokymo programomis, taip elgiasi 35% apklaustųjų.

Išvardinta veikla ir integracija vyksta, kaip minėta, 79% apklaustų mokyklos bibliotekų. Mokyklos bibliotekininkai supranta, kad plėtodami tik vieną veiklą pvz.: tik renginių organizavimą, jie tinkamai neįsilietų į visos mokyklos bendruomenės veiklą, todėl jie bendradarbiauja su įvairių dalykų mokytojais. Norėdami aktyviai dalyvauti visos mokyklos veikloje, bibliotekininkai renkasi mažiausiai 3 ar 4 būdus integruotis į mokyklos reikalus. Kartais naudoja ir visus išvardintus būdus. Taip pat, atsakydami į anketos klausimus, visi bibliotekininkai tikina, kad mokiniams ir pedagogams yra stengiamasi suteikti pagalbą nesvarbu ar jie kreipiasi individualiai ar grupėmis.

Septintuoju anketos klausimu respondentų teirautasi, kokių profesinių įgūdžių jiems trūksta skleidžiant informacinio raštingumo žinias mokykloje, ar jie norėtų pagilinti jau turimas žinias? Šiuo klausimu norėta sužinoti, ar mokyklų bibliotekininkai pasirenkę ugdyti informacinį raštingumą, ar tobulina jau turimas žinias ir kokių įgūdžių norėtų įgyti ateityje, kad užtikrintų sklandų bibliotekos darbą. Į anketos klausimą atsakė 119 (73%) iš 164 respondentų. 119 apklaustųjų nurodė, kad 76% (91) iš jų norėtų pagilinti savo žinias, likusieji 24% (28) mano, kad žinių turi pakankamai ir šiuo metu tobulėti nenorėtų. Daugelis iš norinčiųjų tobulintis taip ir daro, o iš 76% (nuo 119) norinčiųjų gilinti žinias respondentų 24% (22) teigė neseniai klausę kursų ar dalyvavę seminaruose ir taip patobulinę jau turimus įgūdžius ar įgiję naujų. Kai kurie norintieji atnaujinti žinias ar įgyti naujų nurodė, kokioje srityje jie norėtų tai padaryti.

Labiausiai bibliotekininkai norėtų įgyti žinių informacinių technologijų ir kompiuterinio raštingumo srityje – tai nurodė 18 respondentų. 10 respondentų nurodė, kad jiems trūksta praktinių programos MOBIS diegimo žinių. Bibliotekinių ar bibliografinių žinių pasigenda 7 respondentai (tai daugiausiai nurodė bibliotekose dirbantys mokyklos pedagogai). O kad pasigenda pedagoginių žinių, nurodė 3 bibliotekininkai. Daugelis bibliotekininkų jiems reikiamos pagalbos gauna iš pedagogų. Taip pat 3 respondentai nurodė, kad jiems trūksta informacinio raštingumo žinių. Informacijos vadybos ir projektinės veiklos žinių norėtų įgyti po 2 respondentus. Atsirado tik po 1 norintį praplėsti komunikacijos ir užsienio kalbų žinias. Taip pat 11 respondentų nurodo, kad jie pasigenda darbo su mokiniais kursų ir seminarų, skirtų būtent mokyklų bibliotekininkams. Nors didžioji dalis apklaustųjų norėtų pagilinti ar įgyti naujų žinių, reikalingų informacinio raštingumo sklaidai, tik nedidelė dalis sugeba nuspręsti, kokių būtent žinių jiems trūksta. Pasitaikė keli respondentai, neskyrę kompiuterinio ir informacinio raštingumo (žr. 6 pav.)

6 pav. Sritis, kuriose norėtų tobulėti mokyklų bibliotekininkai.

Aštuntuoju klausimu respondentų teiraujamasi, kokiais būdais ar metodais jie siekia populiarinti ar reklamuoti savo mokyklos biblioteką. Mokyklos bibliotekos paslaugos ir įranga turi būti aktyviai reklamuojamos tam, kad tikslinės grupės visada žinotų, jog ji yra pagrindinė pagalbininkė mokantis bei pirminis bet kokios informacijos šaltinis⁵¹. Į aštuntąjį anketos klausimą atsakė 68% (112) respondentų iš atsakinėjusių 164. Mokyklos bibliotekos populiarinimo būdus nurodė ir juos aprašė 95% (106) respondentai iš 112, o likę 5% (6) nurodė, kad tokia veikla neužsiima. Pagrindiniai išryškėję mokyklos bibliotekos reklamos ar populiarinimo kanalai apima ne tik mokyklos teritoriją, bet dažnai sklinda ir už mokyklos ribų. Taip pat išryškėjo ir priemonės skirtos mokyklos bibliotekos populiarinimui, jas galima suskirstyti į kelias pagrindines grupes:

- Reklama raštu
- Reklama žodžiu
- Netiesioginė reklama (kiti būdai)
- Suvenyrai

Reklama raštu apima daugybę būdų, tai skelbimai, plakatai, lankstinukai, bukletai, straipsniai spaudoje. Pastarąją priemonę naudoja 24 respondentai. Skelbimai talpinami ne tik mokykloje, mokytojų kambaryje ar bibliotekoje, bet ir už mokyklos ribų, taip mokyklų internetinėse svetainėse. Dažniausiai už mokyklos ribų apie bibliotekos veiklą pranešama mažesniuose miesteliuose, rajonuose. Plakatus reklamai naudoja 12 respondentų, jie būna skirti įvairiausioms progoms (naujų knygų parodom, skaitymo metams, informacijai apie renginius ir pan.). Lankstinukai ir bukletai apie mokyklos bibliotekos veiklą pateikiami mokyklos bendruomenei tiek pačioje bibliotekoje tiek mokytojų

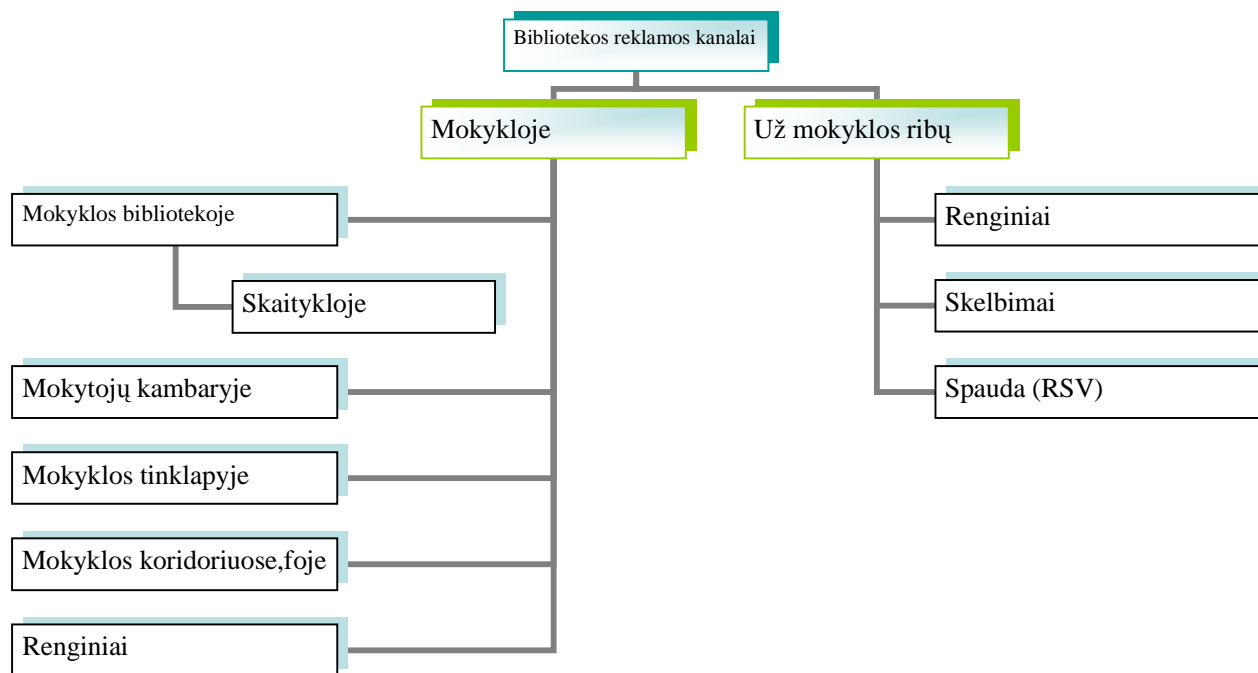
⁵¹ IFLA/UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms, išnaša 50.

kambaryje ar mokyklos koridoriuose, vestibulyje – tai nurodo 7 respondentai. Biblioteka populiarinama ir per spaudą mokyklos, miestelio/rajono laikraščiuose, o kartais ir užsienio spaudoje. Apie mokyklos reklamą spaudoje praneša 17 respondentų. Vienas iš respondentų nurodė, kad mokyklos biblioteka reklamuojama mokyklos vestibulyje esančioje „bėgančioje eilutėje“.

Reklama žodžiu transliuojama per mokyklos radiją – taip nurodė 3 respondentai. Žodžiu biblioteka populiarinama ir mokykloje vykstančių susirinkimų, mokytojų arba mokinių pasitarimų metu. Taip pat, nuolat palaikydamos ryšius su dalykų mokytojais ar net kitomis kultūros ir švietimo organizacijomis, bibliotekininkės reklamuoja mokyklos biblioteką – tokį būdą nurodė 38 respondentai.

Kaip netiesioginį reklamos būdą galime išskirti bibliotekininkų minėtą aukštą paslaugų kokybę - ją mini 8 respondentai. 6 respondentai lankytojus vilioja atnaujintais ar naujais fondais. Galime teigti, kad labiausiai populiarus reklamos skleidimo būdas yra įvairūs renginiai – tai pažymi 77 respondentai. Renginiai rengiami pačių mokyklos bibliotekininkų arba prisijungiami prie mokykloje ar už jos ribų organizuojamų renginių. Tokie renginiai, kaip parodos, organizuojami bibliotekoje ir už jos ribų – tai mini 16 respondentų. Organizuojamos parodos gali būti rengiamos naujoms knygoms pristatyti, jos gali būti susijusios su mokyklos aktualijomis ir įvairiais svarbiais visuomeniniais įvykiais, minėtinom datom. Šitaip mokyklos bendruomenės nariai suintriguojami ne tik ateiti ir pažiūrėti parodos, bet ir patys kurti eksponatus. Mokyklos bibliotekininkai rengia ekskursijas ne tik po mokyklos biblioteką, bet ir organizuoja išvykas į kitų mokyklų bibliotekas, muziejus, lankytinas literatūrines vietas – tai mini 7 respondentai. Prie bibliotekos populiarinimo prisideda įvairios akcijos, rengiami konkursai skirti mokyklos bendruomenei – tokią priemonę mini 18 bibliotekininkų. Organizuojamos tokios akcijos, kaip „Dovanok mokyklai knygą“, „Išgelbėk knygai gyvenimą“, rengiami konkursai, viktorinos, susitikimai su žinomais žmonėmis. Bibliotekininkai teigia, kad organizuojamos tokios akcijos ar konkursai susilaukia daug dėmesio ir palaikymo. Bibliotekos matomumą didina ir įvairi projektinė bei visuomeninė veikla. Bibliotekininkai su mokyklos bendruomene įsitraukia į Švietimo ir mokslo bei Kultūros ministerijų organizuojamus projektus. Keliose mokyklose veikia jaunųjų bibliotekininkų būreliai. Apie bibliotekos patrauklumo didinimą per projektinę veiklą rašo 21 respondentas.

Mokyklų bibliotekininkai pastebi naudą viešinant mokyklos bibliotekų veiklą. Daugelis iš jų pastebi, kad per arba po įvairių renginių arba akcijų, konkursų mokyklos bibliotekoje padaugėja lankytojų. Pagrindinis mokyklų bibliotekų reklamuojamas ar populiarinamas dalykas – jose teikiamos paslaugos. Labiausiai vartotojus traukia tokios paslaugos, kaip galimybė praleisti laisvą nuo pamokų laiką, ruošti pamokas ir naudotis interneto ryšiu.

1 schema. Mokyklos bibliotekos reklamos kanalai

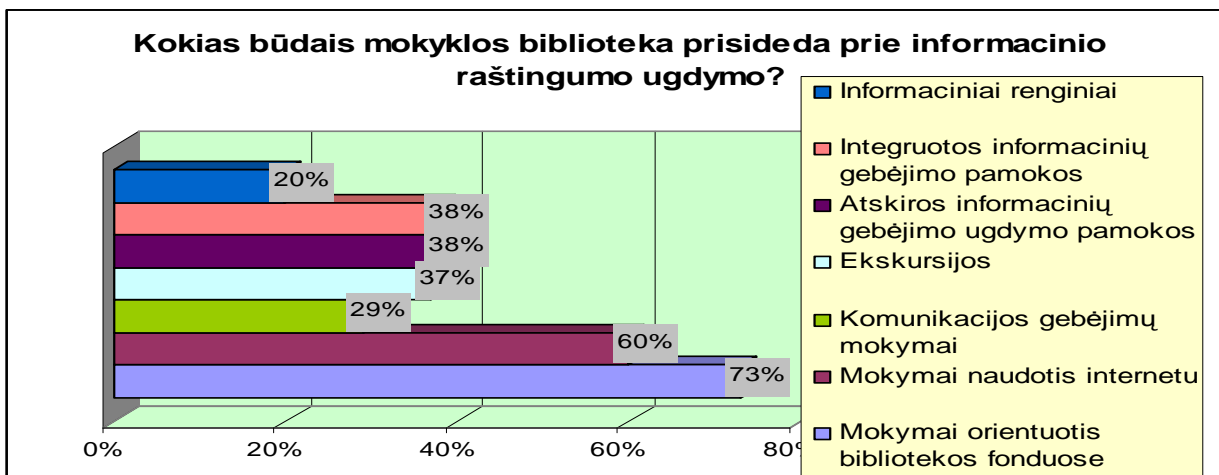
Devintasis klausimas siejamas su būdais, kuriais mokyklos biblioteka prisideda prie informacinio raštingumo ugdymo. Pateikiami galimi atsakymų variantai: mokymai orientuoti bibliotekos fonduose, mokymai naudoti internetu/ atlikti paiešką, komunikacijos gebėjimų mokymai (pristatant projektus), ekskursijos, atskiros informacinių gebėjimų ugdymo pamokos, integruotos į kitus dalykus informacinių gebėjimų pamokos, informaciniai renginiai. Klausimu siekiama išsiaiškinti, kokiais konkrečiais būdais siekiama užtikrinti moksleivių informacinių gebėjimų ugdymą. Informaciniai gebėjimai – tai kompleksas įvairių gebėjimų, padedančių ieškoti, naudoti, pasirinkti, sisteminti reikiamą informaciją. Egzistuoja ir yra aprašyti daugybė metodų, kaip reikėtų mokyti informacinio raštingumo.

Mokymai orientuoti bibliotekos fonduose rengiami 73% (120) mokyklų bibliotekų. Tokie mokymai padeda išmokyti orientuoti ne tik bibliotekos patalpose, bet ir atskirti tam tikras mokyklos

bibliotekos erdves, supažindinama su knygų išdėstymo principu ir pan. Mokymai naudoti internetu ar atlikti paiešką organizuojami 60% (99) bibliotekų. Tokie mokymai ypač aktualūs šiandienos mokyklose, nes dauguma mokinių renkasi informacines technologijas projektams ar namų darbams atlikti. Tokių mokymų metu mokiniai ne tik turėtų gauti žinių, kaip rasti ieškomos informacijos, bet ir atsirinkti teisingą ir tinkamą, mokėti nustatyti, ar informacija yra patikima ir pan. Taip pat turėtų būti išpėjama apie autorių teises ir jų pažeidimus. Komunikacijos gebėjimų mokymai (pristatant projektus ir pan.) vyksta 29% (47) mokyklos bibliotekų. Tokie mokymai padeda pažinti žmogaus kūno kalbą, verbalinius ir neverbalinius būdus išreikšti informacijai. Komunikacinių gebėjimų mokymai padeda išmokyti pagrindinių taisyklių pristatant darbus, taip pat supažindina ir su neverbalinio bendravimo ženklais ir pan. Tokias pamokas galima organizuoti pasitelkus įvairius žaidimus, o mokymasis per žaidimą visada sulaukia teigiamos mokinių reakcijos.

Ekskursijos po mokyklos biblioteką vyksta 37% (60) mokyklų. Nors ekskursijos po biblioteką ir mokymai naudoti jos fondais gali būti panašūs, bet tai ne tas pats. Ekskursija – tai neįpareigojantis susipažinimas su bibliotekos erdvėmis, teikiamomis paslaugomis ir pan. Tiek atskiros informacinių įgūdžių pamokos, tiek integruotos į kitus mokomuosius dalykus vyksta 38% (63) mokyklų bibliotekų. O įvairūs informaciniai renginiai vyksta 20% (33) mokyklų bibliotekų. Bibliotekininkai išskyrė tokius informacinius renginius, kaip bibliografinės pamokėlės, naujų knygų pristatymai, informacinės valandėlės, viktorinos/konkursai, skirti būtent informaciniams įgūdžiams lavinti, (žr. 7 pav.) .

Mokėjimas tinkamai taikyti informacinius įgūdžius padeda moksleiviams orientuotis informacijos sraute ir skatina mokytis savarankiškai. Visi būdai, kuriais mokyklos biblioteka prisideda prie informacinio raštingumo turi būti gerai apgalvoti ir parengti pagal metodinę literatūrą. Mokyklos indėlis šioje veikloje labai didelis ir neatsietinas nuo bendros mokyklos mokymo ir ugdymo politikos, nes mokyklos biblioteka teikia informaciją, reikalingą mokymuisi ir yra vienas iš pagrindinių informacijos šaltinių.

7pav. Mokyklų bibliotekų indėlis ugdant mokinių informacinį raštingumą.

Dešimtas klausimas: „Jei prisidedate prie informacinių gebėjimų ugdymo, trumpai apibūdinkite kaip“. Taip pat prašoma pranešti, kelintų klasių mokiniai supažindinami su biblioteka. Iš viso į klausimą atsakė 121 respondentas. Iš jų tik 4 respondentai nurodė neprisidedantys prie informacinio raštingumo, o likusieji 117 vienokiu ar kitokiu būdu prisideda prie minėtos veiklos.

Kaip pagrindinis būdas prisidėti prie šių įgūdžių ugdymo nurodytos ekskursijos mokyklos bibliotekoje, supažindinimas su jos veikla, principais, paslaugomis. Iš 117 respondentų 76 nurodė, kad mokiniai yra supažindinami su bibliotekos darbu, tai sudarytų 65% (nuo 117). Supažindinimas su mokyklos bibliotekos darbu – tai galimybė suprasti bibliotekos veiklą ir išmokti naudotis joje pateikiama informacija. Mokiniai mokomi atlikti paiešką bibliotekos fonduose, internete, naudotis žinynais, žodynais, enciklopedijomis, taip pat informacinėmis technologijomis, esančiomis bibliotekos patalpose. Respondentai dažnai mini, kad pradinė klasių mokiniams supažindinti su biblioteka pasirenkamas teatralizuotas vaidinimas apie jos veiklą, mokoma kaip „pagydyti sergančias knygytes“, apdovanojimus ar skaitytojo pažymėjimus teikia pasakų herojai ir pan. Nors dažniausiai supažindinimas su mokyklos biblioteka apsiriboja bibliotekinių įgūdžių ugdymu, tačiau ir tai yra indėlis į informacinio raštingumo ugdymą, nes mokiniai mokomi rasti, atsirinkti, sisteminti jiems reikiamą informaciją. Iš gautųjų atsakymų galime išskirti tris pagrindinius būdus, kuriais mokyklos bibliotekininkai prisideda prie informacinio raštingumo ugdymo:

- Integruotos informacinio raštingumo ugdymo pamokos
- Atskiros informacinio raštingumo pamokos bibliotekoje
- Individualios konsultacijos.

Prie integruoto raštingumo pamokų prisideda 19% (22 iš 117) respondentų. Prisidedama dviem būdais – kartu su mokytojais dalykininkais organizuojamos specialios pamokos arba bibliotekininkai

padeda paruošti reikiamą medžiagą mokytojams. Atskiros informacinių gebėjimų pamokos vyksta 28% (33) mokyklų bibliotekose. Tokioms pamokoms yra skiriama visa savaitė (dažniausiai pradinų klasių mokiniams), taip pat tokios pamokos gali būti numatytos moksleivių tvarkaraštyje arba vedamosios organizuojamos supažindinant mokinius su bibliotekos veikla. Tokiose pamokose bibliotekininkai remiasi „didžiuoju 6 modelių“ arba kitais, aprašomais metodinėje literatūroje. Didelis dėmesys skiriamas individualioms konsultacijoms, kurių metu bibliotekininkai moko ne tik rasti, bet ir tinkamai atsirinkti, sisteminti informaciją. Daugelis mokyklos bibliotekininkų individualiai konsultuoja tiek mokinius, tiek mokytojus (tai žinome iš ankstesnių atsakymų), tačiau šiuo atveju dėmesys skiriamas būtent informacinių įgūdžių ugdymui, remiantis tam skirta metodika. Taip nurodė 10% (12) respondentų.

Antroji klausimo dalis skirta išsiaiškinti, nuo kelintos klasės mokiniai supažindinami su bibliotekos veikla. Suskaičiavus pateiktus atsakymus išsiaiškinta, kad pažintis su biblioteka, kai kuriose bibliotekose pradedamos nuo priešmokyklinių darželinukų grupių – taip nurodė 13 respondentų. Susipažįstančius su biblioteka galime suskirstyti į pradinų klasių moksleivius, pagrindinės mokyklos moksleivius ir į vidurinės mokyklos moksleivius. Svarbu paminėti, kad pažintis su biblioteka moksleiviams prasideda nuo tų klasių, kurios yra pirmosios jų mokyklose. Pradinėse mokyklose nuo pirmos klasės, vidurinėse mokyklose nuo pirmos / penktos, gimnazijose nuo devintos.

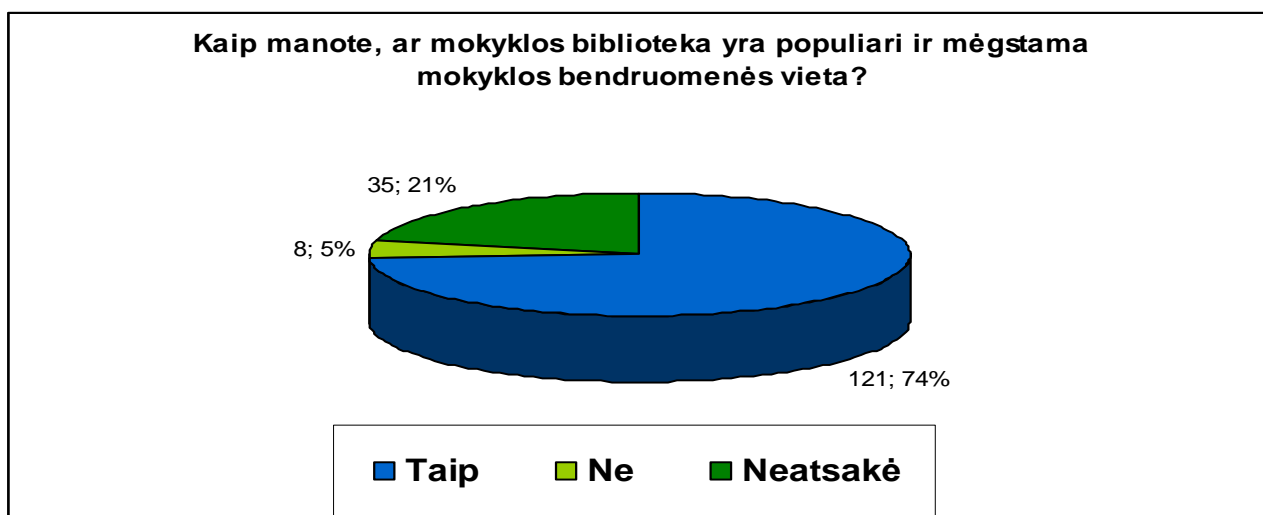
Dažniausiai pažintis su biblioteka prasideda jau I-IV klasėse – taip nurodė 69 respondentai. Kaip minėjome, pradinukams vyksta įprastiniai ir teatralizuoti mokyklos bibliotekos pristatymai. Perėjus į pagrindinę mokyklą su biblioteka supažindinami mokiniai nuo V iki VIII, IX klasių – taip nurodė 55 respondentai. Mokyklos (gimnazijos), kuriose mokosi IX-XII klasių mokiniai, jie taip pat supažindinami su mokyklos biblioteka vos jiems perėjus į naują mokyklą (21 respondentas). Reikia išskirti ir tai, kad pirmoji pažintis su mokyklos biblioteka, bibliotekininkų teigimu, prasideda vos tik pradėjus mokytis, tai yra nuo I, V ar IX klasės. Daugiausiai tai priklauso nuo bendrojo lavinimo mokyklos tipo, taip pat tokie apmokymai ar pažintis daugelyje mokyklų yra atnaujinama, dalyje mokyklų visų klasių mokiniai be išimties kiekvienais mokslo metais supažindinami arba jiems primenama mokyklos bibliotekos veikla. Atėję naujokai į mokyklą taip pat yra supažindinami su mokyklos struktūriniu padaliniu – biblioteka.

3.4 Informacinio raštingumo metodų taikymo veiksmingumas

Trečioji klausimų grupė skirta sužinoti, ar metodai, skirti informacinio raštingumo plėtrai mokyklos bendruomenėje yra veiksmingi, ar mokyklos bibliotekininkai jaučia atsakomąją reakciją, ar pastebi naudą. Taip pat klausiama apie kitus metodus, kurie gal būt anksčiau nepasiteisino, taip pat prašoma bibliotekininkų pasidalinti mintimis, kokios bibliotekos jie norėtų, ką keistų, jei tik turėtų tinkamas galimybes.

Šeštuoju anketos klausimu teirujamasi, ar mokyklos biblioteka yra populiari ir mėgstama ir kodėl. Šiuo klausimu siekiama sužinoti, ar bibliotekos vykdoma veikla, teikiamos paslaugos ir taikomi veiklos metodai pasiteisina. Taip pat išsiaiškinsime ar mokyklos biblioteka yra populiari vieta tarp mokyklos bendruomenės narių. Suskaičiavus turimus duomenis paaiškėjo, kad 21% respondentų į klausimą neatsakė. Likusieji 79% (129) atsakė į anketoje pateiktą klausimą (žr. 8 pav.).

Galime teigti, jog 74% visų apklaustųjų mano, jog jų mokyklos biblioteka yra mėgstama. Iš 129 respondentų, atsakinėjusių į klausimą apie bibliotekos populiarumą, 94% (121) teigiamai atsako į šį klausimą, o likusieji 6% (8) abejoja arba mano, kad biblioteka nėra populiari. Nurodomos priežastys, kodėl bibliotekininkai mano, jog jų biblioteka nepopuliari: bibliotekoje nėra interneto arba kompiuterių, mokiniai ir mokytojai neskaityti, mokiniai skaito tik privalomąją literatūrą.

8 pav. Visi atsakymai į klausimą apie bibliotekos populiarumą tarp mokyklos bendruomenės .

Atsakinėdami į anketos klausimą ne visi respondentai nurodė priežastis, kodėl jie mano, kad biblioteka yra populiari arba nepopuliari tarp mokyklos bendruomenės, dar kiti minėjo, kad jiems patiems sunku spręsti apie bibliotekos populiarumą, o kol kas jie nėra atlikę jokių tyrimų šiuo klausimu. Manantys, kad jų mokyklos biblioteka yra mėgstama, nes joje nuolat pilna skaitytojų teigia

20 respondentų, kad jų biblioteka yra populiari atsakė 5 respondentai, atlikę tyrimus (anketines moksleivių/mokytojų apklausas) ar vidinį auditą. Taip pat, bibliotekininkų nuomonę apie bibliotekos populiarumą lemia tai, kad jie patys yra komunikabilūs ir visada nusiteikę padėti visiems, kas kreipiasi į juos (tai pažymėjo 15 respondentų). Galime teigti, kad respondentai apie bibliotekos patrauklumą sprendžia iš to, kad:

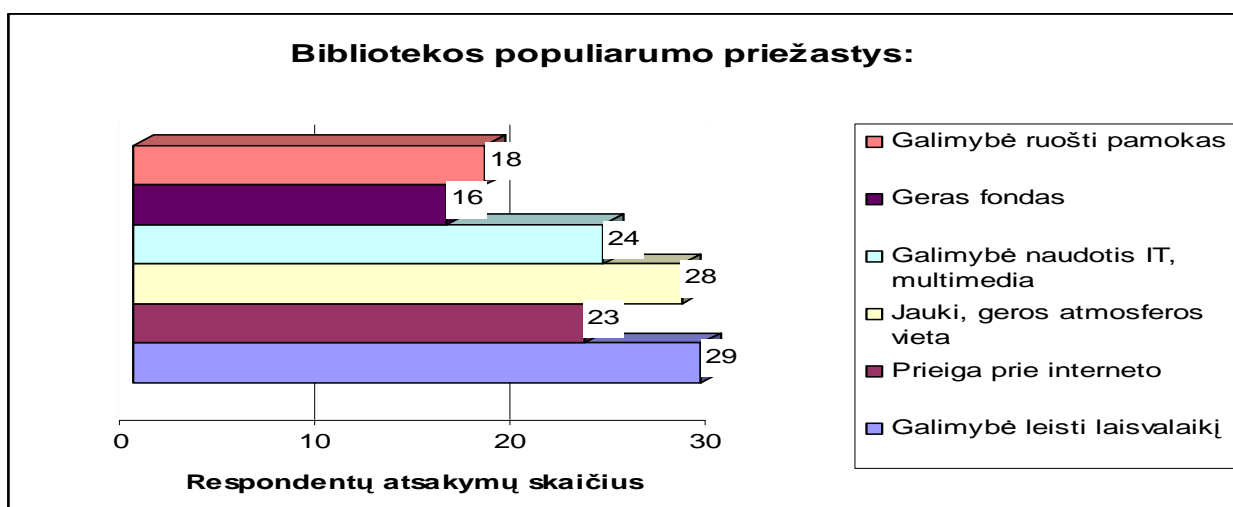
- Joje visada daug lankytojų
- Apie tai byloja anketinės apklausos ir vidinio audito duomenys
- Bibliotekininkų asmeninės ir profesinės savybės pritraukia vartotojus

Atsakiusieji, kodėl jie mano kad biblioteka yra mėgstama jų mokyklos bendruomenės, respondentai vardino tai, kas jų manymu, bendruomenę pritraukia į biblioteką. Išnagrinėjus pateiktuosius duomenis išryškėjo keletas populiarios ir mėgstamos bibliotekos bruožų. Bibliotekininkai mano, kad jų biblioteka mėgiama, nes joje smagu leisti laisvalaikį, galima pabendrauti su draugais (taip mano 29 respondentai). Pasak 23 bibliotekininkų, labai didelis bibliotekos traukos objektas yra galimybė naudotis internetu, ten atlikti paiešką arba taip leisti laisvą nuo pamokų laiką. Lankytojus traukia ir erdvi, jauki, šviesi, apstatyta patogiais baldais biblioteka, ypač tai pastebima atlikus remonto/renovacijos darbus bibliotekoje. Apie biblioteką kaip malonią ir kultūringą vietą užsimena 28 respondentai. Didelę traukos dalį sudaro bibliotekų turima informacinių technologijų bazė ir multimedija – taip teigia 24 respondentai. Iš atsakymų galima spręsti, kad jau dabar turėti tik kompiuterius neužtenka, reikia, kad juose veiktų interneto ryšys. Skaitytojus į biblioteką skatina ateiti ir nauji bei gerai sukomplektuoti fondai – taip teigia 16 respondentų. Mokyklos bendruomenė labai vertina galimybę bibliotekoje ruošti namų darbus, atlikti užduotis, ruošti pamokoms, šią paslaugą vertina mokytojai ir mokiniai – tokius duomenis pateikia 18 apklaustųjų. Pagrindinės bibliotekos populiarumo ir traukos priežastys:

- Galimybė leisti laisvalaikį
- Prieiga prie interneto
- Jauki, patogi, geros atmosferos vieta
- Galimybė naudotis IT, multimedija
- Naujas ar gerai sukomplektuotas fondas
- Galimybė ruošti pamokas

Išanalizavus duomenis paaiškėjo, kad bibliotekos populiarumą lemia ne tik gera techninė ar materialinė bazė, bet ir mokyklos bibliotekininkų geranoriškumas ir paslaugumas. Mokyklos bibliotekos populiarumo paslaptis ne galimybė „išduoti-paimti“ dokumentus, bet visiškai

sukomplektuotas ir darniai veikiantis mokyklos bendruomenės padalinys, kuriame patogiu mokytis ir gera leisti laisvalaikį (žr. 9 pav.).

9pav. Pagrindinės mokyklos bibliotekos populiarumo priežastys.

Vienuoliktasis anketos klausimas, mokyklos bibliotekininkų klausia, ar metodai, skirti populiarinti mokyklos biblioteką, pasiteisina, ar jie jaučia atsakomąją reakciją. Svarbu, kad metodai būtų veiksmingi ir pasiteisintų, todėl taikomi metodai turi būti patrauklūs ir įtraukiantys mokyklos bendruomenę į vykdomą veiklą. Iš viso gauta 113 atsakymų, kiti 51 respondentas į klausimą neatsakė. Suskaičiavus turimus rezultatus paaiškėjo, kad 86% (97 respondentai iš 113) mano, kad jų taikomi metodai yra veiksmingi, likusieji 14% kategoriškai neteigė, kad metodai nepasiteisina ir kad visiškai nejaučia atsakomosios reakcijos. Pasirinkti atsakymų variantai buvo tokie: labai retai, kartais, veiksmingi tik iš dalies. Ir tik vienas respondentas nurodė, kad metodai neveiksmingi, reakcijos nėra.

Veiksmingiausi metodai, labiausiai pritraukiantys mokyklos bendruomenę į biblioteką – naujų knygų pristatymai, po kurių bibliotekoje padaugėja lankytojų ir norinčiųjų skaityti. Taip pat labai didelis traukos objektas yra bibliotekos organizuojami renginiai ir rengiami projektai. Po bibliotekos renginių ypač jaučiama teigiama mokyklos bendruomenės reakcija. Mokiniai būna įtraukiami į renginių organizavimą, jiems suteikiama galimybė realizuoti save, pristatyti savo darbus ir pan.

Apie metodų veiksmingumą bibliotekininkai dažniausiai sprendžia iš atsakomosios reakcijos, padėkų. Kiti bibliotekininkai remiasi anketinių apklausų apie jų vykdomą veiklą duomenimis bei vidinio audito duomenimis, kurie būna palankūs ir teigiami mokyklos bibliotekos atžvilgiu. Taip pat apie veiksmingumą sprendžiama iš pagausėjusio ar nuolat didėjančio skaitytojų skaičiaus bibliotekoje. Šie rodikliai leidžia bibliotekininkams pajusti ir suprasti, kad jų veikla ir pastangos pasiteisina ir atneša naudą. Taip pat bibliotekininkai mini, kad nuolat reikia ieškoti naujų būdų norint pritraukti mokyklos

bendruomenę. Dalis bibliotekininkų teigia, kad jiems sunku įgyvendinti sumanymus, nes jie nejaučia pedagogų ar administracijos palaikymo. Vis dar gajios tradicinės metodikos, kai svarbiau yra mokytojas ir vadovėlis, pedagogai ir administracija nepripažįsta bibliotekų svarbos mokymosi procese, tačiau bibliotekininkams vis tiek svarbu atrasti savo vaidmenį ugdymo programoje. Tokiu atveju yra ypač svarbu inicijuoti ir skatinti partnerystę, akcentuojant pedagogam bibliotekos naudą organizuojant mokymo procesą – taip teigia IFLA/UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms.

10 pav. atsakiusiuju į klausimą apie metodų veiksmingumą ir jaučiamą reakciją procentinė išraiška.

Dvyliktasis anketinio tyrimo klausimas, teiraujasi bibliotekininkų, apie anksčiau taikytus metodus, kurie galbūt nepasiteisino ir kodėl. Bibliotekininkų prašoma pasidalinti patirtimi. Atsakymai padės išsiaiškinti, kokie metodai yra neveiksmingi ir kodėl, gal būt padės išvelgti, kodėl tie metodai nepasiteisina, ar galima ką nors keisti. Į šį klausimą atsakė labai nedidelė dalis respondentų. Iš 164 atsakymus pateikė 57 bibliotekininkai. Iš atsakiusiuju 79% (45) respondentų teigė, kad jų taikomi metodai pasiteisina, naujų metodų jie netaiko. Taip pat jie nurodo, kad reikia dirbti atsižvelgiant į skaitytojų poreikius, tokiu atveju metodai pasiteisina, nes remiasi skaitytojų pageidavimais. 17 respondentų iš 45 aiškina, kad metodai taikomi tie patys, tačiau nuolat siekiama atnaujinti veiklos pobūdį, ieškoma kitokių problemų sprendimo būdų, metodai taikomi lanksčiai, taip, kad jie būtų patogūs visiems, taip pat bibliotekininkai teigia, kad jie įsiklauso į mokinių ir pedagogų patarimus. Likę respondantai vardina keletą nepasiteisusių metodų. Tačiau tai nepasiteisina tik išvardintu atveju, iš kitų klausimų-atsakymų žinome, kad tokie metodai tinkamai veikia, galima manyti, kad skiriasi jų taikymo priemonės. Nepasiteisina skaitymo konkursai, nes mokiniai stengiasi pasiskolinti bibliotekoje kuo daugiau knygų, tačiau jų neskaito. Informacija apie naujai gautas knygas mokytojų kambaryje nesusilaukė jokios reakcijos. Mokyklos bibliotekos veiklos pristatymai mokinių tėvams taip pat

nesusilaukė jokios tėvų reakcijos, todėl nuspręsta jų atsisakyti. Informacinės valandėlės perduotos lituanistams, nes bibliotekininkas dėl didelio darbo krūvio nespėdavo pasirūpinti kokybiškų paslaugų teikimu. Keletas respondentų išskiria, kaip neoptimalų metodą anketinius tyrimus apie bibliotekos veiklą – pasak respondentų, atsakymai į anketos klausimus būna nenuoširdūs, prieštaraujantys vienas kitam, anketos gadinamos. Skaitymo skatinimui naudotas metodas, kai su skaitoma knyga į namus keliauja žaislas-klausytojas, nesusilaukė populiarumo, todėl tokia veikla nutraukta. Anksčiau veikęs bibliotekininkų būrelis nustojo dirbti, nes jau kelinti metai jam neskiriama nei valandų mokyklos tvarkaraštyje nei lėšų veiklai finansuoti.

Galime išskirti vieną priežastį, kuri trukdo taikomiems metodams pateisinti – tai ryšių ir bendradarbiavimo tarp mokyklos bibliotekos ir mokyklos bendruomenės stoka. Tam, kad taikomi metodai būtų veiksmingi, būtina užmegzti ryšius ir nuolat juos palaikyti, įtikinti mokyklos administraciją ir bendruomenę mokyklos bibliotekos reikalingumu ir nauda vystant ugdymo procesus. Tai rodo respondentų atsakymai, kuriuose jie mini, kaip ar kada buvo susidorota su neveiksmingais metodais, pvz. „bibliotekos fondo komplektavimas pagerėjo, kai buvo sudaryta komplektavimo grupė iš visų mokyklos bendruomenės narių“, „mokyklos direktorių kaita ir naujos direktorės požiūris į biblioteką, kaip ugdymo proceso dalyvę, žymiai pagerino veiklos efektyvumą“.

Paskutinis, tryliktasis, anketos klausimas nukreiptas į ateities planus ir vizijas. Klausta, ką mokyklos bibliotekininkai keistų savo mokyklos bibliotekoje, esant galimybėms. Atsakymai į klausimą padeda atskleisti mokyklos bibliotekos trūkumus, ateities vizijas ir perspektyvas ir parodo, ko trūksta tinkamai ir veiksmingai jos veiklai užtikrinti. Į anketos klausimą atsakė 66% (108 iš 164). Didžioji dauguma – 88% (95 iš 108) norėtų matyti pokyčius savo darbo vietoje. Likusieji 12% (13 iš 108) nieko keisti nenorėtų arba nežino atsakymo, teigia, jog tai sunkus klausimas. Norintieji keisti savo darbo vietą ir sąlygas jose dažniausiai neapsiriboja vienu pakeitimu. Visų respondentų norai realūs ir tikslingi, reikalingi sklandžiam ir efektyviam bibliotekos darbui užtikrinti, tačiau juos riboja finansinės galimybės. Žemiau pateikiamos mokyklos bibliotekininkų išskirtos pagrindinės pokyčių reikalaujančios sritys:

- Valstybės/ bendruomenės požiūris į mokyklos biblioteką;
- Per mažas etatų skaičius;
- Seni baldai;
- Nepatraukli bibliotekos aplinka;
- Netinkama strateginė vieta mokykloje;
- Pasenę, nenaudojami fondai;

- Prasta informacinių technologijų, techninė bazė;
- Per maža bibliotekos erdvė/patalpos;
- Atlyginimai, neatitinkantys darbo krūvio ir bibliotekininkų kompetencijos.

Daugiausiai nepasitenkinimo išreiškiama prasta informacinių technologijų, technine baze – šioje srityje pokyčius norėtų matyti 35 respondentai. Mokyklos bibliotekoje jie norėtų įrengti daugiau kompiuterizuotų darbo vietų arba jas visiškai atnaujinti, kad veiktų interneto ryšys, suteikti galimybę bendruomenei klausytis garso įrašų, žiūrėti vaizdo medžiagą, taip pat, kad visi norintys galėtų kopijuoti, skenuoti ir ramiai ir netrukdomai dirbti. Kiek mažiau, t.y. 33 respondentai, norėtų iš dalies arba visiškai atnaujinti bibliotekos grožinės, metodinės, informacinės literatūros fondus, norėtų įsigyti daugiau periodinių leidinių. Argumentuodami šį atsakymą daugelis teigia, kad fondų atnaujinimas yra būtinas, nes moksleiviai nenori skaityti senų, išoriškai nepatrauklių knygų, juos domintų ne tik naujai perleistos knygos, bet ir vaikų ir paauglių literatūros naujovės, o knygoms įsigyti skiriama labai mažai lėšų, todėl senieji fondai lieka nenaudojami ir užima vietas lentynose.

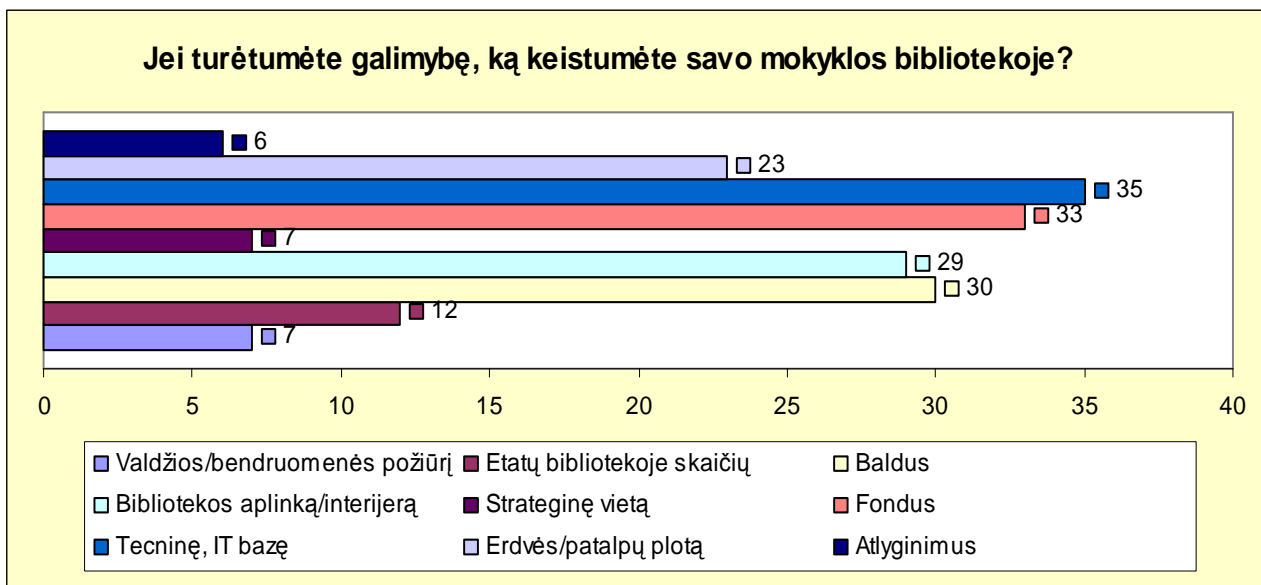
Naujų baldų trūkumu skundžiasi 30 respondentų. Pasak bibliotekininkų, jie norėtų atnaujinti baldus, nes dauguma yra pasenę ir seniai netekę estetinės išvaizdos, yra nepatogūs. Respondentai norėtų patogių ir naujų lentynų knygoms, minkštasuolių, patogių darbui stalų skaitytojams, kompiuteriams ir baldų, kurie būtų funkcionalūs ir patogūs tiek jiems, tiek mokyklos bendruomenei.

29 respondentai keistų ir bibliotekos interjerą. Daugelio bibliotekų patalpos reikalauja bent elementarios, kosmetinės renovacijos. Bibliotekininkai keistų mokyklos bibliotekos interjerą, patalpas darytų estetiškas, jaukias darbui ir poilsiui. Įsikurti didesnėse ir erdvesnėse patalpose norėtų 23 respondentai. Pagrindinė priežastis – erdvės trūkumas, nėra atskirų patalpų skaityklai, darbo vietoms sukurti, vadovėliams laikyti, nepatogu vesti renginius ir pan. Didesnė bibliotekos erdvė ar patalpų plotas leistų efektyviau vykdyti bibliotekos veiklą ir teikti kokybiškesnes paslaugas.

12 respondentų norėtų įsteigti dar vieną arba net kelis papildomus etatus mokyklos bibliotekoje. Atsakymas argumentuojamas tuo, kad vienas bibliotekininkas nėra pajėgus atlikti visų jam pavestų funkcijų, vienam bibliotekininkui tenka dirbti dviejose (ir daugiau) patalpose, bibliotekininkai taip pat daugeliu atvejų pageidautų ir informacinių technologijų specialisto etato, jiems taip pat padėtų geriau organizuoti ir vykdyti darbą techninio darbuotojo etatas. 7 respondentams nerimą kelia jų bibliotekos strateginė padėtis mokyklos pastate, dažniausiai ji įkurta nepatogioje skaitytojams vietoje, paskutinių aukštų koridorių galuose, ir tai nepadedą pritraukti mokyklos bendruomenės, į biblioteką patekti nepatogu. Taip pat 7 respondentai pirmiausiai imtųsi keisti ne pačią biblioteką, o valdžios pareigūnų

arba mokyklos bendruomenės požiūrį į ją. Pokyčius nuo mokyklos bibliotekininkų atlyginimų pakėlimo pradėtų 6 respondentai (žr. 11 pav.).

Galime teigti, jog bibliotekininkų norai ir vizijos yra labai realūs ir reikalingi kokybiškam bibliotekos darbui užtikrinti. Daugelis atsakinėjusiųjų pirma nurodo nuo ko pradėtų pokyčius, nes daugeliu atveju net ir opiausias ir svarbiausias mokyklos bibliotekos problemos negali būti išspręstos, nes nėra užtikrinamas reikalingas finansavimas.

11 pav. Bibliotekininkų pageidaujami pokyčiai esant galimybėms.

3.5 Tyrimo apibendrinimas

Galime teigti, kad mokyklos bibliotekos paslaugos teikiamos visoms pagrindinėms tikslinėms grupėms. Mokyklos bibliotekose aptarnaujami ne tik mokiniai ir mokytojai, bet ir kita mokyklos bendruomenės dalis, kuri suinteresuota mokyklos veikla. Pagrindinės mokyklos bibliotekų paslaugos nors ir netolygiai, bet teikiamos ir mokiniams ir pedagogams. Vienos bibliotekos teikdamas įvairias paslaugas teikia pirmenybę mokiniams, kitos labiau pasitiki mokytojais, nors ir labai maža procentų dalimi, bet mokytojams teikiamos palankesnės galimybės naudotis bibliotekos technine baze. O vos vieno procento svyravimas nustatytas tarp mokinių ir mokytojų galimybės naudotis kompiuteriais ir internetu. Taip pat, didžiojoje dalyje bibliotekų efektyviai vyksta mokyklos bendruomenės informavimas apie bibliotekoje teikiamas paslaugas – 80% respondentų taiko daugiau nei keturis būdus informacijos apie bibliotekos veiklą sklaidai. Ryšius su kitomis bibliotekomis ir kultūros

organizacijomis palaiko 88% respondentų. Taigi galime manyti, kad mokyklos bibliotekoje yra aptarnaujami visi mokyklos bendruomenės nariai, paslaugos teikiamos bibliotekos lankytojams yra reikalingos ir naudingos mokyklos bendruomenei, apie jas nuolat informuojami interesantai, bei geresnei paslaugų kokybei užtikrinti palaikomi ryšiai su kitomis kultūros organizacijomis

Pagal gautus tyrimo duomenis galima teigti, kad mokyklos biblioteka aktyviai įsitraukia į visos mokyklos bibliotekos veiklą, padeda mokiniams ir pedagogams. Nors mokyklos bibliotekininkai mano turintys pakankamai žinių informaciniam mokinių raštingumui ugdyti, tačiau didžioji dauguma – 76% – norėtų gilinti jau turimas žinias ar įgyti naujų, labiausiai norima tobulėti kompiuterinio raštingumo srityje. Įvairius mokyklos bibliotekos populiarinimo būdus nurodė 95% respondentų. Mokyklos bibliotekos veikla yra populiarinama ne tik tarp mokyklos bendruomenės narių, bet ir už mokyklos ribų.

Mokyklos bibliotekos indėlis į informacinio raštingumo ugdymą vykdomas daugelių būdų, tačiau populiariausi yra mokymai orientuoti bibliotekos fonduose ir mokymai naudoti internetu. Daugumoje mokyklų integruotos ar atskiros informacinių gebėjimų pamokos taip pat vyksta tik su bibliotekininkų pagalba. Prie informacinio ugdymo pamokų mokyklų bibliotekininkai prisideda patys, rengdami arba prisideddami mokytojams rengiant integruotas informacinio raštingumo pamokas. 117 respondentų teigia vienokiu ar kitokių būdų prisidedantys prie šios veiklos, nors didesnę dėmesį kol kas bibliotekininkai skiria bibliotekinių įgūdžių ugdymui. Pirmoji pažintis su mokyklos biblioteka dažniausiai įvyksta vos pradėjus lankyti mokyklą, kartais supažindinamos ir priešmokyklinių vaikų grupės. Mokyklų bibliotekininkai apie savo veiklą praneša tiek pradinukams, tiek pagrindinių ir vidurinių mokyklų mokiniams, daugelių atveju tai priklauso nuo bendrojo lavinimo mokyklų tipo.

Trečioji tyrimo dalis skirta išsiaiškinti taikomų metodų veiksmingumą. Iš tyrimo rezultatų matyti, kad mokyklos biblioteka yra populiari ir mėgstama mokyklos bendruomenės vieta – taip teigia 121 respondentas. Kaip pagrindinį bibliotekos traukos aspektą galime įvardinti galimybę praleisti laisvą laiką nuo pamokų, taip pat bendruomenę traukia jauki ir maloni aplinka, bibliotekininkų geranoriškumas. 86% respondentai mano, kad jų taikomi metodai yra veiksmingi, apie tai jie sprendžia iš didelio mokyklos bendruomenės lankomumo skaičiaus bibliotekoje ar net specialiai atliktų tyrimų. Daugelis taikomų metodų pasiteisina, tačiau įgyvendinti idėjas ir padaryti taip, kad jos būtų veiksmingos, bibliotekininkams trukdo nepakankama administracijos ir pedagogų parama. Tačiau daugeliu atvejų taikomi metodai yra veiksmingi ir sulaukiantys teigiamos reakcijos. Labiausiai bibliotekininkai savo darbe norėtų keisti techninę bazę ir pasenusius mokyklų bibliotekų fondus.

Taigi, išsikeltą hipotezę, kad Lietuvos mokyklų bibliotekos teikdamos paslaugas ir taikydamos metodus skirtus informaciniam įgūdžiams ugdyti, savo darbą atlieka veiksmingai, galime patvirtinti,

nors ne visose mokyklos bibliotekose minėta veikla vyksta sklandžiai ir užtikrintai. Daugeliui mokyklų bibliotekų trūksta tinkamos techninės bazės, naujų fondų, ir daugelis bėdų kyla dėl per mažo finansavimo, tačiau pačių bibliotekininkų kompetencija ir noras dirbti bei tobulėti leidžia užtikrinti bent pradinį pamatą informacinių įgūdžių ugdymo srityje.

IŠVADOS

Informaciniai įgūdžiai – tai įgūdžiai, kuriais remiasi mokiniai norėdami nustatyti informacijos, sąvokų ir idėjų tikslą, o vėliau apmastyti, kaip efektyviau tuos įgūdžius pritaikyti. Informacinių įgūdžių sąvoka sieja daugybę šalutinių ir būtinausių įgūdžių, susijusių su skaitymu, rašymu, įvairiais ieškojimais, taisyklėmis, organizavimu, dorojimu, mąstymu, analizavimu bei pristatymu.

Informaciniai įgūdžiai – tai gebėjimas ne tik naudotis mokyklos bibliotekos fondu ar informacinėmis technologijomis, informaciniai įgūdžiai – tai mąstymo procesas. Informacinių įgūdžių ugdymas gali būti mokomas atskirai ir įjungimas į bendrus pamokų planus. Mokant vaikus ir ne tik informacinių įgūdžių svarbu atsižvelgti į mokinių pasirengimo lygį ir mokymo metodus taikyti jiems suprantama kalba ir struktūra, paskirstant užduotis taip, kad jų atlikimas nebūtų sudėtingas, o skatintų mokytis ir tobulėti. Mokytojas ir bibliotekininkas dalyvauja informacinių įgūdžių ugdymo procese, o mokyklos bibliotekininkas be kitų savo funkcijų turi populiarinti skaitymą, dalyvauti skaitymo skatinime, savo vartotojams gebėdamas bendrai ar individualiai siūlyti tinkamus informacijos išteklius. Norint efektyviai diegti informacinių įgūdžių ugdymą šios srities tyrinėtojai siūlo daugybę modelių, kuriuos taikydami išmokstame rasti ir panaudoti informaciją. Visi pateikiami modeliai yra panašūs, nes jie apima visus žingsnius, kurie reikalingi informacijai suvokti, rasti ir panaudoti. Taikant informacinių įgūdžių ugdymo metodus neatsiejamas veiksnys yra bendradarbiavimas tarp mokyklos bibliotekininko ir mokyklos bendruomenės. Be partnerystės/ bendradarbiavimo tarp mokytojų, mokyklos bibliotekininkų ir kitų mokslo, švietimo ir kultūros institucijų informacinė veikla nesugebės funkcionuoti visu pajėgumu.. Europos Komisija, siekdama kokybiško švietimo rengia projektus, kuria interneto portalus, kurie padėtų suinteresuotiems pedagogams diegti informacinių įgūdžių ugdymą, dalintis informacija, pristatyti savo projektus, diskutuoti.

Kaip mokyti informacinių įgūdžių moksleivius daug informacijos galima rasti duomenų bazėje „Virtuali kelionė klasėje“– šis tinklapis skirtas pedagogams, jame pateikiama daugybė pamokų pavyzdžių. Aptartasis projektas „Dovanoju kačiuką“ skirtas penktokams, tai puikus pavyzdys, kaip informacinių gebėjimų pamokas integruoti į kitus mokomuosius dalykus, šiuo atveju gamtos mokslų. Pernai Lietuvoje duris atvėręs pirmasis integruotas informacijos centras Marijampolėje yra puikus viešosios bibliotekos padalinio –Multicentro ir mokyklų bendradarbiavimo pavyzdys.

Remiantis įstatymais, kurie reglamentuoja mokyklų bibliotekų veiklą, galime sakyti, jog mokyklos biblioteka ir informacinis raštingumas- neatsiejami dalykai. Lietuvos respublikos bibliotekų

įstatymas numato mokyklos bibliotekų vietą bibliotekų sistemoje. Tačiau neaišku, kas iš tiesų turėtų labiau rūpintis mokyklų bibliotekomis – Kultūros ar Švietimo ir mokslo ministerija. Todėl bibliotekininkai susiduria su finansavimo problemomis, o ekonominis nepasitenkinimas dažnai sąlygoja neigimus veiksmus mokyklų bibliotekininkų veikloje: jiems pritrūksta motyvacijos, nekelia kvalifikacijos, nebesidomi naujovėmis. Lietuvos mokyklų bibliotekų koncepcija numato mokyklos bibliotekos pokyčius, tačiau šiandienos žiniomis ne visos mokyklų bibliotekos spėja „koja kojoni“ su koncepcijoje skelbiamomis idėjomis.

Atlikto tyrimo duomenys byloja, kad mokyklos bibliotekos paslaugos teikiamos visoms pagrindinėms tikslinėms grupėms. Mokyklos biblioteka aktyviai įsitraukia į visos mokyklos veiklą, padeda mokiniams ir pedagogams. Nors mokyklos bibliotekininkai mano turintys pakankamai žinių informacinio raštingumo žinioms skleisti, tačiau didžioji dauguma norėtų gilinti jau turimas žinias ar įgyti naujų. Mokyklos bibliotekos indėlis į informacinio raštingumo ugdymą vykdomas daugelių būdų, tačiau populiariausi yra mokymai orientuoti bibliotekos fonduose ir mokymai naudoti internetu. Daugumoje mokyklų integruotos ar atskiros informacinių gebėjimų pamokos taip pat vyksta tik su bibliotekininkų pagalba.

Iš gautų tyrimo duomenų matyti, kad mokyklos biblioteka yra populiari ir mėgstama mokyklos bendruomenės vieta. Taigi, išsikeltą hipotezę, kad Lietuvos mokyklų bibliotekos teikdamos paslaugas ir taikydamos metodus skirtus informaciniams įgūdžiams ugdyti, savo darbą atlieka veiksmingai, galime patvirtinti, nors didžioji dalis mokyklų bibliotekų susiduria su įvairiomis problemomis.

Dabartinė Lietuvos mokyklų bibliotekų padėtis rodo, kad informacinių įgūdžių ugdymas negali tinkamai funkcionuoti esant nepakankamam finansavimui, mokyklos bibliotekininkai nėra vertinami kaip lygiaverčiai pedagogų partneriai, mokyklų direktoriai dažnai nesupranta mokyklos bibliotekos funkcijų, tačiau bibliotekininkų pastangos ir metodų taikymas pasitelkiant jau turimus resursus leidžia užtikrinti informacinio raštingumo mokymus.

Veiksmingumas vykdant organizuotą informacinę veiklą yra akivaizdus. Mokiniai suteikiami viso gyvenimo mokymosi pagrindai. Samprotaujant apie šiuolaikinės mokyklos biblioteką, kuri turi visą reikiamą materialinę bazę ir šiuolaikiško požiūrio bibliotekininką, kuris sugeba bendradarbiauti su mokyklos bendruomene ir efektyviai diegti informacinius įgūdžius, tampa daug lengviau siekti užsibrėžtų tikslų ir dirbti pagal tarptautinių organizacijų rekomendacijas.

SUMMARY. INFORMATION ACTIVITY IN A SCHOOL LIBRARY: SERVICES, METHODS AND EFFICIENCY

Today information society's life cannot be imagined without skills which children will need in the future not only at school but also in everyday life and later at work. So school libraries have to collect a fund necessary for learning as well as teach to use it.

This topic is relevant because consistent practical application of information skills at school provides the basis for children's future and their information abilities. The aim of this work is to show influence of school libraries in developing skills of information activity in comprehensive schools in Lithuania by analysing school library services, methods of their implementation and efficiency. The task of this work is to find out which information activity is done by school libraries, to analyse services provided by school libraries and their availability for a school community, to find out methods used by school libraries to develop skills of information literacy and legal documents as well as recommendations regulating school libraries activity, to give practical and efficient examples of information literacy teaching and to analyse if provided services and used methods are efficient. The object of this Master's paper is information activity in school libraries. The goal of this work is to analyse development of information skills in school libraries, school library services, used methods and their efficiency. The following methods are used in this paper: nonfiction, document analysis, comparison, inductive, deductive and empirical.

Nonfiction, comparison and inductive methods were used to draw a conclusion that school libraries engage in information activity for their school community. Information activity is related to services provided by libraries, service providers – school librarians and consumers of these services. In order to have efficient development of information skills researchers provide a variety of models and methods that can help to find and use information. Librarian's competence, collaboration between a school librarian and school community are essential in using methods of information skills development. Empirical short-term practical research in Lithuanian comprehensive schools helped to draw a conclusion that services provided by school libraries and used methods are efficient in development of information skills. Although school librarians face financial problems, information activity is smooth, various methods are used and new methods that could improve quality of provided services are searched for.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

- AIKOS* [Interaktyvus]. [Vilnius]: ŠMM,2004 [žiūrėta 2008 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.aikos.smm.lt/statistika/Ins4_1.html >.
- Aktyvaus mokymosi metodai* / Atviros Lietuvos fondas, vert. V. Lepeškienė. – Vilnius: Garnelis, 1998. – 148 [3] p
- AUGUSTAITIENĖ A. *Biblioteka šių dienų mokykloje. Tarp knygų*, 2005, nr. 2, p. 9-10.
- Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys* / LNB, bibliotekininkystės centras. – Vilnius: LNB, 2003. – Sąs. 4. – 174 [1] p.
- BLIŪDŽIUVIENĖ N. *Mokyklų ir viešųjų bibliotekų bendradarbiavimas- Skandinavijos patirtis. Šiandien aktualu*, 2007, nr. 1(36), p. 166-171.
- BUDNIKIENĖ R. „*Informacinių gebėjimų ugdymo pamoka*“ *Pagrindiniai ir papildomi knygos tekstai*“. Šiandien aktualu, 2007, nr. 2 (37), p. 129-133.
- BUDNIKIENĖ R. *Informacijos paieška enciklopedijose ir žodynuose. Šiandien aktualu*, 2008, nr. 1(38), p. 93-99.
- BUDNIKIENĖ R. *Kaip mokome ir mokomės mokytis. Šiandien aktualu*, 2007, nr. 1 (36), p. 135- 152.
- BUDNIMIENĖ R. *Dovanoju kačiuką* [Interaktyvus]. – Panevėžys, 2004 [Žiūrėta 2008 sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://metodika.emokykla.lt/sites/vkk/Konkurso%20dokumentai/Dovanoju_kaciuka.pps>.
- BUŽERMANIENĖ L. *Informacinis raštingumas bibliotekoje. Šiandien aktualu*, 2005, nr. 2 (33), p. 116- 119.
- ČIVILIENĖ L. *Vaikų užimtumas mokyklos bibliotekoje. Tarp knygų*, 2005, nr. 2, p. 11- 13.
- DAGIENĖ V., KRAPAVICKAITĖ D. *Pradinio ir specialiojo ugdymo Lietuvoje analizė informacinių Dėl vidurinių mokyklų ir gimnazijų bibliotekų veiklos. [Interaktyvus] Lietuvos respublikos mokslo ir švietimo ministerija, 2001[žiūrėta 2007, lapkričio 5]. Prieiga per internetą:<http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/bsp9.htm>.*
- Draugiškas internetas* [Interaktyvus]. Vilnius, 2005 [žiūrėta 2008 m. lapkričio 6]. Prieiga per internetą: <http://www.draugiskasinternetas.lt/isc/html/v_turvallisus_ia_lapsen_ika.htm > .
- Education and training* [Interaktyvus] / Europos komisija. – Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html >.
- Eleraningeuropa* [Interaktyvus] / Europos komisija. – Prieiga per internetą: <<http://www.elearningeuropa.info/main/index.php?page=home> >.

- eTwinning- Mokyklų partnerystė Europoje* [Interaktyvus] / Europos komisija. – Vilnius, 2004-2008. – Prieiga per internetą: <<http://www.etwinning.net/ww/lt/pub/etwinning/index2006.htm>>.
- European Schoolnet* [Interaktyvus]. – Prieiga per internetą: <<http://www.europeanschoolnet.org/ww/en/pub/eun/news/newsletters.htm>>.
- Europos sąjungos projekto PULMAN gairės* / Vilnius :VU leidykla, 2002. – 141 p.
- HERRING J.E. *Informacinių įgūdžių ugdymas*. – Vilnius: Garnelis, 1998. – 183 [1] p.
- IFLA/ UNESCO gairės mokyklų bibliotekoms* / vertė D. Andriuškevičienė. – Vilnius : Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2004. – 44 p.
- IFLA/ UNESCO Mokyklų bibliotekų manifestas* [Interaktyvus] / [vertė A. Glosienė]. Vilnius, 2000 [Žiūrėta 2007 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifesto-li.pdf>>
- Iliustruotas enciklopedinis žinynas* / [sudarė D. Gudonavičienė et. al.]. – Kaunas: UAB “Jotema“, 2003. – 352 p.
- JASKONIENĖ D. *Viešųjų bibliotekų paslaugos*. Biblioteka ir skaitytojas : teminis straipsnių rinkinys, 2001, p. 70- 73.
- JOHANNSEN C. G., PORS N. O. *Pokyčių ir kokybės valdymas* - Klaipėda: KU, 2005. – 203 [1] p.
- KARDELIS K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* : vadovėlis. – Kaunas: Judex, 2002. – 400 p. - P. 324.
- KRYŽANAUSKIENĖ I. *Bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekos šiandien*. Tarp knygų, 2007, nr. 5, p. 9-12.
- KUHLTHAU C. C. *The proces of learning from informatikon*. Shool libraries worldwide, 1995, vol. 1, nr. 1. p. 1- 12.
- KÜHNE B. *The Barkestorp Project: investigating school library use*. Shool libraries worldwide, 1995, vol. 1, nr. 1. p.13- 27.
- Lietuvos mokyklos bibliotekos koncepcija* [Interaktyvus] / LR Švietimo ir mokslo ministras. –Vilnius, 2001-06-13 [Žiūrėta 2008 gegužės 7 d.].- Įsakymas Nr. 982. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/01_982.htm>.
- LRS. *LR Bibliotekų įstatymas* [Interaktyvus]. Vilnius: LRS, 2004 [Žiūrėta 2008 m. balandžio 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=238641>
- MOZŪRAITĖ V. *Direktorius ar bibliotekininkas- kas svarbesnis?*. Tarp knygų, 2001, nr. 3, p. 11-13.
- MOZŪRAITĖ V. *Informacinių gebėjimų ugdymas mokyklos bibliotekoje*. Tarp knygų, 2001, nr. 5, p. 9- 11.
- MOZŪRAITĖ V. *Kokia mokyklos bibliotekos ateitis?* Tarp knygų, 1997, nr. 5, p. 5- 6.

MOZŪRAITĖ V. *Mokyklos biblioteka ar mokyklos informacijos centras?* Tarp knygų, 2001, nr. 4, p. 3.

MOZŪRAITĖ V. *Mokyklų media centrai*. Informacijos mokslai, 1997, nr. 7(2), p. 70-77.

MOZŪRAITĖ V. *Reikalavimai profesionalui*. Tarp knygų, 1998, nr. 4, p. 13-14.

MOZŪRAITĖ V. *Šiuolaikinės mokyklos bibliotekos kaita* [Interaktyvus]. Vilnius, 2000. [žiūrėta 2008, sausio 4]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/15/str8.html>>

MOZŪRAITĖ, V. *Mokyklų bibliotekos*. In *Knygotyra* : enciklopedinis žodynas. Vilnius, 1997, p. 263-264 p. – 413 [3] p.

Multicentras [Interaktyvus]. – Marijampolė, 2007- 2008 [Žiūrėta 2008 m gruodžio 21 d.]- Prieiga per internetą. <<http://www.marijampole.mvb.lt/multicentras>>.

NARŠČIUVIENĖ V. *Garsinis skaitymas vaikų bibliotekose*. Šiandien aktualu, 2005, nr. 1 (32), p. 124-127.

NARŠČIUVIENĖ V. *Pasvarstykite apie ateities mokyklos biblioteką*. Šiandien aktualu, 1997, 2 pusmetis, p. 38- 39.

OBCARSKAITĖ E. *Vaikų skaitymo skatinimas ir „knygų krepšeliai“*. Šiandien aktualu, 2006, nr. 2 (35), p. 109-111.

PETUCHOVAITĖ R. *Mokykloje dirbančio bibliotekininko kompetencija ir problemos*. Tarp knygų, 2006, nr. 9, p. 6- 10.

SAVUKYNAITĖ J. *Vaikai Lietuvos bibliotekose 2006 m*. Tarp knygų, 2007, nr. 11, p. 8- 11.

SAVUKYNAITĖ J. *Vaikai Lietuvos viešosiose bibliotekose 2004m*. Tarp knygų, 2005, nr. 12, p. 1- 4.

SAVUKYNAITĖ J. *Vaikų literatūros skyrių darbas 2005- aisiais*. Tarp knygų, 2006, nr. 12, p. 3- 7.

Skaitymo metai 2008 [Interaktyvus]. – Vilnius, 2008 [Žiūrėta 2008 m. lapkričio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.skaitymometai.lt/>> .

Tarptautinis žodžių žodynas [Interaktyvus]. – Kaunas, 2002 [Žiūrėta 2007 gegužės 4 d.]. Prieiga per internetą:<<http://kazkas.kobra.ktu.lt/index.php?sid=25580cb8154bbd9e7acf93f758b73520&Nr=1815>>.

Teoriniai bibliotekininkystės pagrindai / sudarė Genovaitė Raguotienė. – Vilnius: STL, 1995. – P. 197-207.

TUKEVIČIENĖ G. *Informacinis raštingumas* [Interaktyvus]. –Kaunas, [Žiūrėta 2008 m. gruodžio 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.mokom.lt/UserFiles/File/Skaidres1.pdf>> .

Vaikai ir šeima / Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas. – Vilnius: Mokslo aidai, 1998. – 35 [1] p.

Virtuali kelionė klasėje [Interaktyvus] . – Prieiga per internetą:<<http://metodika.emokykla.lt/default.htm>>.

PRIEDAS 1.

Anketos pavyzdys.

Vilniaus universiteto, Komunikacijos fakulteto, Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos programos studentė, Beata Dervinskytė, rengia magistro darbą tema „Informacinė veikla mokyklos bibliotekoje: paslaugos, metodai veiksmingumas“ ir prašo Jūsų atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Jūsų atsakymai padės rengiant magistro darbą. Atsakymus prašytume siųsti iki LAPKRIČIO 7 dienos. Užpildytą žemiau pateiktą anketą galite siųsti elektroniniu paštu beata.dervinskyte@kf.vu.lt arba beata.dervinskyte@gmail.com, taip pat paprastu paštu adresu S. Nėries 13-55, Vilnius

1. Ką aptarnauja Jūsų mokyklos biblioteka?: (tinkamus pažymėti „+“)

Mokinius	
Pedagogus	
Mokyklos administraciją	
Kitą mokyklos personalą	
Mokinių tėvus	
Buvusius mokinius/ mokytojus	

2. Kokios paslaugos yra teikiamos Jūsų mokyklos bibliotekoje? (tinkamus pažymėti „+“)

	Mokytojams	Mokiniam
Informacija apie naujai gautus leidinius		
Rekomenduojamų perskaityti knygų sąrašai		
Prieiga prie informacinių technologijų (kompiuterių)		
Internetas		
Intranetas		
Knygų skolinimas skaitykloje		
Knygų skolinimas į namus		
Elektroninis knygų katalogas/ MOBIS		
Galimybė naudotis garso aparatūra		
Galimybė naudotis vaizdo aparatūra		
Galimybė kopijuoti dokumentus		
Galimybė skenuoti dokumentus		
Galimybė atsispausdinti dokumentus		
Galimybė įsirašyti informaciją į savo laikmeną		
Kita (įrašyti)		

3. Kokiais būdais informuojate mokyklos bendruomenę apie bibliotekoje teikiamas paslaugas? (tinkamus pažymėti „+“)

Raštu (skelbimai)	
Raštu individualiai	
Žodžiu (susirinkimuose ir pan.)	
Žodžiu individualiai	
Per mokyklos radiją	
Mokyklos skelbimų lentoje	

Bibliotekos skelbimų lentoje	
Mokyklos interneto svetainėje	
Kita (įrašyti)	

4. Ar Jūsų mokyklos biblioteka bendradarbiauja su: (tinkamus pažymėti „+“)

Kitų mokyklų bibliotekomis	
Aukštųjų mokyklų bibliotekomis	
Viešosiomis bibliotekomis	
Muziejais	
Archyvais	
Kitomis kultūros ir mokslo organizacijomis	

5. Kaip aktyviai Jūsų mokyklos biblioteka dalyvauja mokyklos bendruomenės veikloje?
(supažindina mokytojus su nauja metodine literatūra, padeda moksleiviams rengti projektines užduotis, mokyklos renginius ir pan.)

.....
.....
.....
.....

6. Kaip manote, ar mokyklos biblioteka yra populiari ir mėgstama mokyklos bendruomenės vieta?
Kodėl?

.....
.....
.....
.....

7. Kaip manote, kokių profesinių įgūdžių Jums trūksta, kad galėtumėte geriau skleisti informacinio raštingumo žinias mokykloje? Ar norėtumėte pagilinti jau turimas žinias?

.....
.....
.....
.....

8. Kokiais būdais/ metodais siekiate populiarinti / reklamuoti mokyklos biblioteką?

.....
.....
.....
.....

9. Kokiais būdais mokyklos biblioteka prisideda prie informacinio raštingumo ugdymo? (tinkamus pažymėti „+“)

Mokymai orientuoti bibliotekos fonduose	
Mokymai naudoti internetu / atlikti paiešką	
Komunikacijos gebėjimų mokymai (pristatant projektus)	
Ekskursijos	
Atskiros informacinių gebėjimų ugdymo pamokos / -a	
Integruotos į kitus dalykus informacinių gebėjimų pamokos	
Informaciniai renginiai (kokie? Įrašykite žemiau)	

.....
.....
.....
.....

10. Jei prisidedate prie informacinių gebėjimų ugdymo pamokų, trumpai apibūdinkite kaip? Kelintų klasių mokiniai supažindinami su biblioteka?

.....
.....
.....
.....

11. Ar metodai, skirti populiarinti mokyklos biblioteką, yra veiksmingi? Ar jaučiate atsakomąją reakciją iš mokyklos bendruomenės?

.....
.....
.....
.....

12. Gal anksčiau taikėte kitus metodus ir jie nepasiteisino. Kaip manote, kodėl? Prašome pasidalinti patirtimi.

.....
.....
.....
.....

13. Jei turėtumėte galimybę, ką keistumėte savo mokyklos bibliotekoje?

.....
.....
.....
.....

Ačiū už atsakymus! Užpildytą anketą siųskite iki LAPKRIČIO 7 dienos.

